

O P R O E P I N G
voor de op woensdag 26 januari 2022 vanaf 19.30 uur
te houden vergadering
van de Raad der gemeente Hengelo

AGENDA:

		behandel- tijd	zaak- nummer	port. houder
A	Algemeen			
	A01	Opening		
	A02	Vaststellen agenda		
	A03	Vragenkwartier (zie art. 46 Reglement van Orde voor de gemeenteraad)		
	A04	Bestuurlijke actualiteiten (van het college)		
B	Hamerstukken 			
C	Voorstellen met tussenkomst van de Politieke Markt			
	C01	Onderzoek Kunstpodium	3342783	V. Wakeren
	C02	Koersnota Mobiliteitsvisie	3326300	Gerrits
D	Voorstellen zonder tussenkomst van de Politieke Markt			

Hengelo, 10 januari 2022

De voorzitter van de raad,

De heer S.W.J.G. Schelberg

De eerstvolgende raadsvergadering is gepland op **woensdag** 9 februari 2022,
aanvang 19.30 uur

Behandelvorschlag

Onderwerp	Onderzoek Kunstpodium		
Zaaknummer	3342783	Portefeuillehouder	Bas van Wakeren
Belangrijkste beslis/- bespreekpunten	De raad wordt voorgesteld om: 1. kennis te nemen van het onderzoeksrapport "Kunstpodium in Hengelo"; 2. in te stemmen met de uitvoering van actiepunten 29 uit de kunst- en cultuurnota 2021-2024; "Realiseren van activiteiten om professioneel beeldende kunstenaars op bestaande en nieuwe podia te laten exposeren"		
Historie	Tijdens de besluitvorming over de Kunst en Cultuurnota van de gemeenteraad d.d. 29-09-2021 heeft de raad de motie "Hengelo verdient een permanente kunstzaal aangenomen". Met de motie heeft de raad het college verzocht te onderzoeken wat het verschil is in kosten tussen een permanente expositieruimte en wisselende expositieruimtes en daarbij een aantal lokale organisaties te betrekken. Om de vergelijking compleet te maken, zijn ook de niet-financiële aspecten van de beide opties onderzocht. Middels de motie wordt het college opgedragen om de raad een onderbouwd besluit voor te leggen waarmee de raad, kennende de uitkomst van dit onderzoek, een besluit kan nemen over definitieve expositieruimte of pop-up expositie ruimte.		

Politieke Markt	11 januari 2022			
Voorzitter	Griffiemedewerker	Zaal	Domein	Duur
Hugo Koetsveld	Coen Hartendorp	Digitaal via ZOOM – Live te volgen via www.youtube.com/gemeentehengeloOV/	Sociaal	90 min
Doel van de sessie	Oordeelsvorming			
Behandeladvies	De politieke markt wordt gestart met een korte inleidende presentatie (max 5 minuten) over (de aanleiding tot) het onderzoek en de uitkomsten. Hierna is het woord aan de raadsleden waarbij hen een oordeel wordt gevraagd over het voorliggende voorstel. Daarbij kunnen de leden ook inbrengen of zij –gelet op de uitkomsten van het onderzoek- een amendement op het raadsadvies of -besluit overwegen.			
Spreekrecht publiek	ja ☒ nee ☐	duur: maximaal 5 minuten. Aanmelden via raadsgriffie@hengelo.nl		

Raad	26 januari 2022	
Doel van de sessie		
Behandeladvies		
Spreekrecht publiek	nee	

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
3342783	Extra, Eveline	MSO-MP	Bas van Wakeren
ONDERWERP			
3342783 - uitvoeren motie 'Hengelo verdient een permanente kunstzaal'			

AANLEIDING, DOEL EN WAT GING ER AAN VOORAF

Tijdens de besluitvorming over de Kunst en Cultuurnota van de gemeenteraad d.d. 29-09-2021 heeft de raad de motie "Hengelo verdient een permanente kunstzaal aangenomen". Met de motie heeft de raad het college verzocht te onderzoeken wat het verschil is in kosten tussen een permanente expositieruimte en wisselende expositieruimtes en daarbij een aantal lokale organisaties te betrekken. Om de vergelijking compleet te maken, zijn ook de niet-financiële aspecten van de beide opties onderzocht.

Doel

De raad te informeren over de uitkomst van het onderzoek en de raad te laten besluiten over de uitvoering van actiepunt 29 uit de kunst en cultuurnota; Realiseren van activiteiten om professioneel beeldende kunstenaars op bestaande en nieuwe podia te laten exposeren.

Participatie

Voor het onderzoek en de totstandkoming van dit advies zijn gesprekken gevoerd met relevante partijen in de stad en is een benchmark onderzoek gedaan bij vergelijkbare initiatieven in het land.

De lokale partijen waar in de periode tussen 27 oktober en 26 november gesprekken mee zijn gevoerd zijn: Oyfo, HeArtPool, HeArtgallery, Kunst Non Stop Hengelo, Concordia, Stichting Art Brut Biënnale, Adviescommissie Beeldende Kunst, Bibliotheek Hengelo en Schouwburg Hengelo

De lijst van organisaties in het land die zijn gebruikt voor de benchmark, vindt u terug in het onderzoeksrapport in de bijlage.

Behalve extern is er ook gesproken met de interne organisatie waar het gaat over bruisende binnenstad en maatschappelijk vastgoed. Met hen zijn, naast het schetsen van het beeld over de huidige beschikbaarheid, de kansen verkend voor wanneer uitvoering wordt gegeven aan het actiepunt over het presenteren van beeldende kunst in de cultuurnota (actiepunt 29).

INHOUD VAN HET VOORSTEL

In de motie wordt het college opgedragen;

- Met een financiële onderbouwing te komen waaruit blijkt dat € 75.000 voldoende is om tot een expositie ruimte te komen;
- Het verschil in kosten aan te geven tussen een permanente expositieruimte en pop-up expositieruimte en hierbij zowel de begrotingen van HeArtgallery te betrekken en een gesprek aan te gaan met de groep Kunst Non Stop die ervaring hebben opgedaan met een popup-expositie;
- Deze resultaten aan de raad voor te leggen voordat u met een definitieve opdracht naar de organisatie gaat waar u de exposities voor beeldende kunst wilt beleggen;
- De raad met de uitkomst van dit onderzoek een onderbouwt besluit kan nemen over definitieve expositieruimte of pop-up expositie ruimte;
- Dit besluit uiterlijk eind december 2021 door de raad moet zijn genomen zodat het voor iedereen duidelijk is wat de bedoeling is vanaf 2022.

Met dit raadsvoorstel geven we antwoord op de vragen van de gemeenteraad en wordt een besluit voorgelegd voor het verdere vervolg voor de uitvoering van de cultuurnota op het onderdeel beeldende kunst.

Na het vaststellen van de Kunst- en cultuurnota 2021-2024 en het aannemen van de motie is er gestart met een onderzoek naar de kosten van een vaste locatie van een kunstopodium ten opzichte van wisselende locaties. In de bijlage van dit voorstel vindt u de het onderzoeksrapport.

Het onderzoeksrapport

De volgende hoofdvraag staat centraal in het onderzoek: "Welke financiële en niet-financiële verschillen zijn er tussen een vaste expositieruimte en wisselende expositieruimtes?" Het antwoord op deze vraag wordt gesteld ten behoeve van de uitwerking van activiteit 29 'presenteren van professioneel beeldende kunst' van de Kunst- en cultuurnota 2021-2024, waarvoor in de periode 2021-2024 middelen ter beschikking zijn gesteld.

Op basis van een aantal kaders zijn de exploitatie van een kunstpodium op een vaste locatie en een kunstpodium met presentatie op wisselende podia met elkaar vergeleken. De kaders raken financiële en inhoudelijke aspecten van de exploitatie van het kunstpodium.

Bij de berekening is uitgegaan van een aantal kengetallen, afkomstig uit benchmarkgegevens, analyse van huurprijzen in Hengelo en eerdere ervaringen van organisaties. Verder wordt er ingegaan op de voor- en nadelen van de varianten, zoals opstarttijd, kansen op eigen inkomsten en de vindbaarheid voor inwoners en de toegevoegde waarde voor de inwoners en de (binnen)stad.

Financiële vergelijking

Hieronder is een beknopte weergave van de begroting opgezet, waarbij deze is bekeken vanuit het perspectief van de twee te onderzoeken opties. Een uitgebreid kostenoverzicht met daarbij ook de toelichting, vindt u in de rapportage.

	Vaste locatie kunstpodium	Wisselende locaties kunstpodium
Huisvestingskosten	€ 37.000	€ 14.000
Personeelskosten	PM	PM
Tentoonstellingen (4 per jaar)	€ 41.300	€ 47.300
Marketing	€ 6.500	€ 8.000
Onvoorzien 5%	€ 4.250	€ 3.500
Totaal per jaar	€ 89.050	€ 72.800
Incidentele kosten / opstartkosten	€ 23.000	€ 23.000

NB: de personeelskosten zijn als PM aangemerkt omdat uit het onderzoek bleek dat dit vooral afhankelijk is van hoe de organisatie de uitvoering van presentatie van professioneel beeldende kunst kan organiseren en welk personeel ze daarbij mogelijk al voorhanden hebben. Dit is verder buiten beschouwing gelaten omdat de motie vroeg om een onderzoek naar de verschillen in kosten voor een vast dan wel wisselend podium.

Conclusie op basis van de financiële vergelijking: op basis van het onderzoek naar de financiële verschillen tussen de twee opties constateren wij dat een vaste locatie voor een kunstpodium duurder is.

Inhoudelijke vergelijking

Zoals gezegd is er ook gekeken naar een aantal belangrijke (niet) financiële aspecten: de inhoudelijke vergelijking. Hieronder ziet u een overzicht, waarvan de toelichting te lezen is in de rapportage. Er is voor gekozen om in het onderzoek alleen te beoordelen op positieve of negatieve invloed (+ dan wel -) en daar geen wegingsfactor aan toe te kennen.

	Vaste locatie	Wisselende locaties
Draagt bij aan het makersklimaat	+	+
Opstarttijd	-	+
Vindbaarheid voor inwoners en bezoekers van Hengelo	+	-
Middelen beschikbaar voor 3 jaar; pilotperiode	-	+
Uitgangspunt ; gemeentelijke middelen bestemd programmering, marketing, inrichting en organisatie; huisvestingslasten zijn daar niet in meegenomen	-	- / +
Kans eigen inkomsten genereren	+	-
Mogelijkheden om kosten te beheersen	-	+
Geschikte uitvoerende organisatie	-	+

Conclusie op basis van de inhoudelijke vergelijking constateren we dat een kunstpodium op wisselende locaties meer positieve invloeden heeft dan een vaste locatie; wisselende locaties scoort op 5 onderdelen positief, terwijl dit op een vaste locatie op 3 onderdelen positief is.

Eindconclusie van het hele onderzoek

De conclusie van het onderzoek is dat;

- de beschikbaar gestelde middelen niet toereikend zijn om een vaste locatie te bekostigen,
- de middelen voor beperkte tijd beschikbaar zijn gesteld en er tijdens de pilotperiode moet blijken of het kunstpodium een toegevoegde waarde heeft voor de inwoners voordat er een keuze door de raad wordt gemaakt om de middelen structureel te vertrekken;
- met een wisselende locatie de kosten beter te beheersen zijn, en
- er momenteel veel ontwikkelingen gaande zijn op het gebied van exposities beeldende kunst en de ontwikkeling van de binnenstad die van invloed kunnen zijn voor de lange termijn.

Advies

Het advies is om bij de uitwerking van actiepunten 29 "presenteren van professioneel beeldende kunst" uit de kunst- en cultuurnota ervoor te kiezen om in de uitwerking op te nemen dat de activiteit plaats moet vinden op wisselende podia (bestaand en waar mogelijk nieuw). In het rapport worden de conclusie en het advies nader toegelicht.

Indien blijkt dat na de pilotperiode het kunstpodium van toegevoegde waarde is voor de inwoners en stad, kan een vaste locatie, al dan niet in combinatie met andere functies, bijdragen aan een bruisende binnenstad en synergie creëren.

Kanttekeningen:

Wens vaste locatie vanuit het veld

Uit het veld van professioneel beeldende kunstenaars in Hengelo klinkt een duidelijke wens voor een vaste locatie; een plek waar professionele beeldende kunstenaars een podium kunnen krijgen en hun publiek kunnen bereiken. Of dat met name bedoeld is voor Hengelose kunstenaars of kunstenaars daarbuiten zijn de meningen verdeeld. Zij zien een vaste locatie als een passend onderdeel in de keten voor het toekomstige atelierbeleid.

Vanuit het gemeentelijk beleid is het van primair belang dat een kunstpodium van toegevoegde waarde is voor de inwoners van de stad, want dat staat centraal bij alle kunst- en cultuuractiviteiten.

Door uit te gaan voor de toegevoegde waarde van de inwoners, is het niet vanzelfsprekend dat het alleen voor Hengelose beeldende kunstenaars is. Er wordt gevraagd om een aansprekend, prikkelend programma, dat graag bezocht wordt door inwoners en bezoekers van Hengelo, dat kan ook met regionale, nationale en internationale kunstenaars zijn.

Dit sluit ook aan bij de doelstellingen van de binnenstad om meer bezoekers naar de binnenstad te trekken en kunstpodium kan daar zeker een bijdrage aan leveren. Mogelijk dat hiervoor vanuit de bruisende binnenstad ook aan kan worden bijgedragen om deze synergie te versterken.

De afgelopen periode zijn een aantal ontwikkelingen in gang gezet die nauw verband hebben met de presentatiemogelijkheden van beeldende kunst; er is een tweetal broedplaatsen in ontwikkeling waarin exposeren ook een functie is en onlangs is de Oyfo geopend op haar nieuwe locatie, waar ook een kunstzaal is met professionele beeldende kunst programmering. Het is waardevol om deze ontwikkelingen te volgen en mee te nemen in de evaluatie van activiteit 29 en mogelijk vervolg na 2024.

Door de komende 3 jaar met deze vooralsnog incidentele middelen in te zetten op een wisselende locatie, kunnen uiteindelijk bij de evaluatie hiervan de verschillende lijnen samenkomen en is het mogelijk om een weloverwogen, samenhangende keuze te maken voor de toekomst van professioneel beeldende kunst in Hengelo.

De opstarttijd is van grote invloed op de motivatie om nu te kiezen voor een wisselende locatie. Een vaste locatie vergt een grotere voorbereidingstijd, omdat er een passende locatie gevonden moet worden en ingericht moet worden en je je daarbij afhankelijk maakt van wat er nu in de vastgoedmarkt beschikbaar is. De drie jaren zijn dan snel voorbij. Om een goede evaluatie te kunnen houden in 2023 voor het vervolg, is het van belang dat er voldoende ervaringen met exposities zijn opgedaan.

Het is nog niet bekend welke organisatie voor een periode van 3 jaar voor een kunstpodium wil exploiteren met incidentele middelen. Het onderzoek heeft wel opgeleverd dat er een aantal partijen zijn die wel interesse hebben, met daarbij een wisselende locatie als uitgangspunt.

Wens tonen gemeentelijke collectie

In overwegingen van de motie en tijdens de bespreking in de raad is benoemd dat het wenselijk is om ook meer van de gemeentelijke collectie te tonen. Eerder dit jaar zijn er schriftelijke vragen gesteld over de gemeentelijke kunstcollectie. Deze zijn in september beantwoord (zie zaaknummer 3296643).

In 2021 is de kunstcollectie geïnventariseerd en geregistreerd. Begin 2022 worden circa 1.700 werken gecategoriseerd zodat daarna begonnen kan worden met het formuleren van de visie op de gemeentelijke kunstcollectie. Hierin worden de vragen gesteld wat we er mee willen en kunnen doen. In de nota is ook opgenomen dat de visie formulering in 2022 plaats gaat vinden.

Dit proces vergt tijd om een zorgvuldige afweging te maken. Dat maakt ook dat het nu te vroeg is om al vooruitlopend op dit proces, te besluiten op welke wijze de gemeentelijke kunstcollectie onderdeel kan zijn van exposities zoals bedoeld in de cultuurnota onder actiepoint 29. De visie op de gemeentelijke kunstcollectie gaat over meer dan alleen of en hoe je de collectie zichtbaar maakt, want dat heeft ook invloed op kosten voor opslag, beheer en onderhoud en opslag van de collectie.

Een toekomstig besluit op de gemeentelijke collectie kan wel van invloed zijn voor de langere termijn. Daarnaast zal de mogelijkheid om de gemeentelijke collectie te betrekken bij het bieden van een kunstpodium beperkt zijn; er zal slechts ruimte zijn voor een klein deel van de collectie. De gehele collectie is te omvangrijk. Dat neemt niet weg dat er wel aandacht voor zal zijn bij de uitvoering van het kunstpodium. Hier biedt een vaste locatie meer mogelijkheden.

Beschikbaarheid commerciële vaste ruimte binnenstad

De binnenstad is volop in ontwikkeling, de leegstand loopt terug. Dat maakt dat het aantal geschikte, beschikbare ruimtes schaars wordt.

Voor veel commerciële ruimtes geldt ook een minimale huurtermijn van 5 jaar, terwijl de middelen slechts voor 3 jaar beschikbaar zijn. Er zijn in dit stadium geen gesprekken gevoerd met vastgoedeigenaren aangezien dat een taak is voor een uitvoerende organisatie, maar mogelijk is met goede onderhandelingen de huurtermijn te verkorten.

Pas na een evaluatie van het beleid wordt besloten of de middelen structureel worden.

Als gekozen wordt voor een vaste locatie, zal deze naar verwachting niet per direct beschikbaar zijn en is de aanlooptijd minimaal 6 maanden voor een eerste tentoonstelling georganiseerd kan worden.

Voor een wisselende locatie is er wel direct ruimte beschikbaar, waardoor de eerste tentoonstelling snel na het verstrekken van de opdracht georganiseerd kan worden.

Kansen voor meer synergie binnenstad en kunst en cultuur

Kunst en cultuur kan de beleving van bezoekers aan de binnenstad versterken en is daarom ook benoemd als opgave in het binnenstadsprogramma en het kunst en cultuurbeleid.

Er zijn koppelingen denkbaar met bijvoorbeeld Hengelo Promotie, of clustering en thematisering van bepaalde deelgebieden zoals het Schouwburgplein. Dat zijn ook zeker terreinen die verder onderzocht moeten worden, ook met de uitvoerende partij.

Maar deze zijn ook meer van de lange termijn, terwijl het ook de wens is om zo snel als mogelijk te starten met het organiseren van exposities. Bij het eerste vertrekpunt wisselende locaties is het mogelijk om in het voorjaar 2022 al een eerste tentoonstelling te laten plaatsvinden en kunnen in het najaar nog eens 2 tentoonstellingen worden georganiseerd. In 2023 wordt ook gestart met de evaluatie, die de basis vormt voor het besluit in 2024 over het structureel maken van de middelen.

Wanneer er niet snel gestart kan worden, is er minder data om op te evalueren.

Mogelijk tijdens de uitvoering alsnog kansen voor een vaste locatie, passend binnen de kaders

Nadat de gemeenteraad heeft besloten over dit voorstel, wordt verder uitvoering gegeven aan het "realiseren van activiteiten om professioneel beeldende kunstenaars op bestaande en nieuwe podia te laten exposeren" zoals in de nota omschreven. De kaders en uitgangspunten voor de aanvraag worden daarvoor opgesteld, maar kunnen pas uitgezet worden na besluit van de raad.

Er zijn op dit moment meerdere geïnteresseerden bekend die dit willen gaan doen.

Op basis van de informatie uit het kostenonderzoek, is het advies uit gaan van wisselende locaties. Maar als uit de aanvragen blijkt dat er een organisatie is die met de middelen een vaste locatie kan realiseren, wordt deze niet uitgesloten.

Ook kan het zijn dat zich in de komende beleidsperiode kansen voordoen, die een vaste locatie mogelijk maken. Als in de toekomst blijkt dat een kunstpodium gecombineerd kan worden met andere functies zoals bijvoorbeeld huisvesting voor Hengelo Promotie en ruimte voor andere maatschappelijke functies kan het financiële plaatje anders gaan uitpakken. Dan ontstaan er ook aanvullende dekkingsmogelijkheden. De aangenomen motie over het beschikbaar stellen van gemeentelijk vastgoed ten behoeve van maatschappelijke organisatie, kan bijdragen. Maar dan moet er wel maatschappelijk vastgoed beschikbaar zijn binnen de kaders. Dat is op het moment van schrijven niet van toepassing. Dit vastgoed ligt in ieder geval niet in de binnenstad en draagt daarmee niet bij aan de wens om meer bezoekers naar de binnenstad te trekken en de binnenstad centraal te stellen voor dit soort zaken. Bovendien kost dit ook geld. Een school verkopen met een opbrengst van x of in bezit houden en daarmee ook alle eigenaarslasten bij je houden is veel duurder dan het financiële plaatje zoals hierboven geschetst. We sluiten deze ontwikkelingen voor de toekomst dan ook zeker niet uit voor de uitvoering en zullen deze samen met de toekomstige uitvoerende organisatie verder verkennen.

Vervolgproces

Na instemming van de gemeenteraad wordt de opdracht, dan wel subsidieregulering van presentatie van professionele beeldende kunst definitief geformuleerd.

Vervolgens wordt er subsidie, dan wel opdracht verstrekt aan de meeste geschikte partij die een kunstpodium in Hengelo gaat organiseren. Het streven is deze stappen voor 1 maart gereed te hebben.

Wanneer in maart 2022 een opdracht of subsidie verstrekt kan worden, is het mogelijk om in 2022 de nodige voorbereidingen te treffen en twee à drie exposities te realiseren. Eind 2023 wordt de inzet van de beschikbare middelen geëvalueerd. Met de vaststelling van de kunst- en cultuurnota 2021-2024 is ook afgesproken dat de raad op basis hiervan een voorstel ontvangt over hoe presentatie professioneel beeldende kunst na 2024 eruit ziet en wat daar voor nodig is.

BESPREEK- EN BESLISPUNTEN

De raad wordt voorgesteld om:

1. kennis te nemen van het onderzoeksrapport "Kunstpodium in Hengelo";
2. in te stemmen met de uitvoering van actiepunten 29 uit de kunst- en cultuurnota 2021-2024; "Realiseren van activiteiten om professioneel beeldende kunstenaars op bestaande en nieuwe podia te laten exposeren"

FINANCIËLE ASPECTEN

Aan het voorstel zijn geen financiële consequenties verbonden. Het vervolgproces wordt verder vormgegeven aan de hand van de eerder gestelde financiële kaders uit de vastgestelde kunst- en cultuurnota 2021-2024.

BIJLAGE(N)

- 1) *Onderzoeksrapport "Kunstpodium in Hengelo"*
- 2) *Motie Hengelo verdient een permanente kunstzaal*

Dit raadsadvies is vastgesteld door het college van B & W van Hengelo.

RAADSBSLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
3342783	extra, eveline	MSO-MP	Bas van Wakeren
ONDERWERP			
3342783 - onderzoek kunstpodium			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGELO BESLUIT:

De raad wordt voorgesteld om:

1. kennis te nemen van het onderzoeksrapport "Kunstpodium in Hengelo";
2. in te stemmen met de uitvoering van actiepunt 29 uit de kunst- en cultuurnota 2021-2024; "Realiseren van activiteiten om professioneel beeldende kunstenaars op bestaande en nieuwe podia te laten exposeren"

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

Tijdens de besluitvorming over de Kunst en Cultuurnota van de gemeenteraad d.d. 29-09-2021 heeft de raad de motie "Hengelo verdient een permanente kunstzaal aangenomen".

Met de motie heeft de raad het college verzocht te onderzoeken wat het verschil is in kosten tussen een permanente expositieruimte en wisselende expositieruimtes en daarbij een aantal lokale organisaties te betrekken.

Het onderzoeksrapport, wat tot stand is gekomen in samenspraak met partijen uit de stad en benchmark gegevens van vergelijkbare initiatieven in het land, ligt nu voor aan de gemeenteraad.

Op basis hiervan is de raad verzocht een besluit te nemen over de wijze waarop de komende jaren in Hengelo exposities mogelijk worden gemaakt met de middelen die bij de cultuurnota beschikbaar zijn gesteld.

Het advies daarbij is vast te houden aan wisselende locaties.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGELO,

DATUM

De griffier

De voorzitter

Kunstpodium in Hengelo

Onderzoeksrapport

november 2021

www.hengelo.nl

Gemeente
Hengelo

Aanleiding

In de Kunst- en cultuurnota 2021-2024 zijn middelen opgenomen voor het realiseren van activiteiten om professioneel beeldende kunstenaars op bestaande en nieuwe podia te laten exposeren door een nog nader te bepalen partij (actiepunt 29).

Met de motie "Hengelo verdient een permanente kunstzaal" d.d. 29 september 2021, heeft de raad het college verzocht te onderzoeken wat het verschil in kosten is tussen een permanente expositieruimte en wisselende expositieruimtes en daarbij een aantal lokale organisaties te betrekken.

Uitgangspunten en scoop van het onderzoek

Het onderzoek richt zich primair op de financiële vertaling van een vaste locatie in vergelijking met de in de cultuurnota voorgestelde variant waarbij wordt uitgegaan van wisselende locaties. Secundair is er ook gekeken naar niet-financiële aspecten die van invloed zijn op de keuze voor een vaste dan wel wisselende variant

Uitgangspunten die gebruikt zijn voor het onderzoek:

- Beschikbaar gestelde middelen cultuurnota voor pilot van 3 jaar (2022 t/m 2024)
- Hengelo hanteert Het Culturele Waardemodel dat in 2018 is ingevoerd bij de culturele kernvoorzieningen. Een model opgebouwd uit kwaliteitsdomeinen, criteria en indicatoren. Het model gaat in op de artistiek-inhoudelijke kwaliteit, maar ook om de maatschappelijk kwaliteit van de instellingen. Dit waardemodel is ook van toepassing op de realisatie van het kunstpodium.
- In de afwegingen in de motie wordt uitgegaan van een vaste locatie in de binnenstad.
- In de afwegingen in de motie wordt ook de gemeentelijke kunstcollectie genoemd als werken die tentoongesteld kunnen worden.
- Klimaat verbeteren professionele kunstenaars; niet alleen programmering met lokale professionele kunstenaars, maar ook regionaal, nationaal en waar mogelijk internationaal.

In de gemeente Hengelo zijn een aantal ontwikkelingen die expliciete raakvlakken hebben met de presentatie van professionele beeldende kunst in verschillende vormen. Hengelose kunstenaars zitten niet stil en laten dat duidelijk zien met de activiteiten die zij zelf organiseren. De exposities van HeArtpool en Kunst Non Stop Hengelo in de voormalige V&D zijn daar een mooi voorbeeld van. Om het onderzoek naar de financiële vertaling zuiver te houden, wordt er bewust gekozen om een aantal initiatieven buiten te scoop van het onderzoek te laten vallen.

Het gaat dan om;

- Broedplaats Oogst; in de plannen voor de broedplaats is een expositieruimte voorzien voor in ieder geval de deelnemende kunstenaars - in ontwikkeling.
- Kunstwerkplaats de Möller; in de plannen voor de broedplaats is met regelmaat ruimte om te exposeren door de deelnemende kunstenaars - in ontwikkeling.

- Verkenning transformatie binnenstad; herontwikkeling voormalig winkelgebied en ontwikkeling marktplein met mogelijk creatieve ruimte, danwel kunsthof - *planvorming/verkenning*.
- Oyfo Kunstpodium, als opvolger van ZaalZuid; programmering gebaseerd op het snijvlak van hedendaagse beeldende kunst, techniek en erfgoed - *sinds september 2021 vernieuwde locatie*.

Deze initiatieven kunnen uiteindelijk wel een rol gaan spelen bij de uitvoering van actiepunt 29 uit de cultuurnota 2021-2024 en de eventuele keuzes van de raad naar aanleiding van de uitkomst van dit onderzoek.

Opbouw van het rapport

Om een goede vergelijking te maken tussen de kosten voor wisselende locaties en een vaste locatie, is het noodzakelijk om een aantal basiskaders te beschrijven van wat de verwachting kan zijn van een kunstpodium.

Dit is nodig voor een gedegen opzet van de kosten die daaruit voortvloeien, aangezien het organiseren van tentoonstellingen meer omhelst dan alleen het hebben van een locatie.

Vervolgens is een kostenoverzicht gemaakt van wat de beide varianten per jaar kosten met daarbij een raming van de opstartkosten.

In het overzicht zijn de volgende posten opgenomen:

- huisvestingskosten,
- personeelskosten,
- tentoonstellingskosten,
- marketing, en
- onvoorzien

Onder het kostenoverzicht zijn de verschillende posten verder toegelicht.

Om tot een afsluitende conclusie te komen is per variant een overzicht opgenomen van een aantal voor- en nadelen van een aantal niet financiële aspecten.

Er zijn kengetallen gebruikt van recente tentoonstellingen, beeldende kunst evenementen en diverse kunstpodia in het land. In de bijlage is een overzicht opgenomen van de gebruikte bronnen.

Minimale kaders kunstpodium

Het nieuwe kunstpodium voor Hengelo organiseert 4 keer per jaar een tentoonstelling waarbij het een podium biedt voor professionele beeldend kunstenaars. Niet alleen lokaal, maar ook regionaal en (inter)nationaal. Daarnaast is er ruimte voor aanstormend talent, lokaal of regionaal, en een wisselwerking met (een deel van) de gemeentelijke collectie. De inwoners van Hengelo zien het kunstpodium als een meerwaarde voor de stad.

Organisatie van een kunstpodium

Er wordt uitgegaan van een professionele kracht die de tentoonstellingen organiseert en begeleid en ondersteund wordt door vrijwilligers.

De tijdsinvestering van deze professional is volledig afhankelijk van de wijze van organiseren, beschikbaar netwerk en of eventuele aanvullende taken.

Vrijwilligers zijn, net als elders in de cultuursector en in andere sectoren als sport en zorg, onmisbaar. Vrijwilligers kunnen ondersteunen en daarmee bijdragen aan 'het grote geheel'. Ze kunnen helpen bij de opbouw van expositie, bijdragen aan de openstelling als suppoost of helpen met het verspreiden van promotiemateriaal. Zonder ondersteuning door vrijwilligers zou een andere begroting opleveren.

De organisatie die de tentoonstellingen organiseert, doet dit met een herkenbaar beeldmerk en verzorgd rondom iedere tentoonstelling de marketing en opening.

De organisatie is verantwoordelijk voor de zaken die bij een professioneel kunstpodium verwacht mogen worden zoals toepassing van Fair Practice code¹, verzekeringen en schone ruimte(s).

Waar mogelijk stelt de organisatie zich op als cultureel ondernemer en zoekt zij naar kansen voor aanvullende financiering. Aanvullende financiering kan op verschillende manieren worden vormgegeven, zoals aanvullende fondsen of verkoop van kunst.

Hierbij moet wel opgemerkt worden dat deze zaken ook kostenverhogend kunnen worden door bijvoorbeeld de tijdsinvestering voor aanvragen en de voorwaarden die verkoop met zich meebrengen.

Tentoonstellingen

Er is 4 keer per jaar een tentoonstelling die minimaal 6 weken duurt en is 3 à 4 dagen per week toegankelijk voor publiek.

Dit aantal is gekozen omdat dit het minimum aantal is voor een vaste locatie om interessant te blijven voor publiek.

De opzet en de tentoonstelling zelf wordt professioneel begeleid, maar waar noodzakelijk worden vrijwilligers ingezet als bijvoorbeeld suppoost.

Er wordt uitgegaan van een periode van minimaal 6 weken, omdat uit eerdere ervaringen is gebleken dat er tijd nodig is om tamtam te maken. Het moet zich rondspreken en inwoners moeten voldoende in de gelegenheid worden gesteld om de tentoonstelling te bezoeken. Ook voor kunstenaars is 6 weken een interessant termijn om aan mee te werken. De openingsdagen concentreren zich rond het weekend, dus open vanaf donderdag of vrijdag tot en met zaterdag of zondag.

De locatie is bij voorkeur in de binnenstad of in een directe straal van 500 m van de binnenstad.

Er zijn mogelijkheden voor randprogramma, maar dat is geen vereiste.

Kaders kunstpodium vaste locatie

Bij een vaste expositielocatie is een oppervlakte van minimaal 200 m² gewenst. De ruimte is goed bereikbaar en toegankelijk voor iedereen. De uitstraling is herkenbaar, passend en professioneel en voorzien van tentoonstellings-inrichting.

Denk hierbij aan een vast belichtings-grid met flexibele verlichting zodat dit voor meerdere tentoonstellingen te gebruiken, een goede wand en vloerafwerking, en andere presentatie-inrichting.

Kaders kunstpodium wisselende locaties; flexibele opzet

Door het wisselen van ruimte is er de mogelijkheid om iedere keer een nieuwe uitstraling neer te zetten, met gebruik van het vaste herkenbare beeldmerk.

De omvang van de tentoonstelling is wisselend, doordat de organisatie afhankelijk is van de beschikbare tijdelijke locaties.

Hierbij kan gebruik gemaakt worden van beschikbare ruimtes bij (semi-) publieke locaties en bestaande podia in de stad en daar waar zich een mogelijkheid aandient; een leegstaand (winkel) pand.

Qua oppervlakte is het uitgangspunt dat wordt uit gegaan van de beschikbare ruimtes die op dat moment voor handen is, daar is dus geen minimaal aantal m²'s aan verbonden.

Bij wisselende locaties is de inrichting een aandachtspunt. Doordat de organisatie afhankelijk is van de ruimtes die beschikbaar zijn, zal de afwerking van verschillend niveau zijn. Er dient extra aandacht te zijn voor een goede uitstraling van de tentoonstelling en ruimte. Daardoor zal het opbouwen en afbreken mogelijk meer tijd in beslag nemen dan bij een vaste locaties. Er is telkens extra aandacht nodig voor vloer- en wandafwerking, entree en verlichting. De tijdsinvestering zal per ruimte verschillen.

Anders dan bij een vaste locatie, zal er geen vast grid zijn waar verlichting in gehangen kan worden en moet per locatie gekeken worden naar wat nodig is. De organisatie is zelf in bezit van een basis flexibele lichtopstelling.

Ook is er meer inzet nodig voor marketing, zodat inwoners van en bezoekers aan Hengelo het kunstpodium weten te vinden.

¹ Fair Practice code staat onder andere voor een eerlijk honorarium voor de kunstenaars.

Doorberekening kosten vaste locatie t.o.v. wisselende locaties

Op basis van bovengenoemde uitgangspunten is een jaarbegroting opgesteld met vaste kosten en een overzicht van incidentele kosten die nodig zijn voor het starten. Onder de begroting worden de kostenposten verder toegelicht.

	Vaste locatie	Wisselende locaties
Huisvestingskosten	€ 37.000	€ 14.000
Huur	€ 26.000	€ 14.000
Vaste lasten & verzekeringen	€ 6.000	n.v.t. zit in de huur
Klein onderhoud	€ 5.000	n.v.t.
Personeelskosten	€ PM	€ PM
Programmamaker	pm	pm
Backoffice	pm	pm
Suppoosten	pm	pm
Tentoonstellingen (4 per jaar)	€ 41.300	€ 47.300
Honorarium kunstenaars	€ 32.000	€ 32.000
Transport kunstwerken	€ 800	€ 800
Productiekosten/materiaal inrichting	€ 4.000	€ 10.000
Opbouw en afbreken expositie	€ 1.000	€ 2.000
Opening / randprogramma	€ 2.500	€ 2.500
Verzekeringen ²	€ 1.000	€ 1.000
Beveiliging indien vereist	PM	PM
Marketing	€ 6.500	€ 8.000
Vormgeving en drukwerk	€ 2.500	€ 2.500
Verspreiding	€ 500	€ 1.000
Website	€ 1.000	€ 1.000
Sociale media en advertenties	€ 2.500	€ 2.500
Bewegwijzering tbv vindbaarheid	Nvt	€ 1.000
Onvoorzien 5%	€ 4.250	€ 3.500
Totaal per jaar	€ 89.050	€ 72.800
Incidentele kosten	€ 23.000	€ 23.000
Geschikt maken/inrichting algemeen locatie	€ 15.000 (uitgangspunt basisafwerking op orde)	€ 15.000 (aanschaf basis presentatiemateriaal)
Ontwerp basis marketing & visie (beeldmerk, website e.d.)	€ 8.000	€ 8.000

² Stelpost; hoogte van verzekering van de expositie sterk afhankelijk van de waarde van de werken.

Toelichting op de kosten;

Incidentele kosten

In beide gevallen geldt dat er investeringen nodig zijn om te starten; dus ontwikkeling naam en beeldmerk, opzetten website, inrichtingselementen en verlichting. Deze zijn dan ook niet meegenomen in de jaarbegroting, maar opgenomen als opstartkosten.

Huisvestingskosten

In beide gevallen geldt dat er huisvestingslasten zijn. Voor de berekening van de huisvestingslasten voor de vaste locatie heeft in oktober 2021 een verkenning plaatsgevonden naar het huidige aanbod van bedrijfsruimtes in Hengelo. Dit is vertaald naar een gemiddelde prijs per m². In de begroting is het gemiddelde bedrag voor een ruimte van 200 m² in de binnenstad aangehouden, opgehoogd met kosten voor gas, water, licht en verzekeringen voor het gebouw.

NB. 80 % van de meest geschikte, op dit moment beschikbare locaties gaan uit van een minimale huurperiode van 60 maanden.

Berekening huisvestingslasten kunstpodium

Marktconforme huur per maand

Prijs in binnenstad (per m2 per maand)	Gemiddelde prijs 10,72
Prijs buiten de binnenstad (per m2 per maand)	7,78

Formaat podium			Prijs in binnenstad (per maand)	Prijs buiten de binnenstad (per maand)
Klein	100	M2	1.072,24	777,66
middel	200	M2	2.144,47	1.555,31
groot	400	M2	4.288,94	3.110,63

Randvoorwaarden:

Let op bij variabele podia, niet altijd kan het gewenste aantal M2 verkregen worden en is huur gebonden aan een minimaal huurtermijn. Dit kan van grote invloed zijn op de keuze daarmee de prijs.

Onder vaste lasten en verzekering wordt verstaan de kosten voor gas, water, licht, gemeentelijke belastingen, opstalverzekering en inboedelverzekering. De inboedelverzekering staat los van de verzekering voor de kunstwerken tijdens exposities.

Ook dient er met een vaste locatie rekening gehouden te worden met klein onderhoud.

Ook voor wisselende ruimtes zullen huisvestingskosten gerekend moeten worden. Er wordt telkens kortdurend gebruik gemaakt van leegstaande panden of beschikbare ruimte bij (semi) publieke locaties. Op de momenten van de tentoonstellingen (en opbouw en afbouw) kunnen deze ruimtes niet voor andere doeleinden gebruikt worden en zal er dus rekening gehouden moeten worden met een vergoeding. Dit verschilt per locatie. Er wordt uitgegaan van gemiddeld € 3.500 per tentoonstelling inclusief de vaste lasten. Niet overal worden huurkosten in rekening gebracht. Daarmee zijn de te verwachten kosten lager.

Personeelskosten

De personeelskosten zijn opgenomen als PM-post. Deze kosten zijn slechts voor een klein deel vooraf in te schatten, aangezien deze afhankelijk zijn van een aantal factoren van de uitvoerende organisatie.

De omvang van de organisatie, overige activiteiten, organisatievorm enzovoorts hebben invloed op de personele kosten.

Bijvoorbeeld; is de programmamaker iemand die op meerdere locaties exposities programmeert of voor 1 locatie. Dat maakt verschil in netwerk van potentieel aanbod en de tijdsinvestering die nodig is voor de organisatie van een tentoonstelling.

Behalve deze inzet voor de programmering, is het ook denkbaar dat een vaste locatie vaker open is dan alleen de 4 x 6 tentoonstellingsweken, wat een grotere tijdsinvestering kan betekenen.

Kosten tentoonstellingen

De kosten van de tentoonstellingen zijn vergelijkbaar, er zit alleen verschil in de productie en materiaalkosten. Deze zijn op een wisselende locaties hoger doordat er telkens een ruimte voor de tentoonstelling gereed gemaakt moet worden en er een herkenbaar basisbeeld opgezet moet worden.

Bij de calculatie is ervanuit gegaan dat de basis van de locatie op orde is. Wanneer wordt uitgegaan van een tijdelijke locatie zoals de V&D (casco) liggen de kosten hoger, omdat er dan meer tijd en kosten gestoken moeten worden in het geschikt maken van de locatie.

Verder is voor de op- en afbouw van exposities in de flexibele situatie een hoger bedrag geraamd. Een telkens wisselende locatie vraagt meer tijd om het in te richten als een professionele tentoonstelling waarbij de kunstobjecten goed tot hun recht komen en een verhaal vertellen. Hoeveel meer tijd is afhankelijk van de locatie en nu niet in te schatten.

Een deel van de kosten tentoonstelling is ook afhankelijk van de waarde van de werken. In deze opzet zijn geen beveiligingskosten meegenomen. Wanneer dit een vereiste is, bijvoorbeeld van kunstenaar of verzekering, stijgen de kosten met gemiddeld € 10.000 per tentoonstelling. Daar zal dan telkens een professioneel bedrijf voor moeten worden ingeschakeld.

Voor het honorarium van de kunstenaars is uitgegaan van de Fair Practice Code. Deze post kan wel licht variëren en is afhankelijk van welke kunstenaars worden gekozen; bekendheid en ervaring zijn van invloed op de prijs en de kosten voor de verzekering.

Kosten marketing

De in te zetten marketingmethoden zijn gelijk, alleen vergt een wisselend podium meer inspanningen om de bezoekers te attenderen op de locaties waar ze moeten zijn. De vindbaarheid is daarom ook al extra kostenpost opgenomen in de marketingactiviteiten.

Voor- en nadelen van de varianten niet financiële aspecten

Beide varianten kennen voor- en nadelen. Dit zit niet alleen in de kosten, maar ook in de wijze van uitvoering.

	Vaste locatie	Wisselende locaties		
Draagt bij aan het makersklimaat	+	+		
Opstarttijd	- Voordat er een expositie plaats kan vinden moet er eerst een ruimte worden gevonden, onderhandeld worden over contracttermijn en geschikt gemaakt worden (minimaal 6 maanden voorbereiding)	+	Kan relatief snel starten, mits een eerste locatie en geschikt programma snel voor handen is (minimaal 3 maanden voorbereiding)	
Vindbaarheid voor inwoners en bezoekers van Hengelo	+	-	Met goede naamsbekendheid makkelijk vindbaar voor inwoners (na opstartperiode)	Extra inspanningen noodzakelijk om inwoners en bezoekers goed te bereiken (na opstartperiode)
Middelen beschikbaar voor 3 jaar; pilot-periode	-	+	De meeste huurcontracten voor bedrijfsruimtes in het centrumgebied zijn voor minimaal 5 jaar	Door flexibel karakter geen lange termijnverplichtingen
Uitgangspunt ; gemeentelijke middelen bestemd programmering, marketing, inrichting en organisatie; huisvestingslasten zijn daar niet in meegenomen	-	- / +	Circa 30 % van de begroting zijn huisvestinglasten	Ook bij wisselende locaties bestaat een deel van de begroting uit huisvestingslasten, maar dan voor 15 %. In bestaande, (semi) publieke ruimten zijn de kosten voor gebruik ruimtes beduidend lager
Kans eigen inkomsten genereren	+	-	Een vaste ruimte biedt meer mogelijkheden voor eigen inkomsten door bijvoorbeeld verkoop of koffie/thee faciliteit, maar vereist ook extra inspanningen	Kans op eigen inkomsten is kleiner, door beperkte opening en ruimte is het minder goed mogelijk om kunstitems en aanverwante artikelen te verkopen (hoogstens met een 'standje' zoals bands doen bij popconcerten)
Mogelijkheden om kosten te beheersen	-	+	Minder knoppen om aan te draaien om vaste kosten te beperken. Het aantal tentoonstellingen is minimaal 4 om interessant te blijven voor bezoekers.	Meer mogelijkheden om vaste kosten te beperken door bv. slimme afspraken met locaties en niet een heel jaar open te hoeven zijn. Bij een wisselende locatie kan, om de kosten te beheersen, gekozen worden om 3 tentoonstellingen i.p.v. 4 te organiseren.
Geschikte uitvoerende organisatie	-	+	Er is op het moment van schrijven geen organisatie of stichting bekend die de exploitatie van een vaste locatie op zich wil nemen	Er hebben zich een partijen gemeld die de organisatie van een wisselende expositieruimte op zich wil nemen

Concluderend

In de minimale basisopzet zoals beschreven in de uitgangspunten is een permanente locatie kostbaarder dan een wisselende opzet.

Ook met een wisselende locatie is het van belang om goed financieel management te voeren en in te zetten op het genereren van eigen inkomsten, maar lijkt op basis van ervaringen in het land wel goed haalbaar.

Beide varianten hebben hun eigen voor- en nadelen. Natuurlijk zijn er een aantal knoppen om aan te draaien en kunnen kosten beïnvloed worden. Bij wisselende locaties zijn de kosten beter te beïnvloeden, dan op een vaste locatie.

Kijkend naar een permanente locatie, waarvan de wens is deze op een A1 locatie in het centrum te huisvesten om zo ook het centrumgebied een positieve impuls te geven, is het opgenomen bedrag nauwelijks te beïnvloeden.

Een permanente locatie vraagt ook om een andere personele inzet; wanneer je uit zou gaan van 4 tentoonstellingen van minimaal 6 weken, zouden de deuren slechts 6 maanden open zijn. Daarmee vervalt de beoogde positieve impuls in het centrumgebied.

Ook dient op een vaste locatie voldoende afwisseling te zijn voor inwoners en bezoekers om regelmatig terug te keren. Daarmee is 4 tentoonstellingen per jaar wel het minimum.

Met wisselende locaties is het makkelijker om de kosten te beïnvloeden. Ondanks dat het om naam te bouwen wel gewenst is om 4 tentoonstellingen te organiseren, is het wel mogelijk om te kiezen voor 3 tentoonstellingen per jaar en daarmee de kosten beter te beheersen.

Waar ook rekening mee gehouden dient te worden, is dat de middelen in de cultuurnota slechts 3 jaar beschikbaar zijn. Pas na een positieve evaluatie beslist de gemeenteraad of de middelen structureel opgenomen worden in de begroting en of de nu opgenomen € 75.000 per jaar toereikend wordt geacht bij de ambities van de gemeente op het gebied van beeldende kunst.

Uit de gesprekken met verschillende belanghebbenden in de gemeente blijkt dat er een grote wens is voor een permanente locatie in de stad. Over de invulling daarvan zijn de meningen verschillend, en dan met name op het punt of het een podium moet zijn voor Hengelose beeldende kunstenaars of ook voor kunstenaars daarbuiten.

Maar ook is gebleken dat er geen organisatie lijkt te zijn die verantwoordelijk wil zijn voor een vaste locatie.

Bij dit onderzoek zijn een aantal initiatieven buiten beschouwing gelaten voor de berekening, maar toch kunnen zij voor de lange termijn een belangrijke rol gaan spelen voor de wensen van deze belanghebbenden. Ook het op te stellen atelierbeleid kan een rol gaan spelen in de keuze voor presentatiemogelijkheden van beeldend kunstenaars voor de lange termijn.

Dat maakt de conclusie

De conclusie van het onderzoek is dat;

- de beschikbaar gestelde middelen niet toereikend zijn om een vaste locatie te bekostigen,
- de middelen voor beperkte tijd beschikbaar zijn gesteld en er tijdens de pilotperiode moet blijken of het kunstpodium een toegevoegde waarde heeft voor de inwoners voordat er een keuze door de raad wordt gemaakt om de middelen structureel te vertrekken;
- met een wisselende locatie de kosten beter te beheersen zijn, en
- er momenteel veel ontwikkelingen gaande zijn op het gebied van exposities beeldende kunst en de ontwikkeling van de binnenstad die van invloed kunnen zijn voor de lange termijn.

Het is dan ook raadzaam dat voor de uitwerking van actiepunten 29 uit de cultuurnota vast te houden aan wisselende locaties voor het bieden van een podium voor professionele beeldende kunst.

Bijlage; Gebruikte bronnen

Voor dit onderzoek is informatie gebruikt verkregen uit gesprekken met:

Oyfo

HeArtPool

HeArtGallery

Kunst Non Stop Hengelo

Concordia

Stichting Art Brut Biënnale

Adviescommissie Beeldende Kunst

Bibliotheek Hengelo

Schouwburg Hengelo

Benchmark kunstpodia in het land;

Delft; 38CC galerie

Tilburg; Kunstpodium T

Veere / Domburg; Stichting Marie Tak van Poortvliet

Museum Domburg

Deventer; Stichting Centrum Beeldende kunst; Kunstenlab

Zutphen; Stichting dat Bolwerck

Hoorn; Stichting Hotel Maria Kapel

N.B. Het betreft kunstpodia die enigszins te vergelijken zijn met de geformuleerde uitgangspunten. De informatie is vooral gebruikt voor het vormen van kengetallen.

Bezoekadres stadhuis
Burgemeester van der Dussenplein 1

Postadres
Postbus 18, 7550 AA Hengelo

Telefoonnummer
14-074

E-mail
Gemeente@hengelo.nl

www.hengelo.nl

Gemeente
Hengelo

MOTIE
AANVAARD
§

29 september 2021

Motie: Hengelo verdient een permanente kunstzaal.

Constaterende dat

- Het college voorstelt om de komende drie jaar te werken met een pop-up kunstzaal voor exposities voor de professionele beeldende kunst in de binnenstad
- Het college dit als een experiment wil proberen voor de komende drie jaar en dit daarna wil evalueren
- Mondeling door de wethouder is aangegeven dat pop-up kunstzalen goedkoper zijn
- De adviescommissie BKV aangeeft dat een permanente expositieruimte van groot belang is
- Er al ervaring is opgedaan met een permanente kunstzaal en pop-up kunstzalen

Overwegende dat

- Er steeds meer panden zijn verkocht in de binnenstad
- Er weinig panden overblijven waar een pop-up expositie kan plaatsvinden
- Het de zichtbaarheid en vindbaarheid van beeldende kunst vergroot als er gekozen wordt voor een vaste plek in de binnenstad
- Het niet duidelijk is waarop er na drie jaar wordt geëvalueerd aangaande permanente kunstzaal of pop-up kunstzalen
- De beeldend kunstenaars er niet op zitten te wachten om telkens een nieuw pand in te richten voor een expositie
- Er ook expositieruimte moet zijn om de werken die de gemeente zelf in bezit heeft zichtbaar te maken voor het publiek

- De raad geen onderbouwing van cijfers heeft gekregen waaruit blijkt dat een pop-up kunstzaal goedkoper is
- De raad op dit punt ook financiële onderbouwing nodig heeft om een goede afweging te kunnen maken
- Het nu ook niet duidelijk is of het bedrag dat beschikbaar is gesteld überhaupt voldoende is

Draagt het college op

- Met een financiële onderbouwing te komen waaruit blijkt dat 75000,= euro voldoende is om tot een expositie ruimte te komen
- Het verschil in kosten aan te geven tussen een permanente expositie ruimte en pop-up expositieruimte en hierbij zowel de begrotingen van HeArtgallery te betrekken en een gesprek aan te gaan met de groep Kunst Non Stop die ervaring hebben opgedaan met een pop-up expositie
- Deze resultaten aan de raad voor te leggen voordat u met een definitieve opdracht naar de organisatie gaat waar u de exposities voor beeldende kunst wilt beleggen
- De raad met de uitkomst van dit onderzoek een onderbouwt besluit kan nemen over definitieve expositieruimte of pop-up expositie ruimte.
- Dit besluit uiterlijk eind december 2021 door de raad moet zijn genomen zodat het voor iedereen duidelijk is wat de bedoeling is vanaf 2022.

En gaat over tot de orde van de dag.

Marie-José Lutikholt PvdA

Leo Janssen Onafhankelijk Raadslid

Susanne van den Beukel ChristenUnie

Han Daals Burger Belangen

Tekst inspraak Politieke markt 11 januari 2022

Door Gemma Drohm namens SchouwArt

Hoe kan een vaste expositieruimte minder kosten en meer opleveren? Dat wil ik u vanavond graag toelichten. Mijn naam is Gemma Drohm, ik ben een van de bestuursleden van de stichting SchouwArt. Wij willen graag de partij uit het onderzoeksrapport zijn, die een kunstpodium in Hengelo gaat organiseren.

Ons bestuur bestaat uit 4 dames uit Hengelo, die samen op onderzoek zijn gegaan naar wat mogelijk is binnen het voorgestelde budget. Samen kwamen we tot de conclusie dat er al een goede voorziening voor de professionele beeldende kunst in Hengelo is, namelijk

Schouwburg Hengelo!

In de schouwburg hebben de laatste jaren al tal van exposities van professionele beeldende kunst plaats gevonden. U bent vast wel eens bij een van de vele openingen geweest.

Met een paar aanpassingen is in de Schouwburg een goede vaste expositieruimte te realiseren. De voorzieningen zijn grotendeels al aanwezig, de huur bedraagt € 0,-. Hierdoor kan het budget van €75.000,- bijna in z'n geheel worden ingezet om kwalitatief, hoogwaardige exposities neer te zetten. Zonder dat er geld verloren gaat door van wisselende locaties gebruik te maken. Zonder telkens weer kosten te maken voor het aanleggen van elektra, verwarming, ophangsystemen, verlichting en horeca.

Een fijne, ruime, vaste plek die duidelijkheid biedt aan de bezoekers, met vaste openingstijden en de mogelijkheid om een spraakmakend programma te realiseren. Bovendien kunnen de circa 120.000 jaarlijkse bezoekers van voorstellingen en films, ook genieten van de kunst van SchouwArt. Een deel van de kunst is zelfs 24/7 vanaf buiten te bekijken.

De schouwburg ligt midden in de stad, pal naast station Hengelo. Perfect bereikbaar, ook voor mensen van buiten Hengelo. Een prachtige entree voor de stad. Aan de andere zijde van de schouwburg ligt de Molenstraat. Een mooie verbindingsweg naar het hart van de stad. Van SchouwArt richting de Torenkamer. Deze biedt mogelijkheden in de toekomst.

We willen van SchouwArt Hengelo een landelijk bekende naam maken. Door een breed aanbod van kunst en design, met verrassende mogelijkheden voor cross-overs tussen beeldende kunst en podiumkunsten. De beschikbare theater- en filmzalen nodigen hiertoe uit. Door kunstenaars met een landelijke of zelfs internationale bekendheid aan te trekken, zetten we Hengelo op de kaart.

Onze conclusie: verspil uw geld niet aan verhuizingen en verbouwingen, maar maak gebruik van het prachtige gebouw dat er al staat!

Van: gemma@drohm.nl <gemma@drohm.nl>

Verzonden: zondag 16 januari 2022 15:57

Aan: raadsgriffie (gemeente hengelo) <raadsgriffie@hengelo.nl>

CC: schouwarthengelo@gmail.com

Onderwerp: Samenvatting plan SchouwArt tbv Raadsleden

Geacht Coen Hartendorp,

Bijgaand ontvangt u, in navolging van ons inspreken tijdens de politieke markt van 11 januari, een samenvatting van het plan van Stichting SchouwArt io (om een vast kunstpodium in Hengelo te realiseren, binnen het gestelde budget). Tevens hebben we enkele mogelijke vragen en antwoorden toegevoegd.

Zou u dit stuk zo spoedig mogelijk willen verspreiden onder de raadsleden en het college ter voorbereiding van de gemeenteraadsvergadering van 26-1-2022?

Alvast hartelijk bedankt.

Met vriendelijke groet,

Gemma Drohm

Namens stichting SchouwArt Hengelo

T 06 25006791

SchouwArt

Een vast podium voor professionele
beeldende kunst in Hengelo

- Samenvatting plan -
15 januari 2022

Inleiding

Kunst kan verrassen, uitdagen en aanzetten tot nadenken. Maar kunst kan ook gewoon inspirerend en mooi zijn. Kunst geeft een stad uitstraling en zorgt voor levendigheid. Voor de leefbaarheid van de stad, is kunst onmisbaar. Stichting SchouwArt i.o., biedt Hengelo een kans bij uitstek om de stad mooier, spannender en levendiger te maken en wel door -in en rond de schouwburg- een volwaardige voorziening voor de professionele beeldende kunst te creëren.

De initiatiefnemers van SchouwArt, Renata de Frankrijker (multidisciplinair kunstenaar, organisator & curator *Zie de Vensters 2.0*) en Anita Boerrigter (beeldend kunstenaar, secretaris Ateliers 93) hebben dit plan uitgewerkt in nauw overleg met Schouwburg Hengelo alsmede de andere bestuursleden van SchouwArt, Gemma Drohm (zelfstandige in marketing en communicatie) en Maaïke Hesselink (kandidaat-noraris).

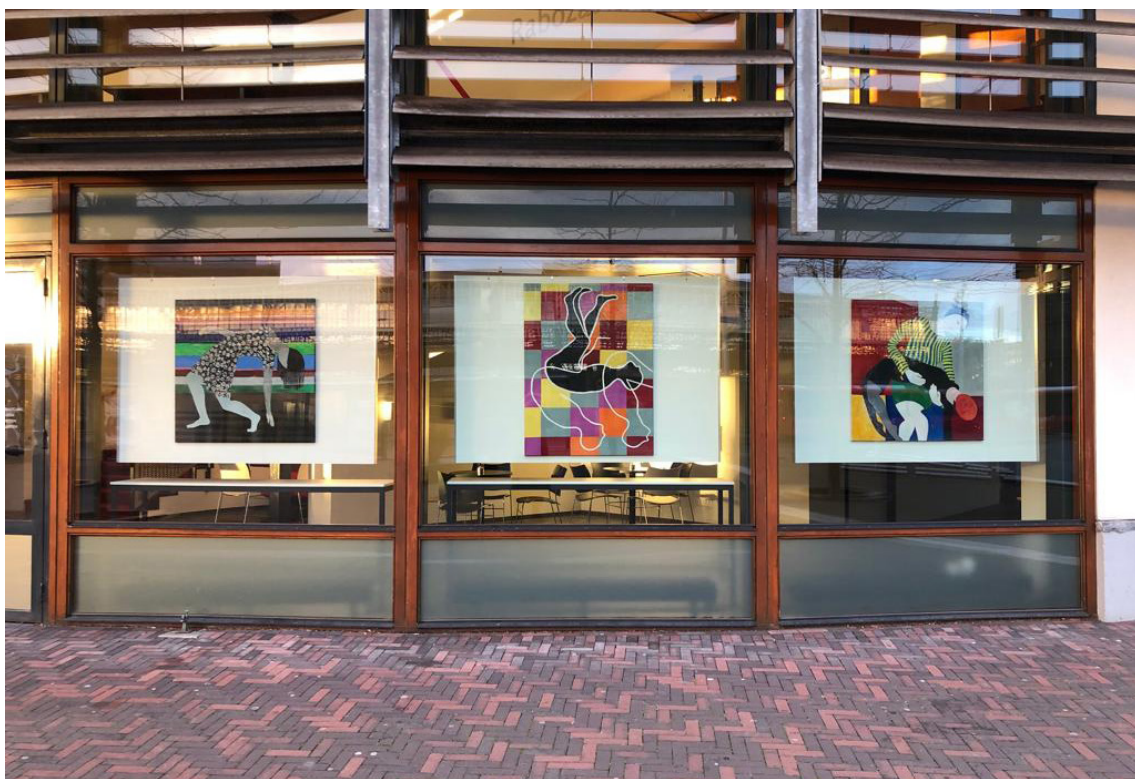
Beeldende kunst in Schouwburg Hengelo

Her en der ontstaan in Twente creatieve broedplaatsen, plekken waar kunstenaars, ontwerpers, gamers, muzikanten en startups hun atelier hebben en samenwerken aan projecten. Maar na al het broeden, moet het werk getoond worden. Dit is precies wat SchouwArt beoogt: professionele beeldend kunstenaars en vormgevers een podium bieden om hun werk aan een groot publiek te laten zien.

Stichting SchouwArt zal beeldende kunst en vormgeving (design) in alle mogelijke disciplines presenteren, verspreid over het hele theater: 2-dimensionaal werk tegen de wanden, 3-dimensionale objecten in de vides, mediakunst geprojecteerd op de buitenzijde of vanuit de schouwburg, kunstfilms in de filmzaal, design in de ontvangsthal en hangend in foyers, tot art performances in de theaterzalen. Een van de balkonfoyers zal worden verbouwd tot galerie en daarmee het centrum en herkenningspunt van SchouwArt worden.

SchouwArt zal bij de exposities rondleidingen en lezingen verzorgen. Bij de rondleidingen zal ook aandacht zijn voor de kunstwerken in de directe omgeving van de schouwburg, zoals de objecten van Rinus Roelofs op het Stationsplein. De Molenstraat is een mooie verbindingsweg naar het hart van de stad, van de schouwburg naar 'de Torenkamer'. Als het marktplein klaar is, biedt dat nieuwe mogelijkheden. Het zou bijvoorbeeld fantastisch zijn als op de Brinktoren, visual arts te zien zijn en als de vitrine van de toren kan worden gebruikt als teaser voor de exposities in de schouwburg.

Ook zal SchouwArt rond de exposities een educatief aanbod ontwikkelen voor het primair en voortgezet onderwijs. In nauwe samenwerking met de schouwburg zal dit aanbod onder de aandacht van de scholen worden gebracht.

Net als het poppodium, de bibliotheek en de schouwburg streeft SchouwArt er naar -ondanks het beperkte budget- een podium te bieden aan het beste wat er op dit moment in Nederland gemaakt wordt. SchouwArt wordt dus veel meer dan louter een expositieplek voor de lokale kunstenaars.

Voor 2024 staat bijvoorbeeld een tentoonstelling van de Cobra-groep gepland. Een tentoonstelling waarin het werk van Theo Wolvecamp wordt getoond in de context van de Cobragroep als geheel. Dit betekent dat er ook werken van Appel, Corneille, Alechinsky (België), Jorn en Pedersen (Denemarken) te zien zullen zijn. Hiertoe zullen bruiklenen worden gevraagd van de gemeente Hengelo, maar ook van het Cobra Museum in Amstelveen, het Stedelijk Museum Amsterdam en andere musea die relevant werk van Cobra-kunstenaars in hun collectie hebben.

Bereikbaarheid en toegankelijkheid

Schouwburg Hengelo ligt midden in de stad, pal naast station Hengelo. Perfect bereikbaar, ook voor mensen van buiten Hengelo. Een prachtige entree voor de stad. De faciliteiten voor minder-validen zijn uitstekend.

SchouwArt is te bezoeken op woensdag, vrijdag en zaterdag, tussen 12.00 en 16.00 uur. De vaste openingstijden zullen bijdragen aan de bekendheid en zullen een positief effect op de bezoekersaantallen hebben. Verwacht worden zo'n 6.000 bezoekers per jaar. Daarnaast zullen elk jaar circa 120.000 bezoekers van de voorstellingen, films en andere activiteiten van Schouwburg Hengelo genieten van de kunst van SchouwArt. Een deel van de kunst is zelfs 24/7 vanaf buiten te bekijken. Daarmee gaat de beeldende kunst tevens een belangrijke bijdrage leveren aan de verlevendiging van het gebied rond het Stationsplein, de Beursstraat en het Schouwburgplein. En wellicht dus ook op het marktplein.

Samenwerking met andere organisaties

Na de opstartfase zal contact worden gelegd met andere instellingen voor beeldende kunst in Twente, zoals Oyfo, Concordia, Rijksmuseum Twente en de vele galleries, om na te gaan of er mogelijkheden zijn om samen te werken en zo het klimaat voor beeldende kunst in Twente samen te versterken.

Tevens wordt samenwerking gezocht met kunstacademies zoals de AKI in Enschede, de HKU in Utrecht en de *Design Academy* in Eindhoven. Jonge veelbelovende afgestudeerde kunstenaars wordt een professioneel podiumgeboden. En het publiek in Twente krijgt de gelegenheid om in de eigen regio jong talent te zien. In plaats van dat het meeste talent richting het Westen gaat, zorgt SchouwArt voor een omgekeerde beweging.

Organisatie

Het bestuur van Stichting SchouwArt i.o. wordt gevormd door:

- Anita Boerrigter is beeldend kunstenaar. Zij is bestuurslid van Ateliers 93 en zij heeft veel ervaring met het organiseren van tentoonstellingen en lezingen in o.a. *Heartgallery*, *Arthok* en in Duitsland. Tevens was zij medebeheerder en curator van expositieruimte 't Toonzaaltje, in Hengelo.
- Gemma Drohm is een ervaren marketeer en grafisch ontwerpster, eigenaar van *Drohm Design & Marketing*. Zij is mede-eigenaar van *De Plezierbrengers*. Eerder was Gemma Drohm interim-marketingmanager bij onder meer Zuivelhoeve, Johma en Lienesch.
- Renata de Frankrijker is multidisciplinair kunstenaar en organisator van exposities. Ze is de mede-initiatiefnemer van *Zie de vensters*. Deze tentoonstellingen heeft zij de afgelopen drie jaar georganiseerd in de Studio van 1Twente Hengelo en sinds dit jaar in de Schouwborg Hengelo, onder de naam *Zie de vensters 2.0* (www.ziedevensters.nl).
- Maaïke Hesselink, geboren en getogen Hengelose, is kandidaat-notaris. Na haar rechtenstudie aan de UVA heeft zij bij verschillende notariskantoren in Twente gewerkt. Op dit moment is zij kandidaat-notaris bij *Suwijn Notarissen* in Hengelo.

Financiën

In de begroting wordt uitgegaan van het door de gemeente Hengelo gereserveerde budget van € 75.000,-. De huisvestingskosten komen voor rekening van de schouwborg, het bestuur werkt onbezoldigd en het toezicht bij de exposities zal worden gehouden door vrijwilligers, Hengelose kunstenaars en kunstliefhebbers. Hierdoor zal een maximaal deel, namelijk € 50.000,- van het gemeentelijk budget ten goede komen aan de exposerende kunstenaars voor hoogwaardige exposities. Voor de inrichting van expositieruimtes is het beschikbare eenmalige budget van de gemeente van € 23.000,- toereikend. Voor bijzondere eenmalige uitgaven zoals een ledwall, scherm en projector voor multimedia, worden fondsen benaderd zoals: Lokaal Fonds Hengelo, het Prins Bernhard Cultuurfonds en het VSB Fonds.

Programma 2022

Stichting SchouwArt kan desgewenst per 1 april 2022 van start gaan. Het programma wordt samengesteld door het bestuur. Indien gewenst, zal er in samenwerking met de gemeente Hengelo nog dit jaar een grote overzichtstentoonstelling van werk uit de gemeentelijke collectie worden samengesteld en getoond. De programmering voor 2023 en 2024 is al in voorbereiding.

Neem voor meer info contact op

Gemma Drohm - schouwarthengelo@gmail.com - T 06 25006791

Q&A

Wat voegt SchouwArt toe aan het huidige aanbod in de Schouwborg?

Voor de schouwborg ligt deze stap in het verlengde van het steeds grotere aantal beeldende kunst activiteiten die in de schouwborg de laatste jaren zijn gerealiseerd. Echter, het aantal activiteiten is beperkt, er zijn uitsluitend tentoonstellingen van Twentse kunstenaars, er is nauwelijks budget voor vergoedingen (dus geen fair-practice) en eigenlijk kunnen alleen de bezoekers van voorstellingen de tentoonstellingen bekijken.

SchouwArt zal vooral tentoonstellingen van landelijk bekende kunstenaars in het programma opnemen. Ook zullen tentoonstellingen met een internationaal karakter te zien zijn.

1. het aantal activiteiten (exposities, performances, lezingen, etc.) zal groeien van 11 naar 25 activiteiten per jaar;
2. het aantal beschikbare m² zal veel groter zijn (van 750 m² naar +/- 1250 m²) en hierdoor kunnen veel grotere tentoonstellingen worden gerealiseerd;
3. er is meer budget zodat aan de deelnemende kunstenaars hogere vergoedingen kunnen worden betaald. Hierdoor kunnen ook bekende kunstenaars aangetrokken worden;
4. de openingstijden worden veel ruimer (3 dagen per week speciaal voor tentoonstellingen geopend van 12:00u tot 16:00u) waardoor veel meer publiek bereikt kan worden.

Hoe ziet SchouwArt de toekomst na de 3 jaar die vastgesteld zijn?

SchouwArt heeft als doelstelling om een vaste locatie voor de professionele beeldende kunst in Hengelo te realiseren. Met het budget dat de komende 3 jaar beschikbaar is, is ons inziens de Schouwborg op dit moment de beste optie om dit te realiseren. Een eigen, op zich zelf staande vaste locatie, die speciaal voor dit doel zal worden ingericht, is het streven. Wij hopen dat door bewezen succes van SchouwArt in de Schouwborg, uiteindelijk voldoende middelen beschikbaar worden gesteld, om een zelfstandige expositieruimte te realiseren in het centrum van Hengelo.

Hoe snel kunnen jullie van start?

Heel snel, we staan in de startblokken. Als de gemeenteraad op 25 januari het college akkoord geeft om voor ons plan te kiezen, kunnen we vrijwel meteen van start. Het programma voor 2022 staat klaar. De locatie, Schouwborg Hengelo, is per direct beschikbaar.

Hoe kijken jullie aan tegen het 'Onderzoeksrapport Kunstpodium in Hengelo'?

Aan de hand van een set heldere criteria worden in dit rapport twee opties naast elkaar gezet, een vaste locatie versus wisselende locaties. De conclusie van het rapport is dat met € 75.000,- alleen op wisselende locaties tentoonstellingen kunnen worden georganiseerd, omdat:

- een vaste locatie niet voorhanden is, en het tijd zou kosten deze te vinden;
- een vaste locatie voor minimaal 5 jaar vastgelegd zou moeten worden, terwijl het budget maar voor 3 jaar beschikbaar is;
- de huisvestingslasten hoger zouden zijn dan in geval van wisselende locaties en daarmee het budget van € 75.000,- overschreden zou worden;
- er geen organisatie of stichting bekend is die de exploitatie op een vaste locatie op zich wil nemen.

Het plan van SchouwArt komt aan al deze bezwaren tegemoet:

- er is een vaste locatie, met ruime openingstijden en groot publieksbereik: Schouwborg Hengelo;
- de locatie is per direct beschikbaar;
- de nieuwe stichting SchouwArt staat in de startblokken; per direct kan een programma worden uitgevoerd;
- er wordt € 0,- huur gevraagd en na 3 jaar kan desgewenst de 'huur' worden opgezegd dan wel de samenwerking worden beëindigd.

Behandelvorschlag

Onderwerp	Koersnota Mobiliteitsvisie		
Zaaknummer	3326300	Portefeuillehouder	Gerard Gerrits
Belangrijkste beslis/- besprekspunten	De gemeenteraad wordt voorgesteld om: - de "Koersnota Mobiliteit Hengelo knooppunt van Twente" vast te stellen.		
Historie	Het huidige Gemeentelijke Verkeers- en Vervoersplan (GVVP) van Hengelo stamt uit juli 2003 en is over zijn houdbaarheidsdatum. Technologische, economische en maatschappelijke ontwikkelingen vragen om een nieuwe visie. Een tweede aanleiding is de Omgevingswet. De Omgevingswet vraagt een integrale beschrijving van de ambities voor de fysieke leefomgeving, ook op het gebied van mobiliteit. Bovendien zijn in het Coalitieprogramma 2018-2022 afspraken gemaakt om een mobiliteitsvisie op te stellen. De mobiliteitsvisie moet uiteindelijk een visie inclusief uitvoeringsprogramma worden die leeft en gedragen wordt door heel Hengelo. Daarom zijn al bij het opstellen van de Koersnota gesprekken gevoerd met belanghebbenden. Standpunten en ideeën die een plek in de mobiliteitsvisie moeten krijgen zijn gedeeld. Voor het bepalen van de koers: • zijn bewoners geraadpleegd via een online enquête; • heeft het college maatschappelijke (belangen)organisaties gesproken; • zijn ambtenaren uit andere vakgebieden binnen de gemeente geconsulteerd; • is er een beeldvormende politieke markt geweest op 1 juni 2021. In de volgende fase, waarin de koersnota wordt uitgewerkt in een mobiliteitsvisie gaat het college opnieuw het gesprek aan met de belanghebbenden. Na besluitvorming in de Raad wordt de Koersnota verder uitgewerkt tot een mobiliteitsvisie waarbij besluitvorming is voorzien na de zomervakantie 2022.		

Politieke Markt	11 Januari 2022		
Voorzitter	Griffiemedewerker	Digitaal via ZOOM	Duur
Jos Rikkerink	Anke Haarhuis	Belangstellenden kunnen de vergadering live volgen via www.youtube.com/gemeentehengeloOV	Max. 75 min
Doel sessie	Oordeelsvorming		
Behandeladvies	De leden van de raad wordt een oordeel gevraagd over de voorliggende Koersnota Mobiliteit. Hierover kan de raad met elkaar en het college in gesprek.		
Spreekrecht publiek	ja	maximaal 5 minuten per persoon. Insprekers kunnen zich aanmelden, uiterlijk maandag 10 januari, via raadsgriffie@hengelo.nl . Zij krijgen dan de toegangscode voor de digitale vergadering toegestuurd.	

Raad	26 januari 2022	
Doel van de sessie	Besluitvorming	
Behandeladvies	De raad wordt gevraagd om de "Koersnota Mobiliteit Hengelo knooppunt van Twente" vast te stellen.	
Spreekrecht publiek	nee	

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
3326300	wennink, marcel	SBO-VR	
ONDERWERP			
3326300 - koersnota mobiliteit			

AANLEIDING, DOEL EN WAT GING ER AAN VOORAF

Voor u ligt de Koersnota Mobiliteitsvisie Hengelo. De nota is bedoeld als leidraad voor de Mobiliteitsvisie zelf; wat worden de onderwerpen die we in mobiliteitsvisie gaan behandelen, wat worden de speerpunten waar we de komende jaren op in gaan zetten?

Mobiliteit en bereikbaarheid veranderen in snel tempo. Het huidige Gemeentelijke Verkeers- en Vervoersplan (GVVP) van Hengelo stamt uit juli 2003 en is over zijn houdbaarheidsdatum. Technologische, economische en maatschappelijke ontwikkelingen vragen om een nieuwe visie. Een tweede aanleiding is de Omgevingswet. De Omgevingswet vraagt een integrale beschrijving van de ambities voor de fysieke leefomgeving, ook op het gebied van mobiliteit. Bovendien zijn in het Coalitieprogramma 2018-2022 afspraken gemaakt om een mobiliteitsvisie op te stellen.

Het GVVP uit 2003 was vooral gericht op het weghalen van knelpunten en het verder ontwikkelen van de afzonderlijke netwerken voor fiets, auto en openbaar vervoer. Het accent lag op infrastructuur. Heel veel is gerealiseerd. In het algemeen ligt het accent nu minder op infrastructuur maar vooral op gedrag, duurzaamheid en technologie. Het gaat nu meer om "Mindware" (gedrag), "software" (technologie), en "orgware" (organisatie)". Het behouden en versterken van de en interne-en externe bereikbaarheid blijft hierbij van enorm belang, het draagt bij aan een sterke economie, werkgelegenheid en toegankelijkheid van maatschappelijke voorzieningen.

De mobiliteitsvisie moet uiteindelijk een visie inclusief uitvoeringsprogramma worden die leeft en gedragen wordt door heel Hengelo. Daarom zijn al bij het opstellen van de Koersnota gesprekken gevoerd met belanghebbenden. Standpunten en ideeën die een plek in de mobiliteitsvisie moeten krijgen zijn gedeeld. Voor het bepalen van de koers:

- zijn bewoners geraadpleegd via een online enquête;
- hebben we maatschappelijke (belangen)organisaties gesproken;
- hebben we collega's uit andere vakgebieden binnen de gemeente geconsulteerd;
- is er een beeldvormende politieke markt geweest.

In de volgende fase, waarin de koersnota wordt uitgewerkt in een mobiliteitsvisie gaan we opnieuw het gesprek aan met de belanghebbenden.

Met dit raadsvoorstel informeren wij u over de uitkomsten van het gevoerde proces en vragen wij u in te stemmen met de opgestelde koersnota zodat verder uitwerking gegeven kan worden aan de mobiliteitsvisie.

INHOUD VAN HET VOORSTEL

Communicatie, participatie

De Koersnota is tot stand gekomen in een proces waaraan veel betrokkenen van binnen, maar ook van buiten de gemeentelijke organisatie hun bijdrage hebben geleverd. Dit is gebeurd in de periode mei, juni 2021.

- **Bewoners:**
Via velerlei kanalen zijn inwoners van Hengelo en ondernemers opgeroepen de online enquête in te vullen. In deze enquête is gevraagd hoe men mobiliteit en bereikbaarheid in Hengelo op dit moment ervaart en welke uitdagingen en kansen men ziet voor de toekomst. De enquête is ingevuld door meer dan 1000 respondenten.
- **Maatschappelijke organisaties:**
Maatschappelijke organisaties zijn uitgenodigd voor een workshop. Ook zijn gesprekken gevoerd en is bij de start de mogelijkheid geboden om ideeën mee te geven. Meerdere organisaties hebben van die mogelijkheid gebruik gemaakt.
- **Raad:**
Er is een politieke markt gehouden op 1 juni. Voorafgaand aan deze Politieke markt hebben vrijwel alle fracties per mail inhoudelijk gereageerd op een aantal stellingen. Deze stellingen zijn geanalyseerd en op basis van deze resultaten zijn 4 stellingen geselecteerd die in de politieke markt centraal stonden. De stellingen hadden betrekking op veiligheid, bereikbaarheid

(doorstroming, parkeren), groen (Co2, elektrisch vervoer, deelauto's, openbaar vervoer) en vitaliteit. De input, zowel schriftelijk als vanuit het debat, zijn verwerkt in de Koersnota.

- Collega's gemeentelijke beleidsvelden

In themasessies is op themaniveau inhoudelijke verdieping gezocht, uiteraard op de aspecten die raakvlak hebben met mobiliteit met als doel draagvlak creëren, informeren en input ophalen

In de "Tussentijdse notitie participatie- en communicatieproces Mobiliteitsvisie Hengelo" wordt hiervan verslag gedaan.

4 Thema's

Vanuit het gevoerde proces zijn uiteindelijk 4 thema's naar voren gekomen, te weten:

- Hengelo multimodaal bereikbaar
- Hengelo als veilige woonstad
- Hengelo duurzaam en een aantrekkelijke (woon)stad
- Hengelo voor iedereen toegankelijk en verbonden

Per thema worden een aantal speerpunten benoemd. Uit de speerpunten blijkt dat al veel keuzes zijn gemaakt in regionaal verband of binnen vastgesteld gemeentelijk beleid. Binnen de koersnota wordt dat als uitgangspunt meegenomen. Hiermee rekening houdend worden per speerpunt een aantal beleidskeuzes gemaakt die in de visie verder uitgewerkt worden.

Planning, hoe verder

Na besluitvorming in de Raad wordt de Koersnota verder uitgewerkt tot een mobiliteitsvisie. Hierin worden onder andere de netwerken voor de verschillende modaliteiten uitgewerkt. Onderdeel van de visie wordt ook een mobiliteitsagenda/uitvoeringsprogramma voor de komende jaren. De visie in zijn geheel wordt ter besluitvorming aangeboden aan College en Raad. De planning is als volgt:

- November 2021: besluitvorming in college
- Na besluit publiceren Koersnota en participanten hierover informeren
- December 2021/januari 2022: vaststelling Koersnota in gemeenteraad
- Uitwerking mobiliteitsvisie december 2021 – april 2022
- April 2022: Mobiliteitsdag waarin alle Hengeloërs worden geïnformeerd over ontwikkelingen in de mobiliteit en worden meegenomen in de vraagstukken van de mobiliteitsvisie
- Mei/juni 2022: Besluitvorming college
- Na de zomervakantie 2022: Besluitvorming raad

BESPREEK- EN BESLISPUNTEN

1 vaststellen Koersnota Mobiliteit Hengelo knooppunt van Twente

FINANCIËLE ASPECTEN

Financieel:
nvt

BIJLAGE(N)

1 Koersnota Mobiliteit Hengelo knooppunt van Twente
2 Tussentijdse notitie participatie- en communicatieproces Mobiliteitsvisie Hengelo

Dit raadsadvies is vastgesteld door het college van B & W van Hengelo.

RAADSBESLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
3326300	wennink, marcel	SBO-VR	Gerard Gerrits
ONDERWERP			
3326300 - Koersnota mobiliteitsvisie			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGELO BESLUIT:

de "Koersnota Mobiliteit Hengelo knooppunt van Twente" vast te stellen.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

Hengelo werkt aan een nieuwe mobiliteitsvisie. Mobiliteit en bereikbaarheid veranderen in snel tempo. Het huidige Gemeentelijke Verkeers- en Vervoersplan (GVVP) van Hengelo stamt uit juli 2003 en is over zijn houdbaarheidsdatum. Technologische, economische en maatschappelijke ontwikkelingen vragen om een nieuwe visie. Ook de Omgevingswet vraagt een integrale beschrijving van de ambities ook op het gebied van mobiliteit. De Koersnota Mobiliteit nota is bedoeld als leidraad voor de mobiliteitsvisie zelf. Na een uitgebreid communicatie- en participatieproces zijn 4 thema's zijn centraal komen te staan die aan de hand van een aantal speerpunten verder uitgewerkt worden in de mobiliteitsvisie:

- Hengelo multimodaal bereikbaar;
- Hengelo als veilige woonstad;
- Hengelo duurzaam en een aantrekkelijke (woon)stad;
- Hengelo voor iedereen toegankelijk en verbonden.

Communicatie en participatie zullen tijdens het vorm geven van de visie een belangrijke rol blijven vervullen.

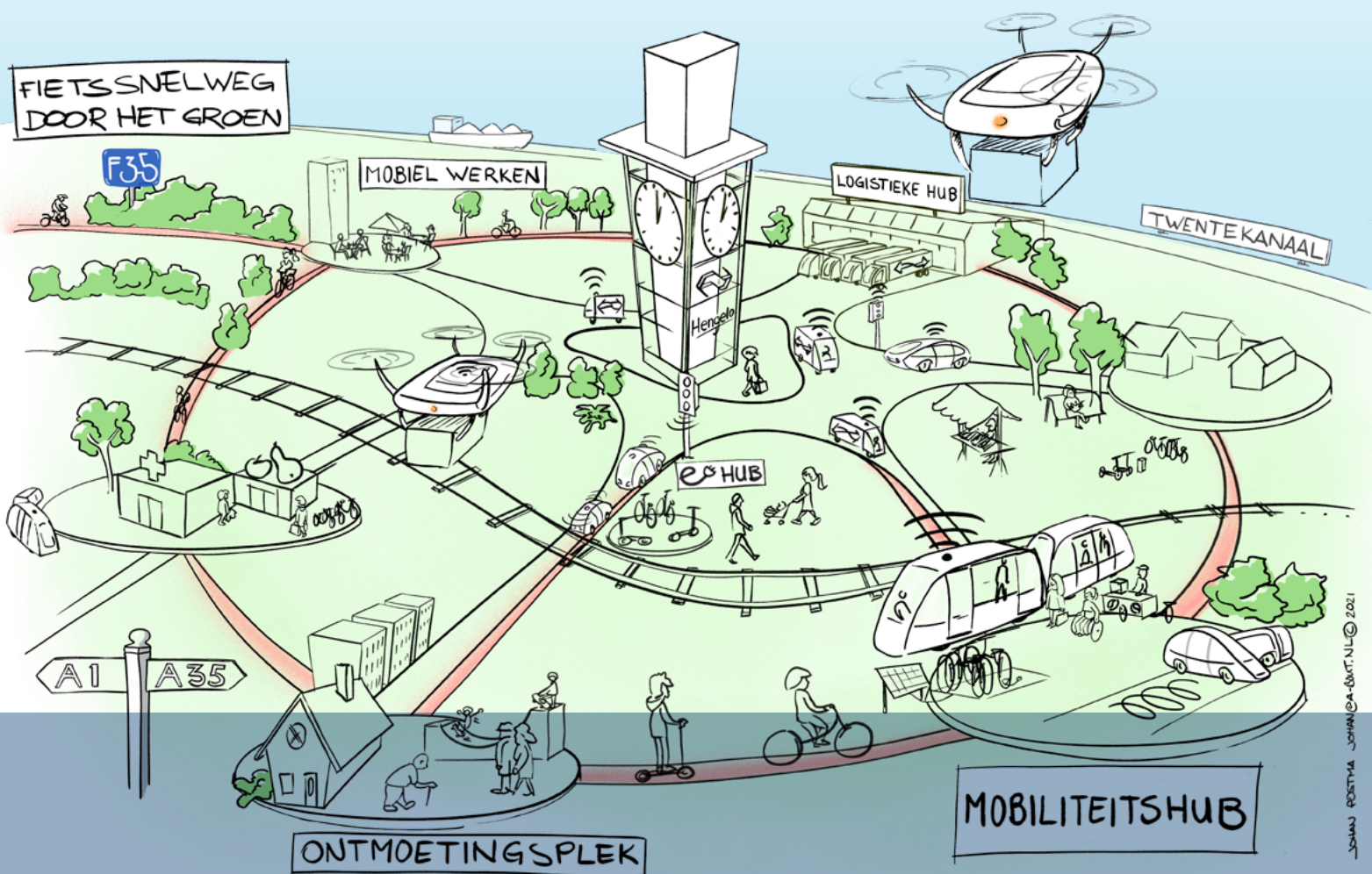
DE GEMEENTERAAD VAN HENGELO,

DATUM

De griffier

De voorzitter

VOOR IEDEREEN TOEGANKELIJK EN VERBONDEN

Hengelo - knooppunt van Twente

Koersnota Mobiliteit

Inhoudsopgave

Klik op de linkjes hieronder om naar de desbetreffende pagina te gaan.

1	Naar een nieuwe mobiliteitsvisie voor Hengelo	3
1.1	Waarom een nieuwe visie?	3
1.2	Kaders en Thema's	3
1.3	Leeswijzer	3
2	Een terugblik op het GVVP 2003 en Hengelo nu	4
2.1	Verkeersveiligheid	4
2.2	Hengelo fietst	5
2.3	Openbaar vervoer	5
2.4	Hoofdwegennet Auto	6
2.5	Transport en logistiek	6
3	Trends en ontwikkelingen en invloed op mobiliteit	7
3.1	Enkele algemene maatschappelijke ontwikkelingen	7
3.2	Ontwikkelingen mobiliteit in Hengelo	9
3.3	Benchmark verkeersveiligheid	10
4	Beleidskader vanuit landelijk, regionaal en gemeentelijk beleid	11
4.1	Landelijk beleid	11
4.2	Provinciaal beleid	12
4.3	Beleidskader gemeente Hengelo	13
5	Wat vindt Hengelo van haar mobiliteit?	15
5.1	Bewoners/belanghebbenden	15
5.2	Beleidsadviseurs Gemeente Hengelo	15
6	De koers van mobiliteit in Hengelo	17
6.1	Hengelo multimodaal bereikbaar	17
6.2	Hengelo als veilige woonstad	19
6.3	Hengelo duurzaam en een aantrekkelijke (woon)stad	19
6.4	Hengelo voor iedereen toegankelijk en verbonden	20
6.5	Uitvoering geven aan de visie	21

1 Naar een nieuwe mobiliteitsvisie voor Hengelo

Voor u ligt het Koersnota Mobiliteitsvisie Hengelo. De nota is bedoeld als leidraad voor de Mobiliteitsvisie zelf. Wat worden de onderwerpen die we in mobiliteitsvisie gaan behandelen, wat worden de speerpunten waar we de komende jaren op in gaan zetten?

1.1 Waarom een nieuwe visie?

Mobiliteit en bereikbaarheid veranderen in snel tempo. Het huidige Gemeentelijke Verkeers- en Vervoersplan (GVVP) van Hengelo stamt uit juli 2003 en is over zijn houdbaarheidsdatum. Het was vooral gericht op het weghalen van knelpunten en het verder ontwikkelen van de afzonderlijke netwerken voor fiets, auto en openbaar vervoer.

Technologische, economische en maatschappelijke ontwikkelingen vragen om een nieuwe visie. Een tweede aanleiding is de Omgevingswet. De Omgevingswet vraagt een integrale beschrijving van de ambities voor de fysieke leefomgeving, ook op het gebied van mobiliteit. Bovendien zijn in het Coalitieprogramma 2018-2022 afspraken gemaakt om een mobiliteitsvisie op te stellen.

In het GVVP uit 2003 lag de focus op het verbeteren en het vernieuwen van de netwerken; op de infrastructuur. Heel veel is gerealiseerd. In het algemeen ligt het accent voor mobiliteit tegenwoordig minder op infrastructuur en vooral op gedrag, duurzaamheid en technologie. Het gaat nu meer om "Mindware" (gedrag), "software" (technologie), en "orgware" (organisatie)". Mobiliteitsoplossingen hebben meerdere dimensies gekregen. Zo worden bijvoorbeeld communicatie en marketing instrumenten ingezet om automobilisten te verleiden vaker te fietsen, moeten deelauto systemen het autobezit beperken en slimme verkeersregelininstallaties de doorstroming verbeteren. Daarnaast wordt gekeken hoe de infrastructuur voor de verschillende vervoerswijzen kan worden verbeterd,

De mobiliteitsvisie wordt een toekomstgericht en integraal beleidsdocument dat een visie bevat die beschrijft hoe mobiliteit kan bijdragen aan "Hengelo als stad van de verbinding", maar ook een uitvoeringsprogramma. Dat programma beschrijft de maatregelen en programma's die in de komende jaren moeten worden uitgevoerd om uitwerking te geven aan de visie.

Mobiliteit is geen doel op zich, maar is een basisvoorwaarde en draagt bij aan doelstellingen van andere maatschappelijke thema's zoals

duurzaamheid, economie, gezondheid, toerisme & recreatie, natuur en landschap, leefbaarheid en welzijn. In de mobiliteitsvisie wordt dan ook beschreven hoe er vanuit mobiliteit op een verkeersveilige en duurzame wijze een bijdrage geleverd kan worden aan deze thema's. Centraal staat hoe mobiliteit kan bijdragen aan Hengelo als prettige woonstad, als sociale, sportieve stad, als een stad met een sterke economie en een aantrekkelijke woonomgeving. Het wordt een toekomstgericht en integraal beleidsdocument dat een visie bevat die beschrijft hoe mobiliteit kan bijdragen aan "Hengelo als stad van de verbinding".

Het behouden en versterken van de interne- en externe bereikbaarheid is hierbij van enorm belang, het draagt bij aan een sterke economie, werkgelegenheid en bereikbaarheid, toegankelijkheid van maatschappelijke voorzieningen.

1.2 Kaders en Thema's

De mobiliteitsvisie is een integraal en toekomstgericht beleidsdocument dat bijdraagt aan de ambities van de gemeente uit de Kadernota. Ook in 2040 wil Hengelo een veilige woon- en techniekstad te zijn, waar het in de wijken prettig leven en verblijven is. Daarnaast is een goede bereikbaarheid een belangrijke ambitie uit de Kadernota. Belangrijke stedelijke regio's moeten vanuit Hengelo binnen een uur te bereiken zijn.

Deze koersnota geldt als uitgangspunt voor het opstellen van de mobiliteitsvisie en bepaalt de onderwerpen en de kaders waarbinnen de visie wordt opgesteld. Kaders die mede de koers bepalen liggen deels al vast in wet- en regelgeving, in bestaand beleid en opgaven opgesteld door hogere overheden en door de gemeente Hengelo zelf.

Voor het verder bepalen van de koers:

- Zijn bewoners geraadpleegd via een online enquête;
- Is er een beeldvormende politieke markt geweest;
- Hebben we collega's uit andere vakgebieden binnen de gemeente geconsulteerd;
- Hebben we maatschappelijke (belangen) organisaties gesproken.

In hoofdstuk 5 gaan we hier nader op in.

1.3 Leeswijzer

In deze Koersnota wordt eerst teruggekeken naar het vorige GVVP uit 2003. Tot welke verbeteringen

heeft dit plan geleid en hoe staan we er nu voor in Hengelo, anno 2021? Dit komt aan bod in hoofdstuk 2. Vervolgens worden in hoofdstuk 3 een aantal algemene trends en maatschappelijke ontwikkelingen beschreven, met daarbij de invloed op mobiliteit. Hoofdstuk 4 gaat in op de bestaande beleidskaders. Dit is beleid op nationaal en provinciaal schaalniveau, en ook beleid van de gemeente Hengelo zelf. In de mobiliteitsvisie gaan we nadrukkelijk op zoek naar de verbanden tussen de verschillende beleidsvelden en mobiliteit. In hoofdstuk 5 worden de bevindingen van het participatietraject tot dusver besproken. Tenslotte beschrijven we in hoofdstuk 6 de koers die de gemeente Hengelo wil gaan inzetten op het gebied van mobiliteit. Deze koers vormt de basis voor het verder uitwerken van de mobiliteitsvisie.

2 Een terugblik op het GVVP 2003 en Hengelo nu

Hengelo ligt centraal in Twente en is een belangrijk knooppunt van wegen en spoorwegen. Via de rijkswegen A1 en A35 zijn we aangesloten op het internationale hoofdwegenet. Daarnaast is Hengelo een belangrijk spoorwegen knooppunt met (inter) nationale EC/IC-verbindingen; centraal station van Twente. Ook per schip is Hengelo goed bereikbaar.

Het "Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan Hengelo" (GVVP) uit 2003 bevat een overzicht van de toen gewenste netwerken in het jaar 2020 voor openbaar vervoer, fiets, auto, hulpdiensten en goederenvervoer in Hengelo. Het accent lag op versterking van de afzonderlijke netwerken. Sinds 2003 is er dan ook veel geïnvesteerd in bereikbaarheid en infrastructuur. In dit hoofdstuk geven we een beknopte samenvatting van de ontwikkelingen sinds 2003.

2.1 Verkeersveiligheid

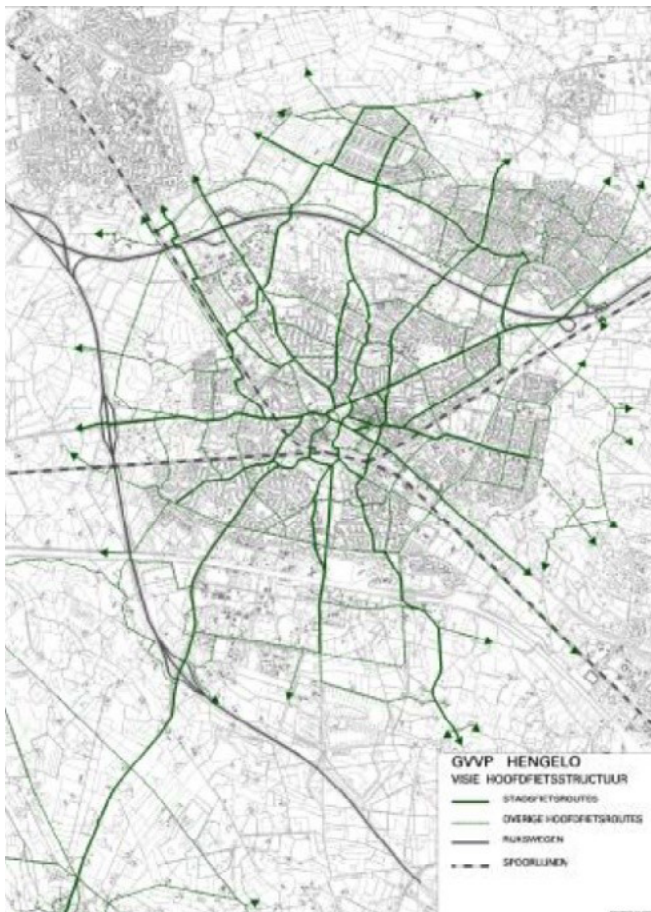
Verkeersveiligheid staat centraal bij iedere ontwikkeling binnen mobiliteit maar vooral de vele "Duurzaam Veilig" maatregelen hebben er toe geleid dat de verkeersveiligheid ten opzichte van 2003 is toegenomen. Er zijn 30- en 60-kilometerzones ingericht. Woongebieden en kleine plattelandswegen zijn hierdoor verkeersveiliger. Meerdere verkeersongevallenconcentraties in Hengelo zijn aangepakt.

Naam	Doden	Gewonden	Verkeersslachtoffers per 100.000 inwoners
1 Gemeente Dinkelland	6	217	
2 Gemeente Tubbergen	4	165	
3 Gemeente Wierden	13	181	
4 Gemeente Losser	5	166	
5 Gemeente Staphorst	5	122	
6 Gemeente Rijssen-Holten	14	238	
7 Gemeente Ommen	10	106	
8 Gemeente Almelo	9	448	
9 Gemeente Haaksbergen	4	142	
10 Gemeente Hellendoorn	9	203	
11 Gemeente Hengelo	14	458	
12 Gemeente Oldenzaal	4	175	
13 Provincie Overijssel	237	5.542	
14 Gemeente Hof van Twente	10	161	
15 Gemeente Dalfsen	11	123	
16 Gemeente Kampen	14	237	
17 Gemeente Enschede	22	692	
18 Gemeente Olst-Wijhe	2	79	
19 Gemeente Twenterand	12	137	
20 Gemeente Borne	4	98	
21 Gemeente Raalte	10	151	
22 Gemeente Steenwijkerland	7	172	
23 Gemeente Deventer	15	366	
24 Gemeente Zwolle	10	460	
25 Gemeente Hardenberg	18	192	
26 Gemeente Zwartewaterland	5	53	

© 2021 VIA, Verkeersslachtoffers 2016 t/m 2020 per 100.000 inwoners versus Gemeente

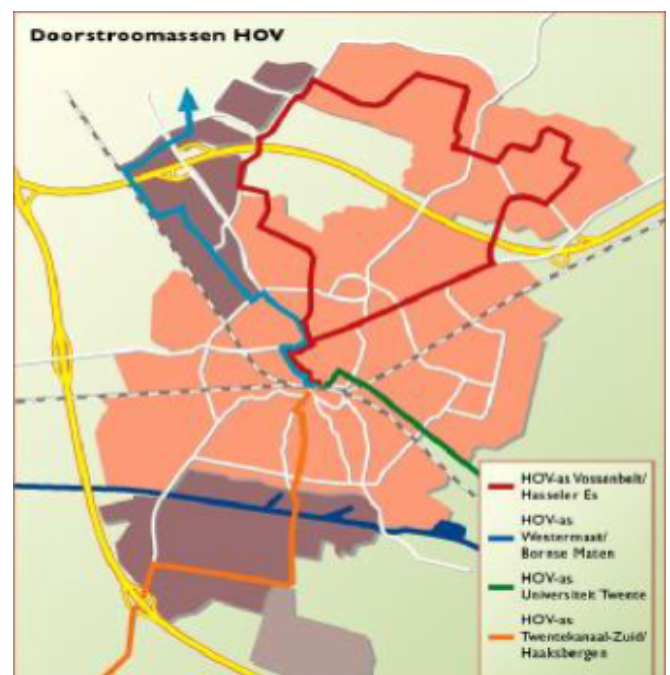
2.2 Hengelo fietst

In 2003 werd ingezet op het stimuleren van fietsgebruik. Vooral op afstanden korter dan (toen) 10 km was winst te boeken, volgens het GVVP. Er is een hoofdfietsnetwerk ontworpen, met voor iedere wijk een goede fietsverbinding naar de binnenstad. De binnenstad vormde de schakel in dat web. Daarnaast werd er, vooruitlopend op de F35, ingezet op de interlokale verbinding Borne-Hengelo-Enschede en goede verbindingen naar de stations. Aan de stadsfietsroutes werden hoge kwaliteitseisen gesteld ten aanzien van samenhang, directheid, veiligheid, comfort en aantrekkelijkheid. De fiets heeft zich als een serieus vervoermiddel ontwikkeld, ook voor regionale verplaatsingen. De steden en dorpen om ons heen zoals Enschede, Oldenzaal en ook Almelo zijn makkelijker per fiets bereikbaar geworden. Binnen Hengelo is de fiets een meer dan volwaardig alternatief. Niet alleen de ontwikkeling van de e-bike heeft hier aan bijgedragen maar er zijn ook veel projecten uitgevoerd om het fietsen aantrekkelijker te maken. Het fietscomfort is verbeterd en verkeerslichten zijn veelal ten gunste van de fietser afgesteld. Grote delen van de fietssnelweg F35, de drager van het fietsnetwerk in Twente, zijn aangelegd en de fietsflat (stalling) bij het Station is gerealiseerd. De centrumring en bijna de gehele wijkkring hebben vrij liggende fietspaden. Hengelo mag zich nu al een fietsstad noemen, al zijn er nog zeker verbeteringen mogelijk.

2.3 Openbaar vervoer

Conform het GVVP uit 2003 is vooral prioriteit gegeven aan het openbaar vervoer, gevolgd door fiets en auto. In het openbaar vervoer is veel geïnvesteerd vooral in het "Hoogwaardig Openbaar Vervoer" (HOV). Hiervoor zijn vrije busbanen aangelegd en is voorrang voor de bus op kruispunten geregeld. Het betrof buslijnen vanaf Hengelo CS naar Vossenbelt/Hasseler Es, Bornse Maten, Universiteit Twente en Haaksbergen (via Twentekanaal-Zuid). De doorstroommassen moesten bijdragen aan een kwaliteitssprong in het openbaar vervoer en waren onderdeel van de strategie om het aantal ov-reizigers in 2020 te verdubbelen. Ook de reconstructie van de Bornsestraat en Oldenzaalsestraat waren gericht op het faciliteren van het HOV. Binnen de woonwijken heeft vrijwel iedereen een halte op minder dan 300 afstand.

Verder is in 2012 het station Gezondheidspark in gebruik genomen. Ook rondom het centraal station van Hengelo zijn allerlei projecten gerealiseerd die bijdragen aan de uitstraling van Hengelo als "Centraal station van Twente".

2.4 Hoofdwegennet Auto

Het hoofdwegennet is bijna conform het GVVP uit 2003 vormgegeven volgens de tangentenstructuur. Veel invalswegen en ook delen van de wijkring hebben een verbeterslag ondergaan. De Laan Hart van Zuid is gerealiseerd. De bereikbaarheid van Plein Westermaat en ook Hengelo zelf is verbeterd. Van terugslag op de A1 is geen sprake meer. Toch blijft de aansluiting op de A1 een aandachtspunt net als de andere aansluitingen op de A1 en A35. Er treden vertragingen op.

Natuurlijk kan de doorstroming tijdens de spits ook op sommige kruispunten beter. Vooral aan de oostzijde van de centrumring en wijkring kan de doorstroming zeker tijdens de spits beter. De Laan van Driene en een nieuwe aansluiting op de A35, die waren opgenomen in het GVVP, zijn (nog) niet gerealiseerd.

De externe bereikbaarheid van Hengelo is relatief goed. Hengelo wordt ontsloten door de snelwegen A1 en A35. Echter daar waar ze samenkomen tussen Azelo en Buren ontstaan vaak files vanwege het hoge verkeersaanbod en de vele ongevallen. Samen met Provincie en Rijk wordt gewerkt aan verbeteringen. De verbinding met Zwolle via de N35 kan beter, sneller. Ook de doorstroming rond de aansluitingen van het lokale wegennet op de snelweg stukt nog al eens.

2.5 Transport en logistiek

Een belangrijke stap in het verschuiven van wegtransport naar water is de realisering van de water-/wegterminal aan het Twentekanaal; de vestiging van CTT. De voorbereidingen voor het Verruimen van de Twentekanalen waardoor grotere schepen tot een klasse Va-vaarweg met 2,80 meter diepgang Hengelo kunnen bereiken, zijn gestart.

Er wordt onderzoek gedaan naar een stadsdistributiesysteem in het kader van het landelijke project 'zero emissie stadslogistiek' met als doel in 2030 de 40 grootste steden emissieloos te bevoorraden.

3 Trends en ontwikkelingen en invloed op mobiliteit

In dit hoofdstuk worden de voornaamste trends en maatschappelijke ontwikkelingen besproken. Deze ontwikkelingen zijn veelal van invloed op de mobiliteit en bereikbaarheid in steden en regio's. Mobiliteitsbeleid staat niet op zichzelf, maar dient ook bredere maatschappelijke belangen. Daarom is het belangrijk dat het mobiliteitsbeleid goed is afgestemd op deze bredere ontwikkelingen in de maatschappij.

3.1 Enkele algemene maatschappelijke ontwikkelingen

Demografie; lichte bevolkingsgroei en vergrijzing

De bevolkingsontwikkeling in Hengelo is redelijk stabiel. De afgelopen 10 jaar is het aantal inwoners heel licht gestegen (zie figuur 3.1). Hengelo zal, als een van de grotere steden in de regio Twente, naar verwachting de komende decennia nog een lichte groei doormaken van zo'n 1 procent ten opzichte van 2019¹.

In de woonvisie van de gemeente Hengelo is ook geconstateerd dat er voorlopig nog geen einde komt aan de groei van het aantal huishoudens in Nederland. Daarnaast zijn woonwensen veranderd als gevolg van de Coronacrisis. Er is over het algemeen meer behoefte aan ruimte in en om de woning. Hengelo heeft hiervoor

de juiste kwaliteiten in huis.

Vanuit de Woonvisie is er een ambitie opgesteld voor het woningbouwprogramma. De ambitie is een woningbouwprogramma van 4.500 woningen in de komende tien jaar. Om de huidige krapte op de woningmarkt op te lossen en de woonbehoefte voor de komende tien jaar te kunnen opvangen, worden in elk geval 3.000 woningen geprogrammeerd. De gemeente blijft in gesprek om een aanvullend programma te realiseren tot 4.500 woningen, om tegemoet te komen aan de provinciale woningbouwambities.

Vergrijzing en verjonging

Hengelo vergrijst. Het afgelopen decennium is het aantal 65-plussers fors toegenomen (zie figuur 3.2). Die ontwikkeling zet de komende jaren door. Er moet rekening gehouden worden met een wijzigende samenstelling van de bevolking als gevolg van vergrijzing. Ouderen blijven langer vitaal. Pas op hogere leeftijd (80+) neemt de vitaliteit af en wordt het zelfstandig deelnemen aan sociale activiteiten lastiger.

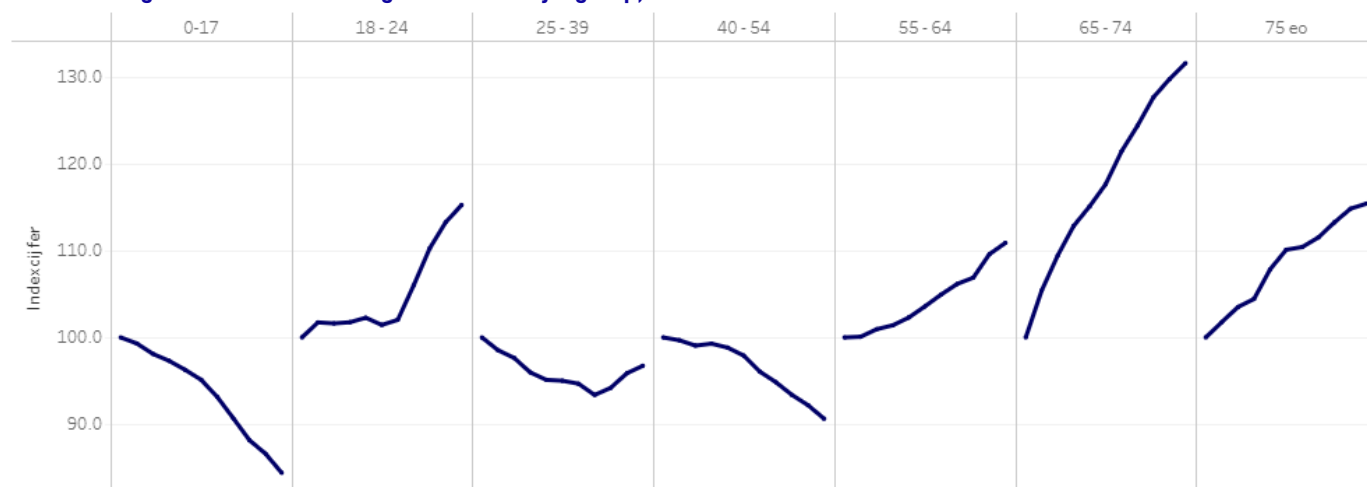
Voor mobiliteit heeft dat tot gevolg dat ouderen langer blijven autorijden, fietsen en thuis wonen. Het autogebruik neemt met name in de leeftijdscategorie 65-75 (vitale ouderen) toe, vooral sociaal en recreatief. Gegeven de demografische ontwikkelingen voorziet het SWOV (Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid) drie potentiële risicogroepen, waar beleid op zou moeten inspelen³.

Aantal inwoners 2011 - 2021

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Hengelo	80,743	80,942	80,957	80,956	81,058	81,074	80,799	80,592	80,683	81,155	81,041

Figuur 3.1: ontwikkeling aantal inwoners gemeente Hengelo 2011-2021 (bron: Kennispunt Twente)

Ontwikkeling aantal inwoners Hengelo naar leeftijdsgroep, 2011 - 2021

Figuur 3.2: ontwikkeling aantal inwoners gemeente Hengelo per leeftijdsgroep (bron: Kennispunt Twente²)

¹ PBL & CBS (2019): Regionale bevolkingsprognose 2019

² Kennispunt Twente: Kennispunt Twente

³ SWOV (2015): Effecten van vergrijzing op verkeersgedrag en mobiliteit (Effecten van vergrijzing op verkeersgedrag en mobiliteit | SWOV)

Deze risicogroepen zijn:

- oudere fietsers, vooral ook oudere elektrische fietsers;
- oudere automobilisten met (ernstiger) beperkingen;
- oudere auto-loze mensen met beperkingen.

In de Kadernota zet Hengelo in op talent, techniek en goede bereikbaarheid. Dat is belangrijk om groei van de beroepsbevolking te verkrijgen en bestaande economische structuur te behouden. In de woonvisie wordt met name ingezet op het aantrekken van de jonge beroepsbevolking: 'urban creators'. Dit zijn veelal hoogopgeleide jongeren, vaak met een technische of creatieve achtergrond, die op zoek zijn naar aantrekkelijke, dynamische woonmilieus. Zij maken relatief vaak gebruik van het openbaar vervoer en stedelijke voorzieningen.

Toenemende mobiliteit

De totale mobiliteit in Nederland neemt toe. Globaal heeft dat drie oorzaken: er zijn steeds meer mensen, per persoon maken we vaker een verplaatsing, en per verplaatsing leggen we meer kilometers af⁴. We zijn dus niet alleen met meer, maar we worden ook steeds mobieler.

Het gebruik van het mobiliteitssysteem neemt dus toe; wegen, treinen en fietspaden worden drukker. Het is belangrijk tijdig (potentiële) knelpunten in beeld te hebben, zodat ingegrepen kan worden en knelpunten kunnen worden voorkomen of verholpen.

Door de corona-pandemie zijn sommige mensen minder waarde gaan hechten aan de reistijd naar hun werk of studie. Omdat werk en onderwijs vaker vanuit huis kan worden geregeld, is de reistijd minder belangrijk geworden. Maar als er dan gereisd moet worden, zijn de afstanden wel groter.

Klimaatakkoord, duurzaamheid en energietransitie

Op Europees en landelijk niveau zijn afspraken gemaakt om de CO₂-uitstoot te reduceren. Door de EU (Parijsakkoord 2015) en door de Nederlandse overheid, in het Energieakkoord (2013), zijn doelstellingen opgenomen om de CO₂-uitstoot met 55% te reduceren in 2030 t.o.v. 1990.

Om te voldoen aan de landelijke en regionale doelstellingen moet ook mobiliteit schoner worden, met minder CO₂-uitstoot. Hengelo heeft op basis van de landelijke afspraken in het Energieakkoord en de regionale doelstellingen uit de RES een verplichting om meer in te zetten op het verduurzamen van de mobiliteit.

Vitaliteit en gezondheid: meer aandacht voor beweging en actieve mobiliteit

Er is steeds meer aandacht voor gezondheid, zowel fysiek als mentaal. Ook de regelgeving rond de Omgevingswet stuurt aan op integraal beleid waarbij gezondheid één van de thema's is. Dit betekent voor mobiliteit dat:

- Het fietsgebruik in het woon-werkverkeer toeneemt;
- Het recreatief fietsen en wandelen (toerisme en recreatie) toeneemt. Dit ook in samenhang met toename van de vrije tijd en de vergrijzing;
- Woonomgevingen moeten uitnodigen tot bewegen, wandel- en looproutes moeten worden aangegeven en er meer aandacht voor de fiets moet zijn.

Digitalisering als vijfde modaliteit

Technologische innovaties kunnen bijdragen aan veiligere, duurzamere en gezondere mobiliteit. Steeds meer zaken kunnen online worden geregeld, waardoor de noodzaak voor mensen om zich te verplaatsen afneemt. Van een verjaardagscadeau kopen tot een hypotheek afsluiten en van een werkoverleg tot een luxe maaltijd; alles kan via internet in huis worden gehaald. De corona-pandemie heeft deze ontwikkelingen en bijvoorbeeld beeldbellen (Teams, Zoom) in een stroomversnelling gebracht. Daarom wordt digitalisering naast de traditionele modaliteiten als een nieuwe vijfde modaliteit neergezet.

Technologische innovaties in mobiliteit

Ook binnen de mobiliteitswereld zijn technologische ontwikkelingen in volle gang. Door digitalisering ontstaan online platforms en multimodale concepten (MaaS bijvoorbeeld) die aansluiten bij de behoeften van reizigers en vervoerders. Deze krijgen een steeds grotere rol in de mobiliteitssector. Beschikbaarheid van data biedt nieuwe mogelijkheden om de optimale reisoortie aan te bieden en te sturen op mobiliteitsgedrag. In deze ontwikkeling is een goede samenwerking tussen publiek en privaat heel belangrijk.

Deeleconomie: ontwikkeling van bezit naar gebruik

Over het algemeen is sprake van een shift van *bezit naar gebruik*. Mensen hechten minder waarde aan bezit en het aantal abonnementsdiensten stijgt explosief. Diensten zoals Spotify en Netflix bieden *on-demand* muziek en series aan. Ook *on-demand* mobiliteit is een snel groeiende markt. Er ontstaan nieuwe vervoerconcepten, vormen van dienstverlening en verdienmodellen. Het aantal deelautogebruikers stijgt en ook in Hengelo zijn deelfietsen en deelscooters in opkomst.

⁴ Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (2019): Mobiliteitsbeeld 2019

Het autodelen kan leiden tot een vermindering van de parkeerdruk en een afname van het autogebruik in de stad. Ook voor bedrijven (op bedrijventerreinen) is een pool van deelauto's voor zakelijke verplaatsingen (financieel) aantrekkelijk.

Overheid

De rol van de overheid verandert. De rol van de overheid verschuift van regisseur naar partner. Er komen nieuwe spelers op het vlak van mobiliteit die traditioneel het exclusieve overheidsdomein waren. De overheid krijgt daardoor minder grip op de markt van mobiliteit. Er ontstaan nieuwe vervoersconcepten zoals MaaS. Wel moeten maatschappelijke doelstellingen niet uit het oog verloren worden. De overheid houdt een belangrijke rol in de verdeling en inrichting van de openbare ruimte inclusief de verkeersinfrastructuur.

3.2 Ontwikkelingen mobiliteit in Hengelo

Vervoerswijzeverdeling in Hengelo

Meer dan de helft van het aantal verplaatsingen in Hengelo worden lopend of met de fiets afgelegd. 44% van de verplaatsingen is met de auto en 3% met het openbaar vervoer (zie figuur 3.3). Dit is vergelijkbaar met het beeld in steden als Enschede en Deventer. In Almelo worden iets meer verplaatsingen met de auto afgelegd.

Autobezit

Het autobezit in de gemeente Hengelo is gemiddeld 0,98 auto's per huishouden⁵. Op basis van CBS-gegevens is op postcode-5 niveau inzicht verkregen in het autobezit. Tabel 1 laat de verschillen in autobezit per gebied zien.

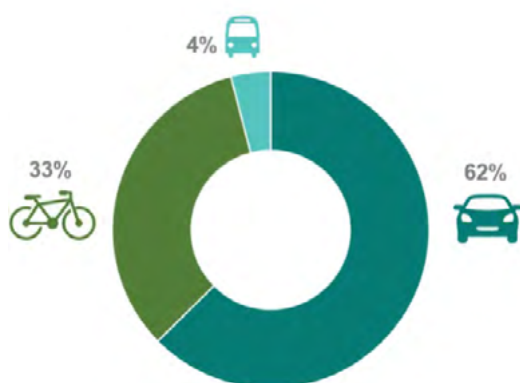
Postcode	Wijk	Gemiddeld autobezit per huishouden
7551	Binnenstad	0,67
7552	Groot Driene, gedeelte Berflo Es, buitengebied	0,92
7553	Berflo Es, gedeelte Wildrinkshoek	0,90
7554	Twentekanaal Zuid, Beckum, buitengebied	1,56
7555	Wildrinkshoek, Woolde, buitengebied	0,96
7556	Hengelse Es	0,95
7557	Klein Driene	0,85
7558	Noord, Hasseler Es	1,13
7559	Vossenbelt, buitengebied	1,26

Tabel 1: gemiddeld autobezit per huishouden op wijkniveau

Ontwikkeling elektrische auto's

Het aantal elektrische auto's in de gemeente Hengelo neemt toe. In figuur 3.4 wordt de ontwikkeling van het aantal elektrische personenauto's en het aantal hybride personenauto's over de afgelopen jaren weergegeven. Zichtbaar is een dalende trend van het aantal hybride en een stijgende trend van het aantal elektrische auto's. Per saldo is het aantal elektrische en hybride auto's over deze periode toegenomen met 49%. Hengelo doet het daarmee goed in de regio (zie figuur 3.5). Het aantal (semi-)publieke oplaadpunten voor elektrische auto's in de gemeente Hengelo bedroeg 296 in 2020.

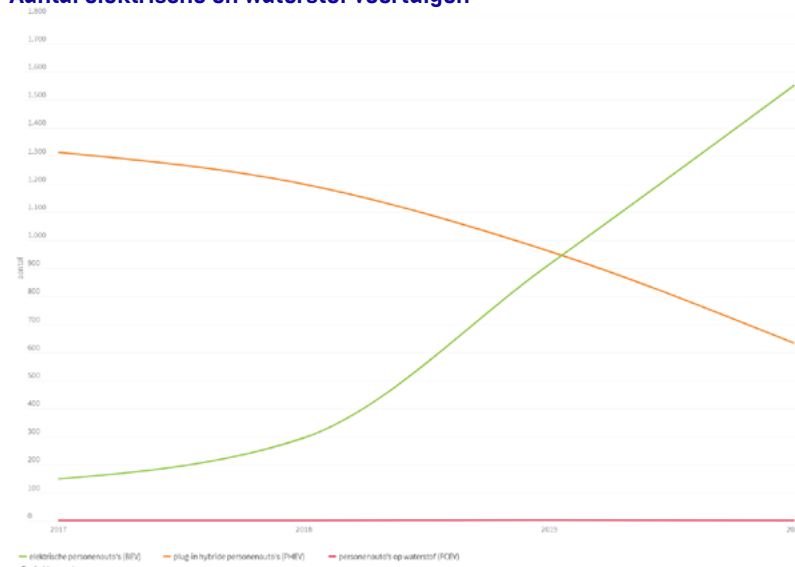
Verdeling vervoersmiddelen in Hengelo

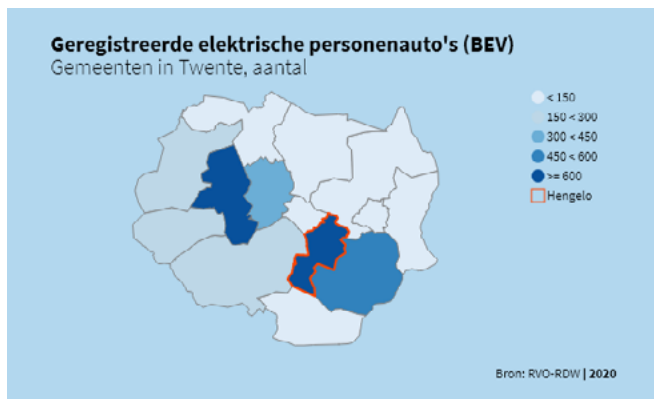
Figuur 3.3: verdeling vervoersmiddel alle verplaatsingen Hengelo, zoals opgenomen in het rapport 'Bereikbare Binnenstad' (Bron: OViN 2004-2016, rest is 1%, samen 100%)

⁵ CBS (2016): Autobezit huishoudens naar inkomen per postcode.

Aantal elektrische en waterstof voertuigen

Figuur 3.4: aantal elektrische, hybride en waterstofvoertuigen in de gemeente Hengelo. Bron: RVO - Monitoring elektrisch vervoer o.b.v. gegevens RDW

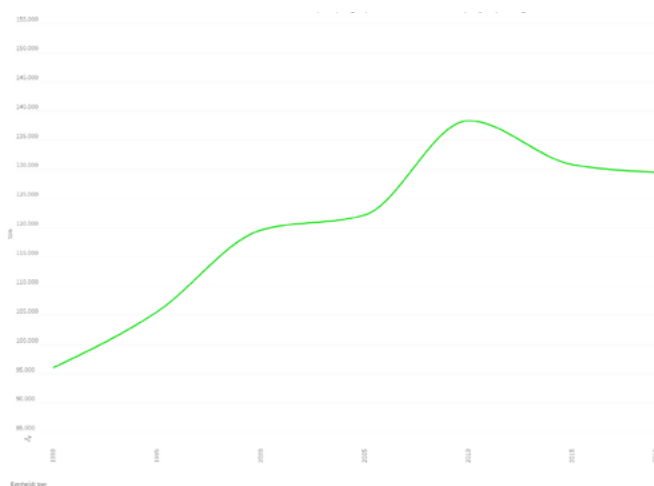
Figuur 3.5: aantal geregisteerde personenauto's naar gemeente

CO2-uitstoot mobiliteit

De CO2-uitstoot van de verkeer en vervoer sector in de gemeente Hengelo is sinds 1990 toegenomen met 35%. Vanaf 2010 is sprake van een licht dalende trend. Om de uitstoot van mobiliteit verder te verlagen zijn dus aanvullende maatregelen nodig.

Ook in de regio Twente zijn doelstellingen vastgelegd in de Regionale Energie Strategie⁶ (RES). Als regio wil Twente bijdragen aan 49% CO2-reductie in 2030 t.o.v. 1990. Daarnaast dwingt klimaatverandering ons tot het anders inrichten van de leefomgeving, om beter bestand te zijn tegen hitte, droogte en wateroverlast. De Klimaatatlas Twente geeft inzicht in de mogelijke gevolgen van steeds extremer weer.

CO2-uitstoot Verkeer en vervoer incl. auto(snel)wegen, excl. elektr. railverkeer (scope 1) - Hengelo

Figuur 3.6: CO2-uitstoot door Verkeer en Vervoer in de periode 1990-2019. Bron: Klimaatmonitor (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2021)

⁶ Regionale Energie Strategie Twente (2021: RES 1.0)

3.3 Benchmark verkeersveiligheid

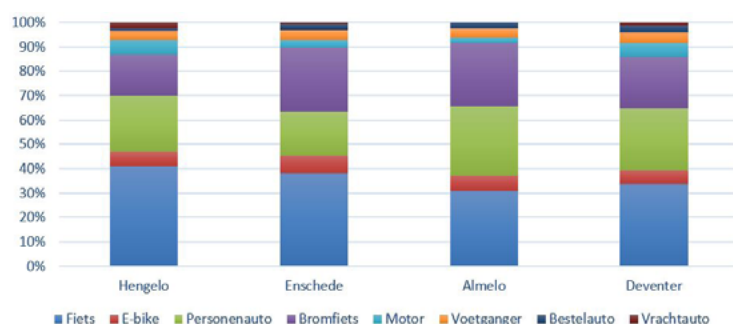
Verkeersveiligheid is een belangrijk aspect binnen de mobiliteitsvisie. Verkeersveiligheid en het verminderen van de verkeersonveiligheid gaan een centrale rol spelen in het mobiliteitsbeleid van de gemeente. Om in toekomst een hogere mate van verkeersveiligheid te creëren, is eerst de huidige situatie omtrent verkeersveiligheid onder de loep genomen.

Hiervoor is de verkeersveiligheid in de gemeente Hengelo van de laatste vijf jaar gebenchmarkt met de verkeersveiligheid van de laatste vijf jaar in de steden: Enschede, Almelo en Deventer. Een notitie met de methode en resultaten van de benchmark is opgenomen in de bijlage bij deze notitie. Hieronder wordt een beknopte samenvatting gegeven van de resultaten van de benchmark.

De verkeersveiligheidscijfers van de gemeente Hengelo in de afgelopen vijf jaar zijn vergeleken met die van de gemeenten Enschede, Almelo en Deventer. Uit deze analyse is gebleken dat Hengelo goed op weg is op het gebied van verkeersveiligheid. Het aantal verkeersslachtoffers, het aantal gewonden en doden neemt namelijk af. Ook komt de gemeente Hengelo goed uit de benchmark met de andere gemeenten. In de afgelopen vijf jaar heeft Hengelo in totaal minder ongevallen gehad dan de gemeente Enschede en de gemeente Almelo. Daarbij zijn er in het afgelopen jaar ook minder doden gevallen dan in die beide gemeenten. In vergelijking met de gemeente Deventer, ligt het aantal ongevallen en gewonden in Hengelo hoger in de afgelopen vijf jaar.

Gekeken naar de vervoerswijzen met de meeste ongevallen liggen de fietsongevallen in Hengelo hoger dan in Almelo en Deventer. Daarnaast valt op dat het aandeel fietsongevallen in Hengelo, Enschede en Deventer aanzienlijk hoger is dan de personenauto ongevallen. Gekeken naar bromfietsongevallen liggen deze in Hengelo lager dan in Enschede en Almelo. Het totaal aantal ongevallen met een personenauto is in de vier gemeenten vergelijkbaar. Hengelo doet het dus niet opvallend beter of slechter dan Enschede, Almelo of Deventer.

Verkeersslachtoffers versus Vervoerswijze 2016 t/m 2020

Figuur 3.7: Verkeersslachtoffers versus Vervoerswijze 2016 t/m 2020

4 Beleidskader vanuit landelijke, provinciaal en gemeentelijk beleid

“Zorgeloze mobiliteit, voor alles en iedereen in 2050. Geen emissies, uitstekende bereikbaarheid toegankelijk voor jong en oud, arm en rijk, valide en mindervalide. Betaalbaar, veilig, comfortabel, makkelijk én gezond.” Aldus de ambitie die door het Rijk is vastgelegd in het klimaatakkoord. Kaders die de koers bepalen liggen deels al vast in wet- en regelgeving en beleid van hogere overheden. Voor een ander deel ligt het vast in provinciaal en gemeentelijk beleid. In de kadernota 2022-2025 wordt uitgesproken dat Hengelo een veilige woon- en techniek stad moet blijven, waar het in de wijken prettig leven en verblijven is. En daarbij inzet op thema's, zoals onder meer duurzaamheid en smart cities.

Thema's die centraal komen te staan in de visie kennen hun eigen opgaven, ambities en kaders. De opgaven en ambities per thema worden ingekaderd door het beleidskader van hogere overheden (Rijk, Provincie) en door het gemeentelijk beleid op die onderwerpen (zie figuur 4.1). Bestaand beleid vormt het uitgangspunt, de basis voor het bepalen van de koers van de mobiliteitsvisie. Dit neemt niet weg dat er ook aandacht besteed zal worden aan actuele ontwikkelingen. Zeker wanneer die van belang zijn voor de vraag hoe mobiliteit kan bijdragen aan het realiseren van de ambities binnen het thema. Om een antwoord te geven op deze vraag is er nauw contact zijn met collega's binnen het betreffende vakgebied.

4.1 Landelijk beleid

Als we kijken naar het landelijk en regionaal beleid ten aanzien van mobiliteit en ontwikkelingen, dan zijn er **hoog over** een aantal belangrijke ontwikkelingen en speerpunten te benoemen.

Verkeersveiligheid als randvoorwaarde

Er is een groeiende aandacht voor verkeersveiligheid. Het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat benoemt verkeersveiligheid als essentiële randvoorwaarde

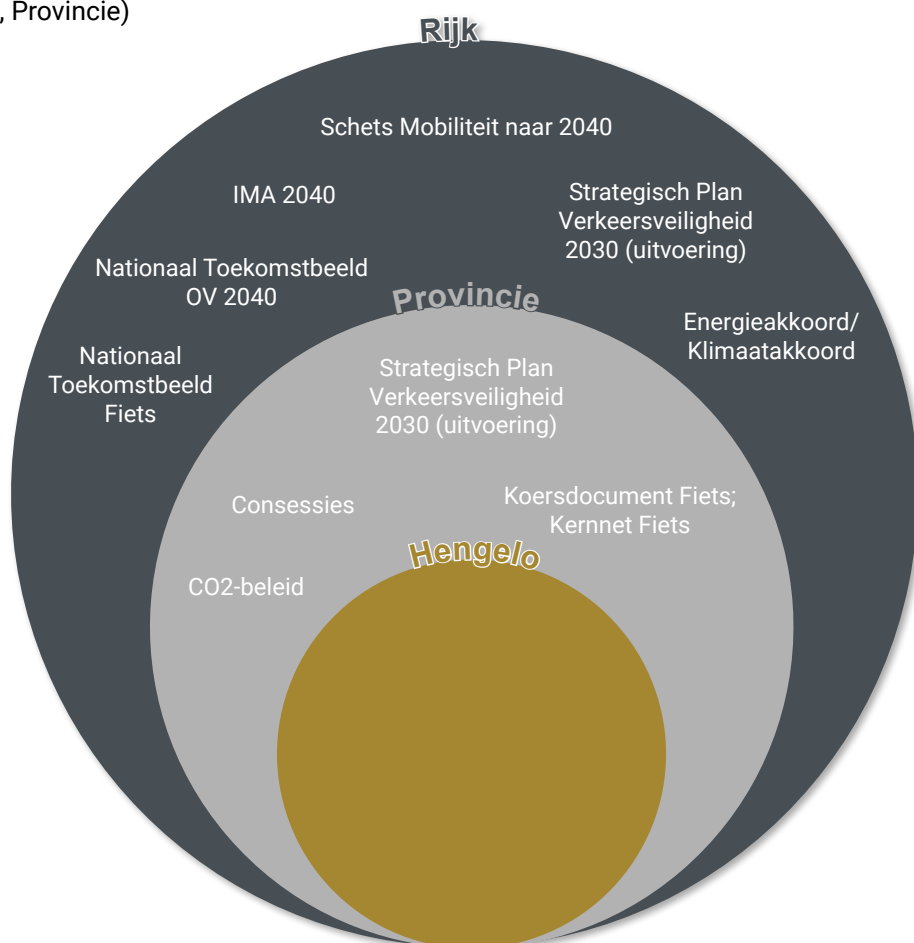
voor het mobiliteitsbeleid. In samenwerking met provincies wordt gewerkt aan het verbeteren van de verkeersveiligheid, met de doelstelling 0 verkeersslachtoffers in 2050. Hiervoor is het Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV) “Veilig van deur tot deur” opgesteld.

Verduurzaming mobiliteit

In het Klimaatakkoord zijn door bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden afspraken gemaakt om de CO2-uitstoot door verkeer drastisch te verminderen. De impact van het auto- en vrachtverkeer op het milieu moet worden verkleind. Deels gebeurt dat door de opkomst van elektrisch vervoer. De EU wil dat er in 2035 geen enkele nieuwe brandstofauto meer wordt verkocht. In Nederland wordt gestreefd naar 100% emissieloze personenauto's bij nieuwverkoop vanaf 2030. Ook door in te zetten op gedragsverandering en het gebruik van duurzame vervoersmiddelen als het ov en de fiets te stimuleren wordt de uitstoot verminderd. De CO2-uitstoot van de mobiliteitssector moet in 2030 in totaal 7,3 megaton minder zijn dan in 1990, om te voldoen aan de 49% reductie doelstelling van het Klimaatakkoord.

Visie op mobiliteitsbeleid

Vanuit het Ministerie van Infrastructuur & Waterstaat is de ‘Schets mobiliteit naar 2040: veilig, robuust en duurzaam’ een richtinggevend document voor

Figuur 4.1: beleidskader met relevant beleid vanuit het Rijk en de Provincie.

mobilitéitsbeleid. In het document wordt een nieuwe manier van denken benoemd die nodig is voor het veilig, robuust en duurzaam organiseren van de mobiliteit (zie tabel 2).

Van	Naar
Verschiedende modaliteiten	Eén samenhangende mobiliteitssysteem
Focus op economie	Afweging op basis van effecten op bredere set aan maatschappelijke doelen
Aanbod gestuurd	Vraag gestuurd en data gedreven
Vastleggen van de lange termijn	Flexibel, adaptief beleid
Focus op aanleg nieuwe infrastructuur	Focus op in stand houden en optimale benutting van infrastructuur
One size fits all	Differentiatie naar type gebied
Afzonderlijke projecten	Gebieds- en corridorgerichte aanpak

Tabel 2: Een nieuwe manier van denken over mobiliteit (Schets mobiliteit naar 2040, Ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (2019).

Volgens het ministerie is er meer aandacht nodig voor het in stand houden en optimaler benutten van de bestaande infrastructuur. Ook moet meer naar de complete keten worden gekeken (van deur tot deur) en zal het accent meer komen te liggen op de gebiedsgerichte benadering: wat is de opgave en wat is de behoefte van de gebruiker in het gebied?

Groeiende rol voor de fiets

De fiets wordt steeds meer gezien als een volwaardig vervoersmiddel. Voor de korte afstand stond de fiets in Nederland altijd al op 1. Maar door de opkomst van de e-bike worden ook iets langere afstanden, tot 15 kilometer en soms nog verder, steeds vaker per fiets afgelegd. Landelijke en regionale overheden springen hier op in door goede, snelle fietsverbindingen aan te leggen tussen steden en dorpen.

Aandacht voor gedrag en innovatieve technieken

Gedragsverandering en innovatieve technieken spelen een steeds centralere rol in het oplossen van mobiliteitsproblemen. Deelmobiliteit, MaaS en hubs zijn actuele mobiliteitsconcepten. De basisgedachte is dat gebruik van mobiliteit belangrijker is dan bezit en dat voor het optimaal benutten van de verschillende vervoerwijzen goede overstapmogelijkheden cruciaal zijn.

4.2 Provinciaal beleid

De Provincie heeft haar visie op ruimtelijke ontwikkeling verwoord in de Omgevingsvisie Overijssel 2017. Beken kleur. De ambitie op het gebied van

Figuur 4.2: impressie mobiliteitshub (bron afbeelding: Reisviahub.nl)

mobilitéit wordt door de provincie als volgt verwoord:

Een veilige, betrouwbare (tijdsduur) en vlotte (keten)reis van personen en goederen van en naar stedelijke netwerken binnen en buiten Overijssel.

De provincie zet in op drie speerpunten:

- Verminderen of vermijden van mobiliteit
- Veranderen van mobiliteit
- Schoner maken van mobiliteit (trias mobilica)

Bovendien zijn de provinciale kaders rondom mobiliteit uitgewerkt in een vijftal koersdocumenten, namelijk Wegen (geprioriteerde wegen), Fietsers (hoofd fietsroutes), Goederenvervoer, Openbaar vervoer en Duurzame Veiligheid. Deze koersdocumenten fungeren als toetsingskader voor subsidieaanvragen vanuit de gemeenten.

Koersdocument Fiets

De provincie wil structureel bijdragen aan de verdere groei van het fietsen. De provincie vervult een belangrijke rol in infrastructurele projecten, maar kiest ook voor een bredere benadering. Daarbij wordt gekeken naar de bereikbaarheid van economische gebieden, de veiligheid voor fietsers, duurzaamheidsaspecten en het fietsen als vrijetijdsbesteding. De provincie vervult meerdere rollen en wil graag zo goed mogelijk samenwerken met maatschappelijke partijen en de gemeenten.

Koersdocument Openbaar Vervoer

Belangrijkste uitdagingen voor de provincie op het gebied van openbaar vervoer zijn het in stand houden van een goede bereikbaarheid middels het ov en tegelijkertijd een betaalbaar en efficiënt ov-systeem. De provincie zet in op het behouden en optimaliseren van het regionale kernnet ov. Dit zijn de treinverbindingen en de sterke busverbindingen. Hengelo heeft een centrale ligging in dit regionale kernnet, met het centraal station van Hengelo als hart van Twente en diverse sterke buslijnen. Daarnaast wordt door de provincie gewerkt aan elektrificatie van het openbaar vervoer en het ontwikkelen van meer flexibel openbaar vervoer.

Koersdocument Wegen (auto)

Binnen het Koersdocument Auto zijn verkeersveiligheid en betrouwbaarheid van het wegennet belangrijke aandachtspunten. Ook wordt aandacht besteed aan de bereikbaarheid en leefbaarheid van de streekcentra. Als onderdeel van de Integrale Netwerkvisie Overijssel (INO) is ook een wegenvisie bepaald. Naar aanleiding van deze visie worden de benodigde maatregelen voor het verbeteren van het auto netwerk uitgewerkt.

Koersdocument Goederenvervoer

De focus in het Koersdocument Goederenvervoer ligt op het optimaal benutten van bestaande netwerken, het verduurzamen van de logistieke sector en versterking van diverse samenwerkingen. Concreet betekent dit dat de provincie kansen ziet om het goederenvervoer over water en spoor te verbeteren en uit te breiden. Gezien de ligging van Hengelo en de bedrijvigheid op de verschillende bedrijventerreinen, onder andere Twentekanaal-Zuid, kan Hengelo hier ook een belangrijke rol in spelen.

Koersdocument Duurzame Veiligheid

Het koersdocument beschrijft de noodzaak om aandacht te blijven vestigen op het onderwerp verkeersveiligheid. De provincie hanteert een integrale aanpak en zoekt de samenwerking met gemeenten om de verkeersveiligheid te verbeteren.

4.3 Beleidskader gemeente Hengelo

Horizon 2040

Er wordt aansluiting gezocht bij de ambitie die is verwoord in de kadernota 2021 – 2024 en kadernota 2022 – 2025, ofwel de Horizon 2040. De mobiliteitsvisie probeert een bijdrage te leveren aan de ambities die de gemeente Hengelo heeft voor de korte en langere termijn. In de mobiliteitsvisie wordt beschreven hoe mobiliteit en bereikbaarheid bij kunnen dragen aan Hengelo als prettige woonstad en top technologische stad. Daarnaast werkt Hengelo aan haar imago als sociale en sportieve stad.

Omgevingvisie Binnenstad en Hart van Zuid

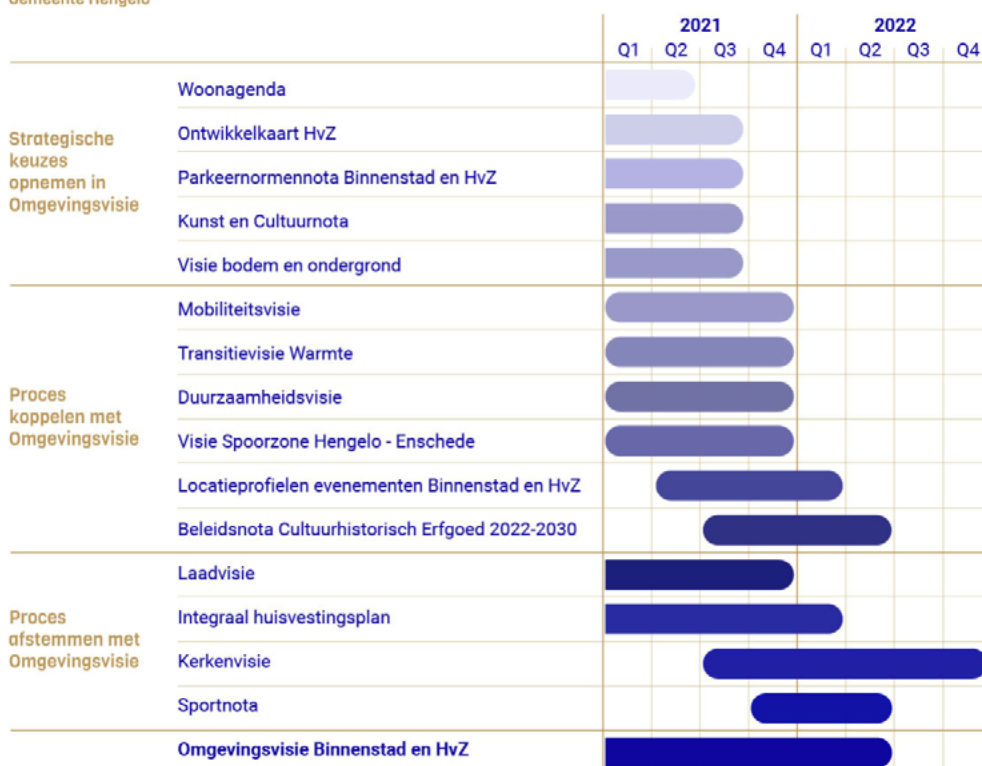
In de Mobiliteitsvisie behandelen we mobiliteit op een integrale manier, door steeds het verband te leggen met andere maatschappelijke

opgaven. Het doel van deze integrale benadering is om duidelijk te maken welke bijdrage mobiliteit kan leveren aan de opgaven en ambities op die thema's. Het is niet de bedoeling om in de mobiliteitsvisie ook integrale afwegingen te maken over het ruimtegebruik en de visie van de gemeente Hengelo daarop. Daarvoor wordt de Omgevingsvisie opgesteld. Voor het buitengebied is die visie reeds vastgesteld, voor Binnenstad en Hart van Zuid loopt het traject van de Omgevingsvisie op dit moment, en later wordt de Omgevingsvisie compleet gemaakt voor de rest van Hengelo. Afhankelijk van het stadium waarin de omgevingsvisie zich bevindt vormt de mobiliteitsvisie een bouwsteen voor de omgevingsvisie (rest van Hengelo), wordt samen opgetrokken bij het opstellen van de visie (Binnenstad, Hart van Zuid) of stelt de omgevingsvisie de kaders (Hengeloos Buiten).

Overig vastgesteld beleid

Huidig vastgesteld beleid van de gemeente Hengelo vormt de kaders waarin de mobiliteitsvisie wordt opgesteld. Er zijn diverse beleidsstukken op het gebied van mobiliteit die recent zijn vastgesteld, zoals de Parkeernormennota Binnenstad en het plan Bereikbare Binnenstad. Daarnaast is er vigerend beleid vanuit andere disciplines waar rekening mee gehouden wordt. De mobiliteitsvisie bouwt voort op de keuzes die eerder zijn genomen in de beleidsstukken van de gemeente Hengelo. In hoofdstuk 6 is aangegeven welke beleidskeuzes in deze koersnota zijn gebaseerd op staand gemeentelijk beleid, welke keuzes voortkomen uit landelijke en/of provinciaal beleid en welke keuzes nieuw zijn. De nieuwe keuzes worden dus voorgelegd

Beleid in ontwikkeling Gemeente Hengelo

Figuur 4.3: beleid in ontwikkeling en samenhang met Omgevingsvisie

in deze koersnota om mee te nemen in de uiteindelijke mobiliteitsvisie.

Beleid in ontwikkeling

In het traject van de Omgevingsvisie Binnenstad / HvZ is in kaart gebracht welk beleid er binnen de gemeente in ontwikkeling is (zie figuur 4.3). Dit overzicht geeft tevens inzicht in relevante beleidsstukken waarmee in het traject van de mobiliteitsvisie afstemming gezocht moet worden. Voorbeelden zijn de Woonagenda, Duurzaamheidsvisie, Visie Spoorzone Hengelo-Enschede en de Laadvisie. Bij het opstellen van deze koersnota zijn dan ook collega's binnen de gemeente Hengelo betrokken vanuit verschillende beleidsvelden. In hoofdstuk 5 wordt daar verder op ingegaan.

5 Wat vindt Hengelo van haar mobiliteit?

De mobiliteitsvisie moet uiteindelijk een visie worden die leeft en gedragen wordt door heel Hengelo. We vinden het daarom belangrijk om ook in de eerste fase van de visievorming al het gesprek aan te gaan met belanghebbenden. Dit geeft hen de mogelijkheid om standpunten en ideeën te delen die een plek in de mobiliteitsvisie zouden moeten krijgen. Voor het bepalen van de koers:

- zijn bewoners geraadpleegd via een online enquête;
- hebben we maatschappelijke (belangen) organisaties gesproken;
- hebben we collega's uit andere vakgebieden binnen de gemeente geconsulteerd, en;
- is er een beeldvormende politieke markt geweest.

In dit hoofdstuk worden de bevindingen daarvan op hoofdlijnen beschreven. In een apart participatieverslag komen de bevindingen uitgebreider aan bod.

5.1 Bewoners/belanghebbenden

In de online enquête, die is ingevuld door bijna 1000 respondenten, is gevraagd naar hoe men mobiliteit en bereikbaarheid in Hengelo op dit moment ervaart en welke uitdagingen en kansen men ziet voor de toekomst. Ook is hierover een gesprek gevoerd met diverse maatschappelijke belangenorganisaties.

De **bereikbaarheid** van Hengelo wordt positief beoordeeld, vooral met de fiets en de auto. De bereikbaarheid met het openbaar vervoer wordt als redelijk ervaren. De **verkeersveiligheid** geeft men een 6,2 op een schaal van 10. Daar is dus ruimte voor verbetering. Vooral meer ruimte voor de fiets en veiligere en beter overzichtelijke inrichting van de wegen en kruispunten worden als oplossingen aangedragen. Maatschappelijke organisaties vinden ook dat de **toegankelijkheid** van de stad voor mindervaliden verbeterd moet worden.

Over **autobezit** en gebruik wordt verdeeld gereageerd: ongeveer de helft van de respondenten geeft aan wel een eigen auto nodig te hebben om op dagelijkse bestemmingen (zoals werk, studie) te komen, de andere helft geeft aan daar geen auto voor nodig te hebben. Wel vindt een grote meerderheid (80%) het belangrijk dat de auto dichtbij de woning geparkeerd kan worden. Bijna twee-derde vindt het opofferen van parkeerplaatsen voor meer groen geen goed idee. Vooral jongere respondenten (tot 45 jaar) zien in deelauto's een goed alternatief voor de eigen auto, al is deze groep relatief klein (20%).

De respondenten vinden **duurzaamheid** een belangrijk thema. Meer dan 80% vindt dat mobiliteit duurzamer moet worden en dat de CO2-uitstoot omlaag moet. Ook vindt driekwart dat fietsers meer voorrang moeten krijgen in de stad. 61% van de respondenten overweegt als volgende auto een elektrische auto aan te schaffen, waarvan 10% daar zeker van is. De rest twijfelt en geeft aan vooral de beschikbaarheid van oplaadpunten en de aanschafprijs belangrijke factoren te vinden. Ook maatschappelijke organisaties hechten veel waarde aan verduurzaming, en aan aandacht voor klimaatverandering voor de binnenstad. Hengelo mag hierin volgens de maatschappelijke organisaties best wat stelliger worden en ambitie uitspreken.

5.2 Beleidsadviseurs Gemeente Hengelo

Er zijn gesprekken gevoerd binnen de gemeente met beleidsadviseurs van de afdelingen economie, duurzaamheid, sociaal domein en ruimtelijke ordening, afdelingen die veel raakvlak hebben met mobiliteit. Tijdens de gesprekken kwamen de ambities naar voren die vanuit de verschillende beleidsvelden zijn ingezet en waarbij mobiliteit een rol kan spelen.

Vanuit het sociaal domein zijn ruimte voor ontmoeting en een toegankelijke openbare ruimte belangrijke thema's. Ook wordt ingezet op het stimuleren van beweging, in het kader van gezondheid. In de mobiliteitsvisie moet worden voortborduurd op de Visie op Vervoer uit 2015 en kan samenhang worden gezocht met het *Meerjarenplan Gezondheid en de nieuwe Sportnota*.

Kernprincipes: toegankelijke openbare ruimte; stimuleren beweging; ruimte voor ontmoeting.

De afdeling economie geeft als centrale doelstelling mee het versterken van de economische structuren. Goede bereikbaarheid is daarvoor van groot belang. Met name de bereikbaarheid van de bedrijventerreinen is een aandachtspunt. Dit is naar voren gekomen in de *SWOT-analyse Bedrijventerreinen*. Kansen ziet de afdeling economie vooral in het versterken en benutten van de positie van Hengelo in de Top Tech Regio, in lijn met de *Omgevingsagenda Oost-Nederland*. Technologische kennis en innovaties kunnen worden ingezet ten dienste van slimme oplossingen voor mobiliteitsopgaven.

Kernprincipes: goede bereikbaarheid voor versterken economische structuur, benutten technologische kennis en innovaties

In de themasessie over groen en duurzaamheid werd met name gepleit voor meer ruimte voor groen en klimaatadaptie in plannen en projecten. Zo worden burgers opgeroepen in het kader van het project "grijs voor groen" lokaties aan te geven waar verharding vervangen kan worden door groen. Het inzichtelijk maken van de impact van bepaalde keuzes, met behulp

van de *Klimaatatlas*, kan helpen om weloverwogen besluiten te nemen over de verdeling van de ruimte. Er werd op gewezen op het belang van klimaatadaptieve infrastructuur naar cruciale voorzieningen, zoals het ziekenhuis. Daarnaast worden kansen gezien voor het verduurzamen van (stads)logistiek, het faciliteren van goederenvervoer op elektriciteit of waterstof bij bedrijventerreinen en het stimuleren van vervoer over water, bij Twentekanaal-Zuid. Er moet afstemming worden gezocht met de *Duurzaamheidsvisie* die eind dit jaar wordt opgesteld.

Kernprincipes: *meer ruimte voor groen; klimaatadaptieve infrastructuur; verduurzamen transport*

Vanuit het team Ruimtelijke Ordening werd vooral gekeken naar de verschillende type gebieden die in de gemeente Hengelo aanwezig zijn. In de mobiliteitsvisie moet rekening worden gehouden met de verschillende structuren en karakteristieken van woonwijken, bedrijventerreinen en het centrum. Maak per gebied strategische keuzes en bepaal welke maatregelen daarbij passen. Focusgebieden zijn het stationsgebied, waarin station Hengelo dient als het ov-knooppunt van Twente, de ontwikkelzone Hart van Zuid en de spoorzone. In woonwijken moet volgens Ruimtelijke Ordening vooral worden ingezet op een aantrekkelijke woonomgeving.

Kernprincipes: *onderscheid per gebiedstype, hoogstedelijke ontwikkeling faciliteren, aantrekkelijke woonmilieus*

Beeldvormende politieke markt

Op 1 juni is een beeldvormende politieke markt geweest met een vertegenwoordiging van de Hengelose gemeenteraad. Partijen kregen vooraf de gelegenheid om aan de hand van een aantal stellingen hun standpunten ten aanzien van mobiliteit en bereikbaarheid te vormen. Tijdens de politieke markt zijn we hierover in gesprek gegaan.

Voor de raad is verkeersveiligheid het meest urgente thema. Er moet bij de inrichting van de infrastructuur meer aandacht uitgaan naar de verschillende type weggebruikers en snelheden. Ook situaties die als onveilig worden ervaren (subjectieve verkeersonveiligheid) moeten worden aangepakt verdienen aandacht. Over kwesties zoals het verlagen van de maximumsnelheid en handhaving vs. voorlichting is de raad verdeeld.

Op het gebied van bereikbaarheid staat voor de gemeenteraad de auto centraal. Het ontmoedigen van autoverkeer mag niet ten koste gaan van de autobereikbaarheid. Alternatieven, zoals de fiets en het openbaar vervoer, moeten wel worden gestimuleerd. Het verder versterken van station Hengelo als regionaal vervoersknooppunt is een unaniem gedragen ambitie binnen de raad.

Op het thema groen en duurzaamheid binnen mobiliteit spreekt de raad een minder hoge ambitie uit. De wettelijk gestelde eisen, in bijvoorbeeld het Energieakkoord en Schone Lucht Akkoord, worden gezien als kader waaraan voldaan moet worden. Extra inzet en investering op duurzame mobiliteit is mogelijk, maar moet niet ten koste gaan van de bereikbaarheid per auto.

De raad onderkent het belang van vitaliteit en leefbaarheid als thema's binnen mobiliteit. Voornamelijk vanwege de vergrijzing moet hier genoeg aandacht naar uitgaan. Samenwerking met maatschappelijke belangenorganisaties, die zich voor specifieke doelgroepen inzetten, wordt gezien als mogelijkheid om hier beter invulling aan te geven.

6 De koers van mobiliteit in Hengelo

Hengelo is de stad van de verbinding. Daar hoort een passend mobiliteitssysteem bij. Een mobiliteitssysteem dat er voor zorgt dat Hengelo een veilige stad blijft waarin het prettig is om in te wonen, leven en verblijven en werken. Dat ook bijdraagt aan Hengelo als stad met veel arbeidsplaatsen, Hengelo als techniekstad.

In de mobiliteitsvisie zoeken we naar een mobiliteitssysteem dat aansluit bij een verkeersveilige, leefbare en duurzame omgeving en dat recht doet aan de centrale ligging van Hengelo. Niet alleen als hart van de regio Twente maar ook op een hoger schaalniveau als knooppunt op de (inter)nationale spoor- en wegenkaart.

We willen de mobiliteit zo organiseren dat een stabiel evenwicht ontstaat tussen leefbaarheid, duurzaamheid en bereikbaarheid (people, planet, profit). In de mobiliteitsvisie beschrijven we hoe we dit denken te kunnen bereiken. In deze koersnota zetten we de hoofdlijnen neer, de onderwerpen die we vervolgens gaan uitwerken in de visie en uitvoeringsagenda.

Op basis van de kaders zijn 4 thema's bepaald die centraal komen te staan in de mobiliteitsvisie:

- Hengelo multimodaal bereikbaar
- Hengelo als veilige woonstad
- Hengelo duurzaam en aantrekkelijk als (woon)stad
- Hengelo voor iedereen toegankelijk en verbonden

Bij de beschrijving van de thema's is met icoontjes aangegeven wat de belangrijkste input vormt voor het betreffende speerpunt. We onderscheiden daarbij:

Komt voort uit landelijk en provinciaal mobiliteitsbeleid

Komt voort uit aanpalende beleidsvelden / vastgesteld beleid gemeente Hengelo

Komt voort uit participatie

Voorstel keuze in kader van koersnota / mobiliteitsvisie

6.1 Hengelo multimodaal bereikbaar

Bereikbaarheid is van belang voor de economische aantrekkingskracht van de gemeente; Hengelo als werkstad, als stad met een sterke economie.

Hengelo is een belangrijk regionaal, nationaal en zelfs internationaal knooppunt dat verder kan worden benut. Het gaat hier met name over een goede bereikbaarheid van de binnenstad en bedrijventerreinen, optimale benutting van de infrastructuur, maar ook over een aantrekkelijk woon-werkklimaat en het creëren van kansen voor de (technologie) bedrijven in Hengelo.

Speerpunten binnen dit thema

Hengelo: Hart van Twente

Hengelo is het hart van de regio Twente en daarmee ook een cruciale schakel in het mobiliteitsnetwerk. Het station is de centrale openbaar vervoerhalte voor de regio en een voorportaal voor het treinverkeer richting Duitsland. Hengelo staat daarmee duidelijk op de (inter)nationale spoorkaart. Ook over de weg is Hengelo uitstekend bereikbaar. De A1 en A35 zijn belangrijke corridors voor nationaal en internationaal personenverkeer en goederenvervoer. De goede bereikbaarheid is een belangrijke kwaliteit van Hengelo. De aanwezige infrastructuur moet optimaal worden benut.

Ontwikkeling Spoorzone Hengelo – Kennispark – Enschede

De Spoorzone is een uniek gebied in de gemeenten Hengelo en Enschede. Het ligt centraal in de regio en heeft daarmee een uitstekende bereikbaarheid per openbaar vervoer. Dit gebied biedt kansen om nieuwe doelgroepen aan te trekken en te binden aan de stad Hengelo. Verdere ontwikkeling van dit gebied sluit aan bij de groeiambitie die Hengelo heeft als centraal punt in Twente. Bij het ontwikkelen van een meer hoogstedelijk gebied past ook een meer hoogstedelijk mobiliteitssysteem. Dat wil zeggen goede voorzieningen voor voetgangers en fietsers, uitstekende bereikbaarheid per openbaar vervoer en ook deelmobiliteit. Dit zijn allemaal goede alternatieven voor de eigen auto, waarvoor in hoogstedelijke gebieden minder ruimte zal zijn. Deze verschillende vormen van (deel)vervoer komen samen op knooppunten en mobiliteitshubs, die een belangrijke schakel zijn in het mobiliteitssysteem.

In de Omgevingsagenda Oost-Nederland

zetten Hengelo en Enschede samen in op de doorontwikkeling van de Spoorzone en de bedrijventerreinen rond het Twentekanaal. Dit zijn belangrijke economische clusters. Het stimuleren van vervoer over spoor en water biedt kansen voor deze gebieden.

Aantrekkelijk vestigingsklimaat

Een goede bereikbaarheid van de economische clusters draagt bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat en daarmee aan het in stand houden en versterken van die structuren. Daarom moet ieder bedrijventerrein in de gemeente optimaal bereikbaar zijn. In de SWOT-analyse bedrijventerreinen is recent

in beeld gebracht welke aandachtspunten er zijn om de bereikbaarheid van die gebieden te verbeteren. In de mobiliteitsvisie wordt hier verder aandacht aan besteed.

Top Tech kennis inzetten voor mobiliteitsoplossingen van de toekomst

De regio Hengelo-Enschede profileert zich in het Koersdocument 2040 als Top Tech regio. In de regio is veel technologische kennis en kunde aanwezig. De gemeente wil initiatieven vanuit de stad aanmoedigen en faciliteren. Deze kunnen worden ingezet om voor mobiliteitsopgaven slimme-, innovatieve oplossingen te zoeken en te experimenteren met nieuwe technologieën. Door meer ruimte voor innovatie en experiment te bieden kan het bijdragen aan economische groei in Hengelo. Op die manier wordt de technische kennis in de regio benut voor het gezamenlijke belang. Daar waar mogelijk wil de gemeente Hengelo optreden als 'launching customer' voor nieuwe technieken.

Binnenstad multimodaal bereikbaar

De binnenstad vormt het hart van Hengelo. Het is belangrijk dat de stad optimaal bereikbaar is, niet alleen per fiets en lopend, maar ook met het openbaar vervoer en de auto.

Voor de bereikbaarheid van de binnenstad is de notitie Bereikbare Binnenstad Hengelo opgesteld. Deze notitie wordt als uitgangspunt meegenomen binnen deze mobiliteitsvisie. Figuur 6.1 komt uit de notitie Bereikbare Binnenstad, waarin onder andere naar voren komt dat de voetganger het gezicht is van de binnenstad. Deze staat centraal in het compacte te maken kernwinkelgebied. Bij deze transitie komen allerlei mobiliteitsopgaven op ons af.

Optimale benutting infrastructuur

Hengelo beschikt over goede infrastructuur voor alle modaliteiten: spoor, weg, water, fietspad: Hengelo heeft het allemaal en is daardoor goed bereikbaar. Op plekken waar het knelt, moet allereerst worden gekeken of de bestaande infrastructuur efficiënter kan worden benut. Bijvoorbeeld door in te zetten op spreiding van de verkeersdruk of het nemen van slimme mobiliteitsmaatregelen die de doorstroming bevorderen waar dat gewenst is. Als dat onvoldoende soelaas biedt, kan worden gekeken naar het verbeteren van de infrastructuur.

Beleidskeuzes thema 'Hengelo multimodaal bereikbaar'

Uit de speerpunten blijkt dat al veel keuzes zijn gemaakt in regionaal verband of binnen vastgesteld gemeentelijk beleid. Binnen de koersnota wordt

Figuur 6.1: oplossingen en maatregelen korte termijn Bereikbare Binnenstad

dat als uitgangspunt meegenomen. Hiermee rekening houdend worden per speerpunt een aantal beleidskeuzes gemaakt die in de visie verder uitgewerkt worden. Hieronder zijn die keuzes samengevat:

- We willen de positie van Hengelo als centraal station van Twente verder versterken en beter benutten. Het gemeentebestuur moet zich daar voor in (blijven) zetten.
- De gemeente moet actief de samenwerking zoeken met de bedrijven in haar gemeente om de mobiliteit van de toekomst vorm te geven.
- Knelpunten op het wegennet moeten zo veel mogelijk worden opgelost door slimme maatregelen, om de infrastructuur optimaal te benutten.
- Binnen de gemeente worden meer knooppunten en mobiliteitshubs ontwikkeld, waar mensen eenvoudig kunnen overstappen op andere vervoermiddelen en elkaar kunnen ontmoeten.
- Goederenvervoer over water en per spoor moet worden gestimuleerd.

6.2 Hengelo als veilige woonstad

Verkeersveiligheid, het gevoel van veiligheid draagt bij aan Hengelo als veilige stad waarin het prettig is om te wonen, werken, leven en verblijven.

Veilig gaat zowel over verkeersveiligheid als over sociale veiligheid. Het vergroten van de verkeersveiligheid is een thema dat niet alleen in Hengelo belangrijk wordt gevonden maar ook landelijk veel aandacht krijgt en waar gemeenten een grote rol in spelen. Sociale veiligheid is van belang zodat mensen zich prettig en veilig voelen om de weg op te gaan.

Speerpunten

 Verkeersveiligheid als randvoorwaarde
Verkeersveiligheid is altijd en overal een voorwaarde om je goed te kunnen verplaatsen, om je prettig te kunnen voelen. Het is een voorwaarde voor Hengelo als prettige woonstad en ook als stad om in te werken. De gemeente Hengelo onderschrijft daarom de ambities uit het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV) "Veilig van deur tot deur". De doelstelling is 0 verkeersslachtoffers in 2050. Het SPV kent een risico-gestuurde aanpak waarmee problemen met betrekking tot verkeersveiligheid in kaart worden gebracht. Het SPV onderscheidt de risico's voor verkeersveiligheid landelijk in negen thema's: veilige infrastructuur, heterogeniteit in het verkeer, technologische ontwikkelingen, kwetsbare verkeersdeelnemers, onervaren verkeersdeelnemers, rijden onder invloed, snelheid in het verkeer, afleiding in het verkeer en verkeersovertreders. Door de gemeente wordt bepaald welke thema's prioriteit hebben en deze

worden dan vertaald naar lokaal beleid.

Sociale veiligheid

Binnen het thema Veilig Hengelo gaat het wat mobiliteit betreft niet alleen om verkeersveiligheid maar ook om sociale veiligheid. Het is van belang dat vooral de fiets- en voetgangersverbindingen sociaal veilig zijn. Sociale veiligheid mag geen belemmering zijn zich te verplaatsen. Dat betekent onder andere voldoende verlichting en bij voorkeur langs of nabij woningen. Hier ligt een directe relatie met het thema Leefbaar & Vitaal. Een onveilig gevoel op straat kan ertoe leiden dat mensen niet op pad gaan. Sociaal onveilige situaties werken daardoor mobiliteitsarmoede en zelfs sociale uitsluiting in de hand.

Beleidskeuzes thema 'Hengelo als veilige woonstad'

Uit de speerpunten blijkt dat al veel keuzes zijn gemaakt in regionaal verband of binnen vastgesteld gemeentelijk beleid. Binnen de koersnota wordt dat als uitgangspunt meegenomen. Hiermee rekening houdend worden per speerpunt een aantal beleidskeuzes gemaakt die in de visie verder uitgewerkt worden. Hieronder zijn die keuzes samengevat:

- Verkeersveiligheid is richtinggevend bij het maken van keuzes bij de uitwerking van het mobiliteitsplan.
- Alleen wegen die veilig genoeg zijn ingericht (met vrijliggende fietsvoorzieningen) krijgen of behouden een snelheid van 50 km/u. Op wegen met gemengd gebruik en fietsstroken wordt 30 km/uur de snelheid binnen de bebouwde kom. Uitrustroutes voor hulpdiensten blijven goed bereikbaar.
- Op plekken waar verblijven en ontmoeten centraal staat, geven we meer ruimte en voorrang aan de fietser en voetganger. We zorgen voor een sociaal veilige omgeving.

6.3 Hengelo duurzaam en een aantrekkelijke (woon)stad

Hengelo aantrekkelijke woonstad

Hengelo is een aantrekkelijke woongemeente en wil een aantrekkelijke woongemeente blijven. Veel woonwijken zijn ruim opgezet en die ruimte wordt als erg prettig ervaren. Voldoende parkeergelegenheid draagt hier aan bij. Woonwijken moeten goed bereikbaar zijn voor alle vervoerwijzen. Maar in de woonwijk ligt de prioriteit bij het langzaam verkeer, de auto is er te gast. Dit geldt zowel voor nieuwe woningbouwlocaties als bestaande woonwijken. Bij het indelen van de beschikbare ruimte moet er gezocht worden naar een evenwicht tussen eisen die vanuit verkeer aan de inrichting van de openbare ruimte

gesteld worden en bijvoorbeeld ruimte voor groen en verblijven.

 Duurzaamheid speelt een rol bij iedere ontwikkeling. Hoewel minder direct aanwezig als verkeersveiligheid speelt duurzaamheid een soortgelijke rol. Er moet aandacht zijn voor duurzaamheid en ook het milieu. In de mobiliteitsvisie gaat het om het verminderen van de impact van mobiliteit op het milieu. Er is een klimaatopgave waaraan ook mobiliteit een bijdrage moet leveren. Daarnaast willen bedrijven voor hun werknemers een aantrekkelijke, groene en duurzame leefomgeving. Het mobiliteitssysteem kan daaraan bijdragen.

 Klimaat adaptieve stad
Vanwege klimaatverandering krijgen we steeds vaker te maken met perioden van hitte en droogte, of juist van extreme regenval en wateroverlast. Van belang is hoe we de bereikbaarheid van essentiële voorzieningen, zoals het ziekenhuis, onder iedere omstandigheid kunnen waarborgen. Hoe kunnen we onze infrastructuur op een klimaat adaptieve manier inrichten. Daarnaast speelt de vraag de verkeersinfrastructuur kan bijdragen aan de klimaat adaptieve stad. Dit zijn onderwerpen die ook in de gemeentelijke Groenvisie en de later dit jaar nog op te stellen Duurzaamheidsvisie aan bod komen.

 Delen van ruimte en vervoersmiddelen
 Auto's nemen relatief veel van die ruimte in en vooral als ze stil staan leidt dat tot onnodig veel ruimtegebruik. Onderzoek laat zien dat auto's gemiddeld 95% van de tijd niet worden gebruikt. Toch is voor velen het bezit van een (tweede) auto aantrekkelijk. Wanneer er goede alternatieven voorhanden zijn, kan de noodzaak voor een (tweede) auto vervallen. Zo is er landelijk veel aandacht voor deelmobiliteit. Een deelauto vervangt mogelijk een tweede auto. Deelmobiliteit en vooral autodelen is in Hengelo echter nog niet zo bekend als in andere Nederlandse steden. Wanneer Hengeloërs hier wat meer ervaring mee krijgen, zal het ook eerder als een goede aanvulling op de eigen mobiliteit gezien. Deelmobiliteit kan op veel verschillende manieren vorm krijgen, bijvoorbeeld via commerciële aanbieders, maar ook (formeel of informeel) tussen bewoners onderling. Het is belangrijk dat de gemeente hiervoor de kaders schept.

 Inzetten op duurzame logistiek
 Hengelo ligt centraal in Twente en is een belangrijk vervoersknooppunt; voor personen en in de logistiek. Door de ligging aan diverse corridors (de A1/A35, spoorlijn richting Duitsland en het Twentekanaal) is Hengelo een aantrekkelijke locatie voor bedrijven. Het biedt ook kansen voor het verduurzamen van de logistiek. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan een verschuiving van vervoer over de weg naar vervoer over water, aan logistieke hubs die

vervoersstromen bundelen en efficiënter vervoeren en aan het faciliteren van zero emissie vrachtvoertuigen.

Ook de stadslogistiek staat voor een opgave om duurzamer te worden. Onder stadslogistiek wordt verstaan de bevoorrading van winkels en horeca, maar ook bezorging van pakketten en maaltijden aan huis. In 2030 is duurzame bevoorrading van binnensteden een wettelijke verplichting. Hengelo onderzoekt de mogelijkheden om een zero-emissie binnenstad te worden. Het invoeren van een zero-emissie binnenstad zorgt niet alleen voor een aantrekkelijkere binnenstad, maar ook voor minder uitstoot van schadelijke stoffen en is een stimulans voor bedrijven om te investeren in emissievrij goederenvervoer.

In de woonwijken vraagt de snelle groei van pakket- en maaltijdbezorging om een aanpak. Er zijn negatieve effecten, met name op het gebied van verkeersveiligheid. De gemeente wil onderzoeken wat haar bijdrage kan zijn in het beperken van de negatieve effecten en het verduurzamen van de pakketbezorging.

Beleidskeuzes thema 'Hengelo duurzaam en een aantrekkelijke (woon)stad

Uit de speerpunten blijkt dat al veel keuzes zijn gemaakt in regionaal verband of binnen vastgesteld gemeentelijk beleid. Binnen de koersnota wordt dat als uitgangspunt meegenomen. Hiermee rekening houdend worden per speerpunt een aantal beleidskeuzes gemaakt die in de visie verder uitwerkt worden. Hieronder zijn die keuzes samengevat:

- Aantrekkelijke woonomgevingen met veel ruimte voor groen en water
- Het gebruik van elektrisch vervoer wordt gestimuleerd en gefaciliteerd.
- De gemeente wil deelmobiliteit faciliteren, maar ziet primair een rol weggelegd voor de marktpartijen om het systeem duurzaam te introduceren.
- De gemeente Hengelo gaat voor een zero-emissie zone voor de binnenstad, conform landelijk beleid en de notitie Bereikbare Binnenstad.

6.4 Hengelo voor iedereen toegankelijk en verbonden

Hengelo streeft naar een goede sociale balans, een stad waarin iedereen een volwaardige plek heeft. Iedereen moet kunnen deelnemen aan de samenleving betekent ook dat iedereen zich moet kunnen verplaatsen. Mobiliteit moet toegankelijk zijn maar zelfredzaamheid staat voorop. Ook de toenemende vergrijzing is een belangrijk aandachtspunt.

Dit thema gaat ook over een gezonde leefomgeving die uitnodigt tot bewegen, sporten en waar ruimte is elkaar te ontmoeten. Ook het behouden en versterken van een aantrekkelijke woonomgeving speelt een rol.

Hengelo voor iedereen toegankelijk

Hengelo hecht belang aan een goede toegankelijkheid van de openbare ruimte. Dit is belangrijk, omdat iedereen deel moet kunnen nemen aan de samenleving. Niet alleen voor de steeds groter wordende groep ouderen, maar ook voor mensen met een fysieke beperking of juist jonge kinderen is het van belang dat de pleinen, parken, wegen en trottoirs veilig en ruim zijn ingericht. Op die manier is er voldoende ruimte om te bewegen (verplaatsen) en ontmoeten (verblijven).

Om te kunnen deelnemen aan de samenleving is het ook essentieel dat inwoners van de gemeente op eigen gelegenheid in staat moeten zijn om op plekken te komen waar zij graag willen zijn. De gemeente heeft hierin een faciliterende rol. Dat wil zeggen dat de gemeente voorzieningen regelt die ervoor zorgen dat inwoners mobiel kunnen blijven. De Visie op Vervoer uit 2015 geldt hiervoor als uitgangspunt. Ouderen, en ook mensen met een fysieke beperking, moeten zich autonoom, veilig, vlot en comfortabel kunnen verplaatsen in de openbare ruimte. Aandacht voor mobiliteitsarmoede faciliteert deelname aan het maatschappelijk leven en bestrijdt sociale uitsluiting.

Ruimte voor ontmoeten

Want de openbare ruimte is er niet alléén om snel en veilig van A naar B te komen. Die is er ook zodat mensen elkaar kunnen ontmoeten. Ruimte voor ontmoeten is cruciaal voor de levendigheid en sociale veiligheid op straat, het kan eenzaamheid tegengaan en bijdragen aan een meer gelukkige bevolking. Iedereen heeft afgelopen jaar kunnen ervaren hoe belangrijk het is om ons te kunnen verplaatsen en mensen te ontmoeten, om samen deel te nemen aan activiteiten. Dat is goed voor ons geluksgevoel en welzijn. De gemeente Hengelo wil mogelijkheden benutten om belangrijke verplaatsingsroutes voor voetgangers en fietsers te koppelen met gebieden waar ontmoeting centraal staat.

Uitnodigen tot bewegen (actieve mobiliteit)

De openbare ruimte moet ook uitnodigen tot bewegen. Veel verplaatsingen binnen de stad kunnen heel goed te voet of met de fiets worden gemaakt. De gemeente wil fietsen en lopen als manier van verplaatsen stimuleren. Dat is niet alleen goed voor de fysieke gezondheid, maar draagt ook bij aan het welzijn (geluk). Daarvoor worden fiets- en voetpaden verbeterd en wordt het makkelijker gemaakt om wegen over te steken. Het netwerk van wandel- en fietsroutes in het buitengebied rondom Hengelo wordt beter bereikbaar gemaakt, door groene routes vanuit de stad daar naartoe. Ook gaat de gemeente meer aandacht schenken aan prettige looproutes in de wijken en op bedrijventerreinen, zodat inwoners en werknemers gemakkelijker een ommetje kunnen maken.

Beleidskeuzes thema 'Hengelo voor iedereen toegankelijk en verbonden'

Uit de speerpunten blijkt dat al veel keuzes zijn gemaakt in regionaal verband of binnen vastgesteld gemeentelijk beleid. Binnen de koersnota wordt dat als uitgangspunt meegenomen. Hiermee rekening houdend worden per speerpunt een aantal beleidskeuzes gemaakt die in de visie verder uitgewerkt worden. Hieronder zijn die keuzes samengevat:

- De gemeente maakt werk van een openbare ruimte die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten, omdat dit bijdraagt aan fysieke gezondheid en welzijn in brede zin.
- Alle mensen – fysiek beperkt of niet – moeten zich goed kunnen verplaatsen binnen de gemeente. De gemeente maakt beter zichtbaar welke mogelijkheden zij biedt of laat aanbieden voor inwoners die afhankelijk zijn van doelgroepenvervoer.
- Het fietsroutenetwerk binnen de gemeente krijgt een extra kwaliteitsimpuls, met daarin de F35 als ruggegraat.

6.5 Uitvoering geven aan de visie

Bij het verder uitwerken en invulling geven aan de mobiliteitsvisie stellen we het volgende voor.

Gebiedsgerichte benadering

Elke wijk binnen de stad heeft haar eigen kenmerken en mobiliteitsprofiel. Binnen de mobiliteitsvisie wordt een algemeen beleid geschetst, maar wordt op onderdelen in wijken of deelgebieden (denk ook aan de binnenstad, bedrijventerreinen, woonwijken) onderscheid gemaakt. Denk daarbij aan het parkeerbeleid, welke thema's krijgen prioriteit, etc.

Netwerken en infrastructuur

In de mobiliteitsvisie worden de netwerken tegen het licht gehouden en opnieuw uitgewerkt voor de verschillende modaliteiten: fiets, auto, openbaar vervoer en transport & logistiek. Inrichtingseisen worden beschreven en mogelijke maatregelen worden in beeld gebracht. Ingezet wordt op het veilig inrichten en beter benutten van de infrastructuur.

Werken met living labs

Het is van belang dat de mobiliteitsvisie gaat leven onder de Hengelo-ers. Door gebruik te maken van living labs krijgt de mobiliteitsvisie een gezicht en kunnen bij bewezen succes maatregelen verder worden uitgerold in Hengelo. Zo kan er bijvoorbeeld worden geëxperimenteerd met technologieën die zijn of worden ontwikkeld door bedrijven uit Hengelo. Denk aan Smart Mobility maatregelen om de doorstroming voor het fietsverkeer te verbeteren.

Mobiliteits & uitvoeringsagenda

Onderdeel van de visie is een mobiliteits- en uitvoeringsagenda, waarin wordt aangegeven hoe uitvoering kan worden gegeven aan de visie. Hierin worden projecten benoemd, maar kunnen ook punten worden benoemd die op de regionale mobiliteitsagenda worden ingebracht. Voor de eerste jaren kan het concreter worden ingevuld, op langere termijn is het minder concreet. Er moet dan vooral kunnen worden ingespeeld op kansen die zich voordoen. Zo biedt de visie ook ruimte voor eventuele aanpassingen in de toekomst.

Versie 11 november 2021

Tussentijdse notitie participatie- en communicatieproces

Mobiliteitsvisie Hengelo

Onderwerp: Notitie participatieproces Mobiliteitsvisie Hengelo
 Projectnummer: 51004061
 Datum: 29-07-2021

1 Inleiding

De gemeente Hengelo heeft voor het opstellen van de mobiliteitsvisie een uitgebreid participatieproces doorlopen. Participatie is een essentieel instrument om een Mobiliteitsvisie op te stellen die door zo veel mogelijk mensen wordt herkend en erkend. Het bewustwordingsproces is daarom ook één van de belangrijkste onderdelen van het tot stand komen van een toekomstgerichte mobiliteitsvisie. Tijdens het participatieproces van de mobiliteitsvisie is er actief en structureel samengewerkt met het projectteam van de omgevingsvisie voor Hart van Zuid en de binnenstad en andere ruimtelijke plannen binnen de gemeente.

Vanaf het begin hebben we inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) belangengroepen actief meegenomen in onze aanpak, de globale planning en het vervolgproces van de ontwikkeling van de mobiliteitsvisie en de daarbij horende participatie- en communicatieaanpak. Gezien het belang van de mobiliteit voor de maatschappij, wordt de visie opgesteld vóór en met alle belanghebbenden. Ook de politiek (college en raad) en de regionale partners hebben we in alles fasen tot nog toe meegenomen. Een speciale rol in het participatieproces is weggelegd voor jongeren: zij hebben de toekomst en plukken straks de vruchten van deze visie!

Op basis van onze visie en de **participatieladder** hebben wij een stappenplan voor het participatie- en communicatietraject opgesteld. Deze sluit aan op de algehele projectplanning en omvat **vier fasen**:

1. Voorbereiding
2. Inventarisatie
3. Visievorming
4. Besluitvorming

Op het moment van schrijven van deze tussentijdse notitie, bevinden we ons in fase 3. In deze tussentijdse notitie wordt daarom ook verslag gedaan van de participatie- en communicatieaanpak van fase 1 tot en met fase 3.

2 Participatie- en communicatieaanpak

2.1 Onze aanpak: doelgroepgerichte aanpak per fase

Vanuit de gedachte dat wij de mobiliteitsvisie opstellen vóór en met alle belanghebbenden, de omgevingswet die volop in ontwikkeling is en de participatie en communicatiebenadering per doelgroep verschilt, hanteren wij bij de ontwikkeling van de mobiliteitsvisie voor Hengelo twee hoofdlijnen: een maatschappelijke- en een politiek-bestuurlijke lijn.

- Het maatschappelijk traject: inwoners, maatschappelijke belangenorganisaties, bedrijfsleven
- Het politiek-bestuurlijk traject: raad en college

De afstemming met de projectgroep en de ambtelijke vertegenwoordiging loopt hier parallel aan.

2.2 Participatieladder

Er zijn verschillende manieren om belanghebbenden te betrekken. De gekozen werkvorm, communicatiemiddel of -kanaal is afhankelijk van het doel. We hebben gedurende het gehele proces de participatieladder als handvat om gerichte keuzen te maken in het bepalen van het gewenste participatieniveau en de bijbehorende communicatiemiddelen.

2.3 Participatie- en communicatie per fase

In deze paragraaf zoomen we in op de projectfasen en de bijbehorende participatie- en communicatiestappen. Ook geven wij per participatie- en communicatiestap de bevindingen weer. In de schematische weergave van de participatieladder staan alle participatie- en communicatiestappen.

In deze fase hebben we, in samenwerking met de afdeling communicatie, toegewerkt naar het opstellen van een concreet en pragmatisch participatie- en communicatieplan.

De participatie- en communicatiestappen in deze fase:

1. Startoverleg en Fietssafari (projectteam Sweco en projectteam gemeente Hengelo)
2. En brede kick-off (projectteam Sweco, ambtelijke organisatie)

3. Samenwerking met een middelbare school | samenwerking middelbare school, opstarten en samenstellen jongerenpanel (projectteam Sweco, afdeling communicatie en projectteam gemeente Hengelo)
4. Website gemeente Hengelo: projectenpagina opgesteld en project e-mailadres aangemaakt (projectteam Sweco, afdeling communicatie gemeente Hengelo)
5. Informerende brief aan de maatschappelijke belangenorganisaties

Fase 2 | Inventarisatie

Mei - Juni

In deze fase hebben we een concreet beeld gevormd van de huidige- en gewenste situatie op gebied van mobiliteit in Hengelo vanuit de perspectieven van alle interne en externe stakeholders: inwoners, ondernemers, regiopartners en interne gemeentelijke partijen. Elke groep hebben we elk op een passende manier betrokken.

De participatie- en communicatiestappen in deze fase:

1. Online enquête (breed uitgezet via Hengelo panel)
2. Vijf verdiepende, thematische sessies (ambtelijke organisatie)
3. Politieke markt (stellingendebat) (gemeenteraad),
4. Digitale sessie maatschappelijke partijen
5. Dialoogsessie middelbare scholen tbv opzetten Jongerenpanel
6. Website gemeente Hengelo: projectenpagina
7. Social media inzet: oproep deelname jongerenpanel / aanjagen online enquête / advertentie online enquête

Fase 3 | Visievorming

Juli-Augustus-September-Oktober

Op het moment van het schrijven van deze tussentijdse notitie bevinden wij ons als projectteam aan het begin van fase 3. In deze fase wordt de koersnotitie opgesteld. De koersnotitie is een richtinggevend document dat het vertrekpunt en de stip op de horizon voor de mobiliteitsvisie weergeeft. Deze notitie wordt vastgesteld door college en raad, zodat hier later op kan worden teruggerepen. Tevens geeft de koersnotitie aanknopingspunten om invulling te geven aan het vervolg van het communicatie- en participatieproces.

De participatie- en communicatiestappen in deze fase:

1. Mobiliteitsfestival (fysiek / november)
2. Tussentijdse presentatie aan de Raad
3. Jongerenpanel – Lagerhuisdebat
4. Website gemeente Hengelo: projectenpagina actualiseren en aanvullen
5. Social media inzet vanuit jongeren en vanuit gemeente Hengelo.

Fase 4 | Besluitvorming

Vanaf december

In deze fase, tevens laatste fase ronden we het project af. De definitieve mobiliteitsvisie wordt ter inzage gelegd en wordt online gepubliceerd op de website van gemeente Hengelo.

Na vaststelling leveren we een tekstvoorstel aan bij de afdeling communicatie voor op de projectenpagina. We controleren samen met de beheerder de volledigheid en inrichting van de projectenpagina en dragen deze over.

3 Bevindingen participatieproces

In dit hoofdstuk zullen we op hoofdlijnen de bevindingen van het participatieproces benoemen.

3.1 Online enquête (looptijd: 11 mei t/m 8 juni)

Met de online enquête hebben we ons gericht op een brede doelgroep (inwoners gemeente Hengelo). De enquête is uitgezet via het Hengelo Panel (Kennispunt Twente) en via de website van de gemeente (projectenwebsite). Via de website van de gemeente, via de social media kanalen van de gemeente en middels een advertentie in het Hengelo's Weekblad hebben we aangekondigd en een oproep gedaan met een verwijzing naar deze enquête.

Welkom in Hengelo > Inwoners > Projecten en plannen > Mobiliteitsvisie: Hengelo in beweging!

Mobiliteitsvisie: Hengelo in beweging!

We gaan voor een mobiliteitsvisie die leeft!

De gemeente Hengelo is gestart met het opstellen van mobiliteitsvisie: een visie op de mobiliteit van de toekomst. Mobiliteit is meer dan verkeer. En meer dan wegen en kruispunten. Mobiliteit gaat om het verbinden van mensen en activiteiten. We hebben allemaal met mobiliteit te maken. We bewegen door de stad, we lopen, we fietsen, we pakken de bus, de trein of rijden in de auto. Hoe beweegt u eigenlijk door de stad? Heeft u hier weleens over nagedacht? En hoe ziet de toekomst van mobiliteit er voor Hengelo uit?

Via de online enquête kunt u uw actieve bijdrage leveren aan de mobiliteitsvisie van Hengelo. Helpt u mee?

[Vul de online enquête in](#) →

- Het aantal respondenten was aanzienlijk hoog. In totaal hebben **1.027 respondenten** de online enquête ingevuld.
- Wanneer we kijken naar de verdeling van de respondenten in leeftijdsgroepen, zien we dat 80% van de respondenten 45 jaar en ouder is. Eind mei is er tussentijds via Insta Stories nog een oproep gedaan richting jongeren.
- De respondenten waren nagenoeg gelijk verdeeld over de gemeente.

Inhoudelijke bevindingen:

- Wanneer we kijken naar het **gebruik en het bezit van vervoersmiddelen**, dan valt ons op dat één-derde van de dagelijkse fietsers, fietst op een e-bike/speed pedelec.
- Bovengemiddeld aandeel elektrische fiets op het totaal verplaatsingen per fiets (33% t.o.v. 26% landelijk)
- 90% van de respondenten beschikt over een eigen auto
- Van de respondenten geeft de helft aan geen auto nodig te hebben om bij zijn/haar bestemmingen te komen. Iets minder dan de helft (47%) geeft aan wel een eigen auto nodig te hebben.
- Ruim 61% van de respondenten overweegt een elektrische auto aan te schaffen als volgende auto.
- Gemiddeld geeft men de verkeersveiligheid in de gemeente het cijfer 6,17.
- Kijken we naar de **leefbaarheid en de vitaliteit**, dan geeft men aan dat de trottoirs vlakker en breder mogen. Het OV gratis en makkelijker toegankelijk maken wordt als optimalisatieaspect veelvuldig genoemd. Ten slotte mag er ook meer gehandhaafd worden op foutparkeerders op de stoep.
- Bij de vragen over groen & duurzaam zagen we dat 42% oneens is met de stelling of minder parkeerplekken een goede maatregel is om meer ruimte te maken voor groen. Van de respondenten geeft 51% echter wel aan dat het belangrijk is dat de mobiliteit duurzamer moet worden.
- Het overgrote merendeel van de respondenten legt gemiddeld tussen de 6-15km af om bij het werk of opleiding te komen.
- De bereikbaarheid van de bestemmingen (werk, opleiding) binnen de gemeente Hengelo wordt met de auto en fiets positief beoordeeld. De bereikbaarheid van de bestemmingen met het OV wordt gemiddeld beoordeeld.

3.2 Verdiepende thematische sessies

In de koersnotitie verwoorden we het mobiliteitsbeleid op hoofdlijnen. We benoemen de thema's en de lange termijn ambities ten aanzien van mobiliteit. In totaal zijn er diverse verdiepende themasessies gehouden met de diverse stakeholders: vijf verdiepende themasessie met de diverse beleidsvelden binnen de ambtelijke organisaties, een themasessie met de middelbare scholen en een themasessie met de maatschappelijke belangenorganisaties.

In deze themasessies hebben op themaniveau inhoudelijke verdieping gezocht, uiteraard op de aspecten die raakvlak hebben met mobiliteit. De doelen waren vooraf duidelijk: draagvlak creëren, informeren en input ophalen.

3.2.1 Themasessies – ambtelijke organisaties

	Thema	Beleidsvelden
1	Groen / Duurzaamheid	Duurzaamheid, milieu, klimaatadaptatie
2	Ruimtelijke ordening	Planologie, stedenbouw, RO
3	Sociaal / Vitaal	Sociaal domein, gezondheid, WMO
4	Economie	Economie, bedrijven
5	Verkeer	Verkeerskundigen

Themasessie Groen / Duurzaamheid

Op hoofdlijnen zijn de onderstaande aspecten genoemd die van belang zijn voor de mobiliteitsvisie:

- Ruimte voor groen essentieel; groen delft nog altijd het onderspit wanneer keuzes gemaakt moeten worden
- Bereikbaarheid auto wel belangrijk, maar niet centraal stellen
- Hard maken voor een toekomstbestendige stad: groenbeleid en in elk project een groenparagraaf
- Maak inzichtelijk wat de impact is van keuzes (gebruik Klimaatatlas)
- Autodelen werkt ook informeel (bijv. automaatje), ook gericht op ouderen
- Verduurzamen (stads)logistiek
- Opkomst waterstof & hubs bij bedrijventerreinen
- Kijk ook naar vervoer over water
- T.a.v. klimaat adaptieve infrastructuur toegangswegen ziekenhuis belangrijkst
- Eind dit jaar ook duurzaamheidsvisie

Themasessie Ruimtelijke ordening

Op hoofdlijnen zijn de onderstaande aspecten genoemd die van belang zijn voor de mobiliteitsvisie:

- Het station en stationsgebied is een USP van Hengelo in de regio. Verder inzetten op ontwikkeling Spoorzone (samen met Enschede).
- Hoogstedelijk bouwen = hoogstedelijk parkeren. Binnenstad en HvZ kennen een ander mobiliteitsbeeld. Om andere doelgroepen ('urban creators') aan te trekken moeten zij ook gefaciliteerd worden in hun mobiliteitsbehoefte.
- In andere woonwijken over het algemeen goed voor elkaar: een parkeerplek voor de deur wordt gezien als 'Twentse kwaliteit'.
- Bij nieuwe ontwikkelingen kansen benutten: denk verder vooruit en maak strategische keuzes.
- Breng mogelijkheden in beeld voor het **vergroenen** langs infrastructuur. Kijk kritisch naar wegprofielen en zinloze verharding.

- Maak **onderscheid per gebied**, leg accenten op basis van gebiedstypen.
- Laat ook de **consequenties van keuzes** (of van 'niet kiezen') zien: 'wat als?'...
- Hoe blijf je de aantrekkelijke woongemeente die je wilt zijn, over 10-15 jaar?
- Handboek aantrekkelijke binnenstad.

Themasessie Sociaal / Vitaal

Op hoofdlijnen zijn de onderstaande aspecten genoemd die van belang zijn voor de mobiliteitsvisie:

- Nieuw Sportnota: **meer ruimte voor bewegen in de openbare ruimte**
- Ook vanuit de stad de omgeving in: groene wandel/fietsroutes en verbindingen naar route-netwerken
- **Meerjarenplan Gezondheid** benoemt ook belang gezonde leefomgeving
- Openbare ruimte toegankelijk, zodat iedereen deel kan nemen aan de samenleving
- Aandacht voor groen naast grijs, zorgt voor verkoeling
- Vitaal is niet alleen over ouderen
- Voortborduren op de **Visie op Vervoer 2015**: inclusief, mensen op eigen gelegenheid in staat stellen te komen waar ze moeten zijn
- Ondersteunen van lokaal sociaal vervoer (bijv. via buurtverenigingen of automaatje)
- **Ruimte voor ontmoeting**
- Sociale veiligheid en verlichting (met Strava heat-maps inzichtelijk maken)

Themasessie Economie

Op hoofdlijnen zijn de onderstaande aspecten genoemd die van belang zijn voor de mobiliteitsvisie:

- Versterken economische structuren als doel in de visie opnemen
- Elk bedrijventerrein moet optimaal bereikbaar zijn (zie ook SWOT-analyse bedrijventerreinen): aantrekkelijk vestigingsklimaat
- Stimuleren en faciliteren van ommetjes op bedrijventerreinen
- Top tech regio (Koersdocument 2040): technologische kennis in de regio ten dienste stellen van slimme oplossingen voor mobiliteitsopgaven.
- Niet controversieel met de Bereikbare Binnenstad
- Daar waar mogelijk gemeente als 'launching customer' voor nieuwe technieken
- Stedelijke koersnota is opgesteld
- Maak de koppeling met Omgevingsagenda Oost-NL
- Mobiliteitspunt Twentekanaal-Zuid: modal shift
- Opkomst bezorgdiensten (pakketten, boodschappen, maaltijden)
- Vervoer over water (en gevolgen vrachtverkeer over de weg) in beeld brengen

Themasessie Verkeer

Op hoofdlijnen zijn de onderstaande aspecten genoemd die van belang zijn voor de mobiliteitsvisie:

- Beleid niet in beton gieten: flexibel zijn, ook over 5 jaar
- Welke rol pakt gemeente in opkomst deelmobiliteit?
 - uitrollen pilot deelautoconcept in woonwijk
 - subsidies beschikbaar stellen
 - visie op hubs
 - voorleggen aan raad
- Financiering visie en maatregelen = aandachtspunt > integrale beleidsdoelstellingen bieden mogelijk kansen
- Op visieniveau keuzes maken over het netwerk: wat accepteren we waar?
- Visie op OV, specifiek HOV-netwerk
- Leefbaarheid en woongenot belangrijk
- Hengelo in deelgebieden verdelen: binnenstad, schil, bedrijventerreinen, woonwijken

- Visie moet komende jaren echt kunnen worden uitgedragen; team verkeer als ambassadeur
- Overkoepelende communicatieboodschap formuleren

3.2.2 Dialoogsessie – maatschappelijke belangenorganisaties

Naast een informerende mailbericht in mei, heeft er een verdiepende sessie plaatsgevonden met de maatschappelijke belangenorganisaties.

In deze sessie hebben we de resultaten van de online enquête gedeeld en hebben we middels het online, interactieve tool Mentimeter het gesprek gevoerd met de diverse partijen. Dit hebben we gedaan aan de hand van een drietal vragen. Dit leverde een positief en constructief gesprek over hoe men de mobiliteit in Hengelo zag over 10 jaar, welke mobiliteitsthema het belangrijkste is en werden er een aantal concrete mobiliteitsaspecten genoemd die wij in de ontwikkeling van de mobiliteitsvisie niet mogen vergeten.

De droomplaat van de vertegenwoordiging van de maatschappelijke belangenorganisaties:

Wat wij als gemeente Hengelo absoluut niet mogen vergeten in de mobiliteitsvisie:

- Ambitie!
- We mogen stelliger worden, lef tonen door bijvoorbeeld het standpunt in te nemen dat Hengelo staat voor duurzame mobiliteit en dus alleen elektrisch/duurzaam verkeer mag toelaten
- De impact van de klimaatverandering voor de binnenstad. Denk hierbij aan wateroverlast, hittestress en de mobiliteit
- Bereikbaarheid van de binnenstad
- Toegankelijkheid van de minder validen
- Laadinfrastructuur
- Duurzame logistiek
- Het aantal fietsparkeerplaatsen ophogen.

3.2.3 Dialoogsessie middelbare scholen

In de bijeenkomst van de verkeerseducatoren op donderdag 3 juni is er een presentatie gegeven over de ontwikkeling van de mobiliteitsvisie en het belang van jongeren voor gemeente Hengelo. Het doel was om in samenwerking met een middelbare school een jongerenpanel op te starten die actief mee willen doen in het gehele project: van input leveren voor de Koersnotitie, deelname aan het Lagerhuisdebat in het stadskantoor tot aan

ondersteuning bij de inhoud en organisatie van de Mobiliteitsfestival. Tijdens deze bijeenkomst is er een oproep gedaan om leerlingen zich hiervoor aan te melden. Inmiddels zijn er twee scholen die graag hun bijdrage willen leveren en heeft een Atheneum scholiere (12 jaar) zich naar aanleiding van de Insta stories zich persoonlijk gemeld.

Gezien de drukte aan het einde van het schooljaar is afgesproken dat aan het begin van het nieuwe school dit verder wordt opgepakt. Het Lagerhuisdebat met jongeren zal een onderdeel zijn van het Mobiliteitsfestival.

3.3 Beeldvormende politieke markt

Voorafgaand aan de Politieke markt op dinsdag 1 juni, hebben vrijwel alle fracties per mail inhoudelijk gereageerd op een aantal stellingen. Deze stellingen zijn geanalyseerd en op basis van deze resultaten zijn 4 stellingen geselecteerd die in de politieke markt centraal stonden. De overige input (zowel schriftelijk als vanuit het debat) zijn meegenomen in de ontwikkeling van de Koersnotitie.

De stellingen hebben we gecategoriseerd aan de hand van een viertal thema's:

1. Veiligheid
2. Bereikbaarheid (doorstroming, parkeren)
3. Groen (Co2, elektrisch vervoer, deelauto's, openbaar vervoer)
4. Vitaliteit

Onderstaand de bevindingen per thema, aangevuld met de input vanuit de politieke markt:

Ad 1 Veiligheid:

- Van alle thema's wordt verkeersveiligheid als belangrijkste thema genoemd, waarin expliciet **subjectieve veiligheid** als subthema wordt genoemd
- Er mag mer aandacht komen voor e-bikes en de snelheid hiervan op de fietspaden
- De manier waarop veiligheid moet worden verbeterd, verschilt. Hierbij wordt gedacht aan:
 - o Veilige infrastructuur voor auto en fiets
 - o Aanpakken subjectieve onveilige situaties
 - o Verlaging maximumsnelheid
 - o Campagnes en voorlichting i.p.v. handhaving

Ad 2 Bereikbaarheid:

- Auto bereikbaarheid in Hengelo belangrijk
- Geen sturend parkeerbeleid buiten het centrum
- In het centrum fietsbereikbaarheid centraal stellen vs. autobereikbaarheid ontmoedigen
- Bereikbaarheid fiets wordt goed gewaardeerd; potentie voor verder verbeteren
- OV bereikbaarheid: verbetering nodig
- Stuur op toekomstbestendigheid

"Als we het hebben over een mobiliteitsvisie, dan zou ik zo graag willen dat alle gemeenten naar Hengelo kijken, omdat wij het zo goed op duurzame mobiliteit!"

"We kunnen nog zoveel doen! Waarom worden wij ook niet de Fietsstad van 2022?"

Atheneum scholiere, 12 jaar

Ad 3 Groen:

- Er is bereidheid voor inzetten en investeren op duurzame mobiliteit, maar niet ten koste van bereikbaarheid auto
- Afspraken RES als uitgangspunt
- Ambitie versterken positie openbaar vervoersknooppunt in de regio heeft breed draagvlak
- Alternatief voor auto is vooral de fiets
- Deelmobiliteit vooral op initiatief van de markt
- Aantrekkelijke woongemeente door meer groen

Ad 4 Vitaliteit:

- Inzet gemeente op dit onderwerp is beperkt zichtbaar
- Belang wordt onderkend, ook vanwege vergrijzing
- Suggestie voor gratis openbaar vervoer voor ouderen
- Meer samenwerking opzoeken met de maatschappelijke belangenorganisaties
- Inzet van verkeerseducatie mag groter

4 Algemene indruk en samenvatting t/m augustus 2021

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste resultaten en bevindingen per doelgroep omschreven. Dit hebben we gedaan aan de hand van de viertal thema's:

1. Veiligheid
2. Bereikbaarheid (doorstroming, parkeren)
3. Groen (Co2, elektrisch vervoer, deelauto's, openbaar vervoer)
4. Vitaliteit

	Inwoners	(maatschappelijke) Belangenorganisaties	Politiek
Kernthema's binnen de mobiliteitsvisie:			
1. Veiligheid	Gewaardeerd met cijfer 6,2 op een schaal van 10. Ruimte voor verbetering (m.n. ruimte voor fiets, veilige en overzichtelijke inrichting van wegen en kruispunten)	Verkeersveiligheid belangrijkste thema! Met name de veiligheid in de binnenstad met de fiets, scooter en brommer hebben meer aandacht nodig. (voorbeeld: veilig busstation bij het station)	Meest belangrijke en urgente thema! Mag bij de inrichting van infra meer aandacht naar verschillende type weggebruikers en snelheden. Subjectieve veiligheid mag hoger op de politieke agenda. Het verlagen van de max. snelheid en handhaving vs. voorlichting is de raad verdeeld.
2. Bereikbaarheid	++ vooral fiets en de auto +/- OV	++ de bereikbaarheid over het algemeen wordt goed beoordeeld -/- toegankelijkheid voor mindervaliden	Auto staat centraal. Ontmoedigen van autoverkeer is niet wenselijk. Alternatieven stimuleren wel (fiets, OV). Versterken station Hengelo als regionaal vervoersknooppunt is een unaniem gedragen ambitie binnen de raad.
3. Groen	Meer dan 80% vindt dat mobiliteit duurzamer moet worden en dat de CO2-uitstoot omlaag moet.	Er wordt veel waarde gehecht aan verduurzaming, en aan aandacht voor	Belangrijk maar niet urgent.

	Merendeel vindt dat fietsers meer voorrang moeten krijgen in de stad. 61% van de respondenten overweegt als volgende auto een elektrische auto aan te schaffen.	klimaatverandering in de binnenstad. Hengelo mag hierin best wat stelliger worden en ambitie uitspreken, bijvoorbeeld door autoverkeer in binnenstad te ontmoedigen. Duurzame logistiek niet vergeten.	De wettelijk gestelde eisen worden gezien als kader. Extra inzet en investering op duurzame mobiliteit is mogelijk, maar moet niet ten koste gaan van de bereikbaarheid per auto.
4. Vitaliteit	+/- mag meer aandacht komen voor de fietser en de loper <u>Waarom gedacht wordt:</u> de trottoirs vlakker en breder maken, het OV gratis en makkelijker toegankelijk maken en meer handhaving foutparkeerders op de stoep.	Samen met de verschillende doelgroepen kijken naar hun behoeften. Meer ontmoetingsplekken en voorzieningen voor minder validen.	Belangrijk. Vanwege de vergrijzing moet hier genoeg aandacht naar uitgaan. Samenwerking met maatschappelijke belangenorganisaties, die zich voor specifieke doelgroepen inzetten, wordt gezien als mogelijkheid om hier beter invulling aan te geven.

Voor de ambtelijke organisatie geven we de belangrijkste kernprincipes weer per beleidsveld:

Vanuit het sociaal domein zijn ruimte voor ontmoeting en een toegankelijke openbare ruimte belangrijke thema's. Ook wordt ingezet op het stimuleren van beweging, in het kader van gezondheid. In de mobiliteitsvisie moet worden voortborduurd op de *Visie op Vervoer* uit 2015 en kan samenhang worden gezocht met het *Meerjarenplan Gezondheid* en de nieuwe *Sportnota*.

Kernprincipes: *toegankelijke openbare ruimte; stimuleren beweging; ruimte voor ontmoeting.*

De afdeling **economie** geeft als centrale doelstelling mee het versterken van de economische structuren. Goede bereikbaarheid is daarvoor van groot belang. Met name de bereikbaarheid van de bedrijventerreinen is een aandachtspunt. Dit is naar voren gekomen in de *SWOT-analyse Bedrijventerreinen*. Kansen ziet de afdeling economie vooral in het versterken en benutten van de positie van Hengelo in de Top Tech Regio, in lijn met de *Omgevingsagenda Oost-Nederland*. Technologische kennis en innovaties kunnen worden ingezet ten dienste van slimme oplossingen voor mobiliteitsopgaven.

Kernprincipes: *goede bereikbaarheid voor versterken economische structuur, benutten technologische kennis en innovaties*

In de themasessie over **groen en duurzaamheid** werd met name gepleit voor meer ruimte voor groen en klimaatadaptie in plannen en projecten. Het inzichtelijk maken van de impact van bepaalde keuzes, met behulp van de *Klimaatatlas*, kan helpen om weloverwogen besluiten te nemen over de verdeling van de ruimte. Er moet prioriteit worden gegeven aan klimaatadaptieve infrastructuur naar cruciale voorzieningen, zoals het ziekenhuis. Daarnaast worden kansen gezien voor het verduurzamen van (stads)logistiek, het faciliteren van goederenvervoer op elektriciteit of waterstof bij bedrijventerreinen en het stimuleren van vervoer over water, bij Twentekanaal-Zuid. Er moet afstemming worden gezocht met de *Duurzaamheidsvisie* die eind dit jaar wordt opgesteld.

Kernprincipes: *meer ruimte voor groen; klimaatadaptieve infrastructuur; verduurzamen transport*

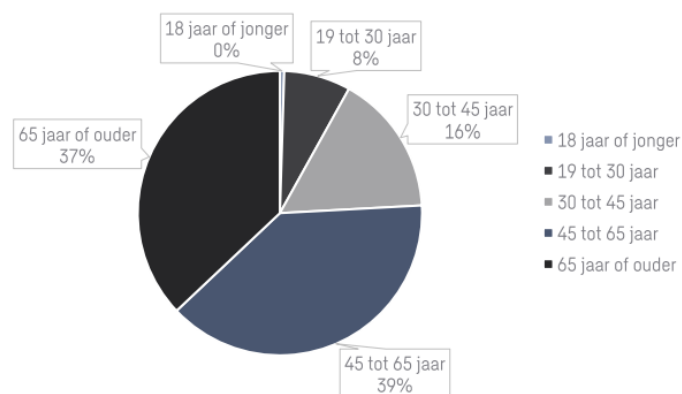
Vanuit het team **Ruimtelijke Ordening** werd vooral gekeken naar de verschillende type gebieden die in de gemeente Hengelo aanwezig zijn. In de mobiliteitsvisie moet rekening worden gehouden met de verschillende structuren en karakteristieken van woonwijken, bedrijventerreinen en het centrum. Maak per gebied strategische keuzes en bepaal welke maatregelen daarbij passen. Focusgebieden zijn het stationsgebied, waarin station Hengelo dient als het ov-knooppunt van Twente, de ontwikkelzone Hart van Zuid en de spoorzone. In woonwijken moet vooral worden ingezet op een aantrekkelijke woonomgeving.

Kernprincipes: *onderscheid per gebiedstype, hoogstedelijke ontwikkeling faciliteren, aantrekkelijke woonmilieus*

Bijlage 1: Resultaten online enquête

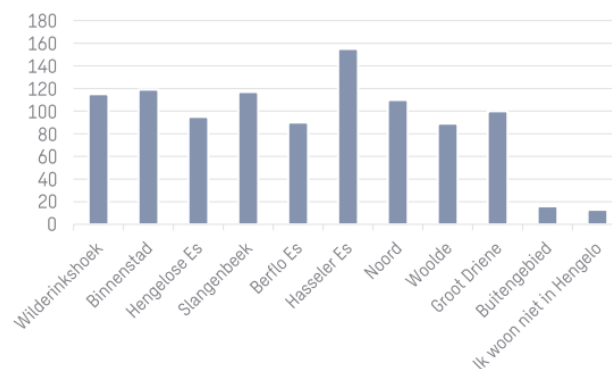
Over de respondenten

- Driekwart van de respondenten is 45 jaar of ouder
- Jongeren moeilijk te bereiken en/of minder bereid tot invullen enquête – op andere manier betrekken

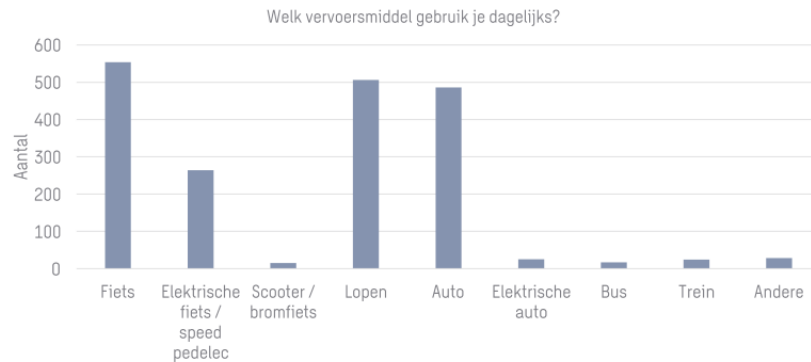
Over de respondenten

- Respondenten redelijk gelijk verdeeld over de gemeente; geen (grote) oververtegenwoordiging vanuit een wijk
- Lichte ondervertegenwoordiging van het buitengebied (en Beckum)

Eigen mobiliteit van de respondenten

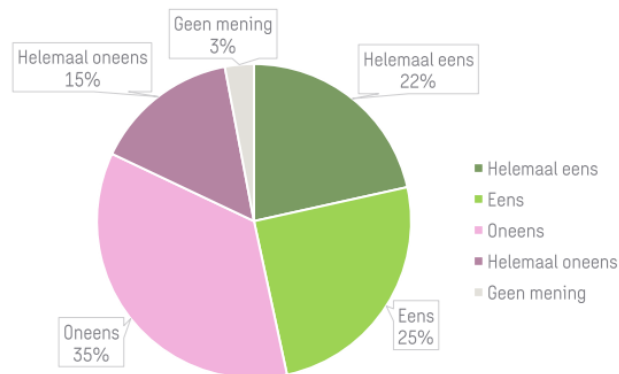
- (elektrische) Fiets is het meest gebruikte vervoermiddel
- Bovengemiddeld aandeel elektrische fiets op het totaal verplaatsingen per fiets (33% t.o.v. 26% landelijk gezien)

Autobezit en opvattingen over autogebruik

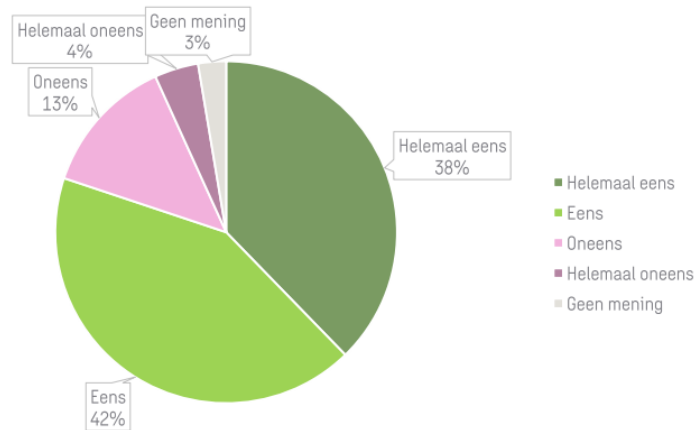
- 50% heeft geen eigen auto nodig om op dagelijkse bestemmingen te komen
- 47% heeft wel een eigen auto nodig om op dagelijkse bestemmingen te komen

Ik heb een eigen auto nodig om bij mijn dagelijkse bestemmingen te kunnen komen

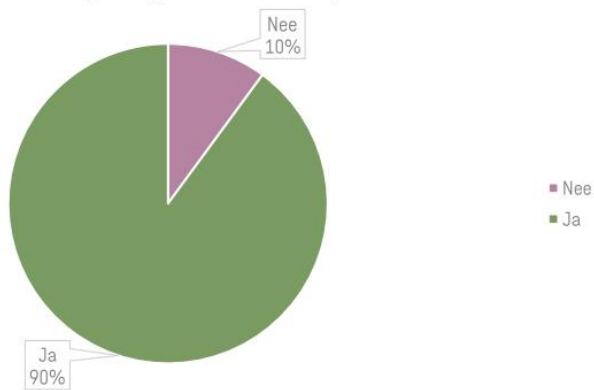
- Ruime meerderheid (80%) vindt auto parkeren direct bij woning (erg) belangrijk

Ik vind het belangrijk dat mensen hun auto direct bij de woning kunnen parkeren

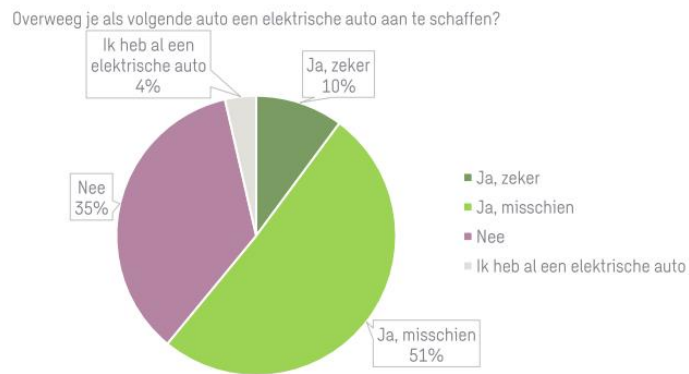

- Ruime meerderheid beschikt over een eigen auto
- 1 op de 10 respondenten heeft geen eigen auto ter beschikking

Heb je een eigen auto ter beschikking?

- 61% overweegt als volgende auto een elektrische auto aan te schaffen
- Ruim één-derde is niet van plan een elektrische auto aan te schaffen

- Voornamelijk de beschikbaarheid van laadpunten, parkeergelegenheid en financiën zijn aandachtspunten.

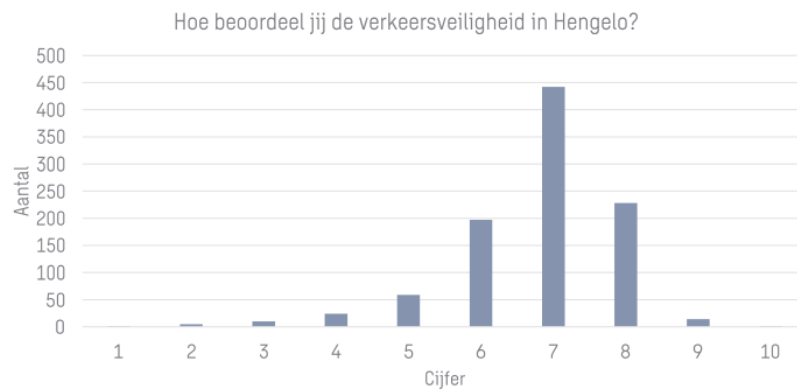
Wat zou de gemeente kunnen doen om het aanschaffen van een elektrische auto voor jou gemakkelijker te maken?

Veel voorkomende onderwerpen: (van 804 antwoorden)

1. Meer laadpalen en – plaatsen	– 319x
2. Financiële hulp bij aanschaf	– 172x
3. Speciale parkeervakken voor elektrische auto	– 109x

Verkeersveiligheid

- Verkeersveiligheid scoort een ruime voldoende
- Gemiddelde beoordeling 6,2

- In relatie tot verkeersveiligheid wordt vooral de fietser en voetganger genoemd
- Verkeersveiligheid moet vooral worden verbeterd door infrastructuur veiliger en overzichtelijker te maken

Wat is voor jou het belangrijkste aandachtspunt op het gebied van verkeersveiligheid?

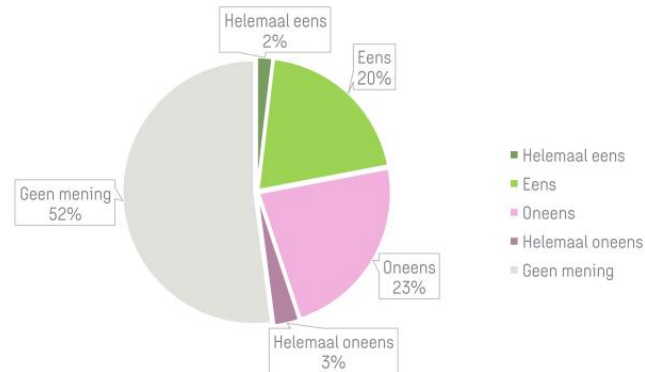
Veel voorkomende onderwerpen: (van 909 antwoorden)

1. De fietser moet op 1 komen	– 312x
2. De inrichting van wegen moet veranderen	– 133x
3. Er moet meer gehandhaafd worden op verkeerd gedrag	– 77x

Inclusieve gemeente

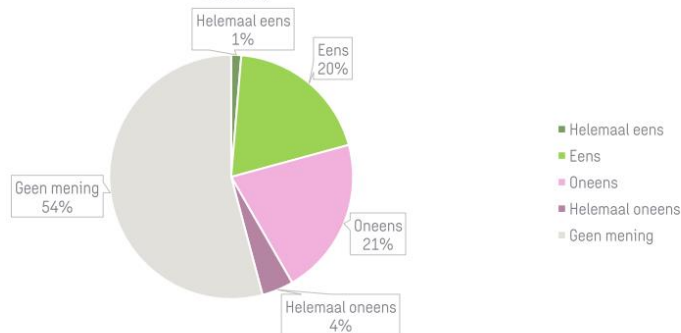
- Voor ruim de helft is het niet duidelijk wat de gemeente doet voor het mobiel houden van ouderen

Er is in de gemeente Hengelo voldoende aandacht voor het mobiel houden van ouderen

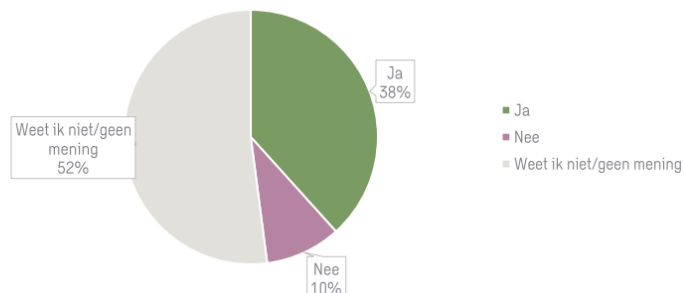
- Een vergelijkbaar beeld: voor ruim de helft niet duidelijk wat de gemeente doet voor het mobiel houden van mensen met een mobiliteitsbeperking

Er is in de gemeente Hengelo voldoende aandacht voor het mobiel houden van mensen met een fysieke beperking

- Eén-derde vindt dat de gemeente meer moet doen om ouderen en mensen met een mobiliteitsbeperking mobiel te houden.
- Genoemde ideeën: bredere en vlakke troitots, gratis en goed toegankelijk OV, handhaven op fout parkeren.

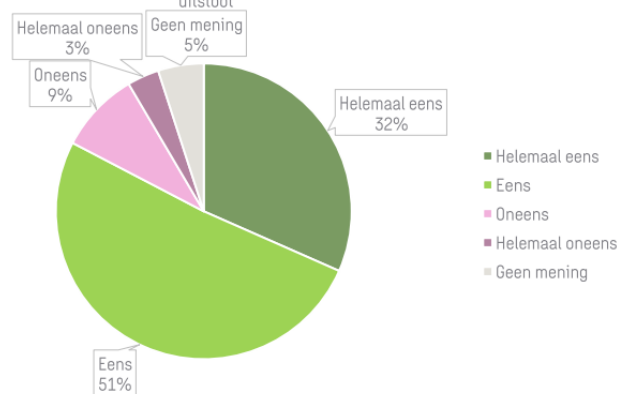
Vind jij dat de gemeente meer zou moeten doen om deze doelgroepen mobiel te houden?

Groen en duurzaamheid

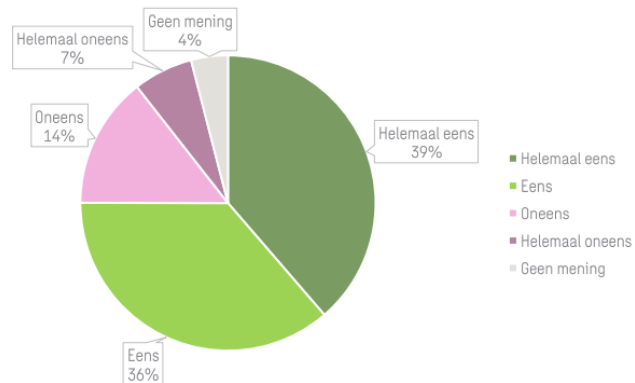
- Ruim vier-vijfde van de respondenten vindt CO2-reductie (erg) belangrijk

Ik vind het belangrijk dat mobiliteit duurzamer wordt de komende jaren, met minder CO₂-uitstoot

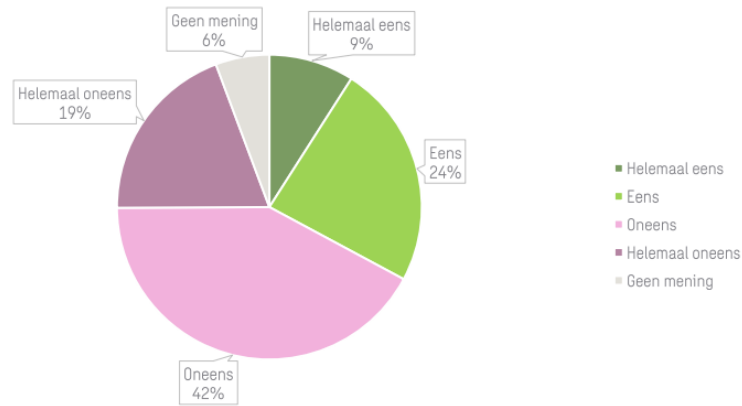
- Driekwart vindt dat fietsers meer groen moeten krijgen op belangrijke routes in de stad

Op belangrijke routes in de stad moeten fietsers meer groen krijgen, ook als hierdoor auto's langer moeten wachten

- Ruim twee-derde vindt het 'opofferen' van parkeerplekken voor meer groen geen goed idee

Minder parkeerplekken is een goede maatregel om meer ruimte te maken voor groen

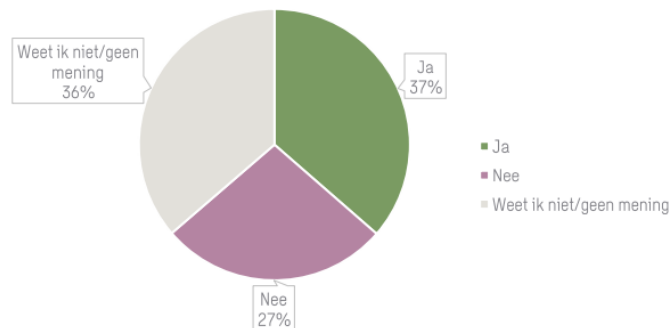
De gemeente Hengelo kan meer doen om fietsgebruik te stimuleren. Genoemd worden onder anderen:

- Minder lange wachttijden op kruisingen
- Zichtbaarheid fietsstallingen
- Kwaliteit wegdek

Ben je tevreden over de manier waarop de gemeente Hengelo het fietsgebruik probeert te stimuleren?

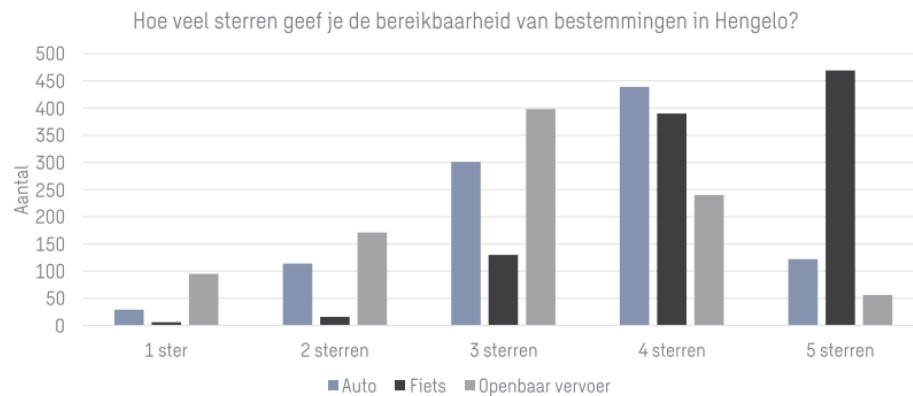
Wat positief wordt ervaren:

- Fietssnelweg F35
- Goede verlichting

Bereikbaarheid

- Vooral de bereikbaarheid per fiets wordt goed beoordeeld met 4,5 ster
- De bereikbaarheid met het OV wordt matig beoordeeld met 3 sterren
- Bereikbaarheid met de auto is voldoende met 3,5 ster

Verantwoording

Titel	Notitie participatieproces Mobiliteitsvisie Hengelo
Projectnummer	51004061
Datum	29-07-2021
Auteur	Ikram Akkouch
E-mailadres	Ikram.akkouch@sweco.nl

PUNTEN VAN INSpraak “KOERSNOTA MOBILITEIT- KNOOPPUNT VAN TWENTE”,

op dinsdag 11 januari 2021.

Goed, dat de Raad zich buigt over een breed thema als mobiliteit, van belang voor samenhang in de stad, van belang voor de samenleving in die stad. En gelukkig is het thema niet alleen opgevat als vroeg-vroeg-thema voor het snelle verkeer. Verkeersveiligheid staat gelukkig op diverse plaatsen genoemd als kader bij dit thema.

1. VVN stelt zich inzake verkeersveiligheid nuchter op. Het is geen verschijnsel vanuit de hemel of iets anoniems: wij, verkeersdeelnemers, maken die veiligheid. Geen uitvlucht is zo sterk of wij weten dat zorgvuldigheid nodig is en dat smoezen en uitvluchten niet helpen: wij zijn verantwoordelijk. Ieder heeft bij te dragen aan die veiligheid. Ons thema is de beïnvloeding voor veilig gedrag van elke verkeersdeelnemer. Regels, inrichting van de wegen en kruispunten helpen daarbij. Het persoonlijk gedrag van elke verkeersdeelnemer zou de nota concreter maken.
2. Mobiliteit staat in een driehoek met als andere hoekpunten: veiligheid en woonbaarheid. De nota geeft niet aan, dat daartussen een stevig conflict kan bestaan. De woonbaarheid van de Breemarsweg en de snelheid van (vracht)verkeer verdragen elkaar niet. De thema's vereisen een keuze. Het is van belang, dat de gemeente verder gaat dan de richting van paragraaf 6.2. Waar de souplesse van het verkeer voorrang heeft, dient dat expliciet aangewezen. Waar de woonbaarheid dat vraagt, is de snelheid 30 km/u, wordt die snelheid gehandhaafd en vindt er herinrichting voor die snelheid plaats. Dat verlangt precieze plaatsbepaling en keuzen in het conflict. Wees concreet met aanwijzingen.
3. De schaal van de problemen en tijdstippen van verwerkelijking en/of acties is weinig uitgewerkt. Een voorbeeld: de toekomst van het spoor in Oost-Nederland met Hengelo als onvermijdelijk knooppunt verlangt een schaal van denken en doen van vele gemeenten en de provincie tezamen voor de start van een trace-studie: “het Spoor in 2040”. Dat omvat het goederenvervoer, het personenvervoer, de aansluiting met ander vervoer, de onbewaakte overwegen etc. Het knooppunt van Twente vereist grootschaliger overleg en op een verdere termijn dan zorgvuldig overleg in buurten en wijken.
4. Het belang van een open houding en een open werkwijze jegens de burgers voor de kleinschalige problemen in buurten en wijken, ook waar het lastige en opponerende burgers betreft, heb ik niet aangetroffen. De gemeente en de raadsleden dienen op te treden als partner van overleg. Een **vervolgnota** moet **de inhoud en zeker ook de werkwijzen en het overleg** gaan specificeren, er is meer te doen dan papierwerk vanachter bureaus. Let op de schaal van de problemen en op looptijd van ingrepen.
5. De nota vraagt om concretisering. “Goederenvervoer over water en per spoor moet worden gestimuleerd”, zo staat er op pagina 19. Wie kan daar nu tegen zijn? Zo staan er meer punten bij elkaar die gemakkelijk een algemene instemming zullen verwerven. Maar dat zijn vluchtwegen. Er dienen oplossingen te komen voor conflicten van woonbaarheid. De kleinschalige bereikbaarheid in de stad en van het station voor allerlei leeftijdsgroepen moet verbeterd worden. Er dienen met buurgemeenten afspraken te komen over fietsverbindingen. De berichtgeving over vormen van spoorvervoer doen een chaos van ongecoördineerde acties vrezende, waar een gebundeld offensief richting minister Harbers voor een tracéstudie aangewezen

is. Je moet zeggen: die niet geschreven paragraaf 6.5 “uitvoering geven aan de visie” maakt de huidige nota tot een mankerende visie op mobiliteit.

6. VVN, afdeling Hengelo, stelt zijn licht niet onder de korenmaat en benoemt al jaren het gedrag van eenieder als de maat der dingen van verkeersveiligheid. Wij doen een beroep op de gemeente, dus op alle raadsleden en wethouders en ambtenaren, om het goede voorbeeld te geven. Geen zaak kan zo belangrijk zijn, dat een telefoontje gevaar voor het rijgedrag mag opleveren. Geen vader of moeder kan zo slecht lopen dat de afstand bij het wegbrengen naar school altijd minimaal moet zijn met alle chaos van dien bij de scholen. Ook: geen aanwijzing van 30 km/u is zo vanzelfsprekend, dat elke controle achterwege kan blijven. Geen ouder kan het zich permitteren, dat hij/zij geen zorg zou hebben voor het veilig gedrag van de kinderen.

VVN Hengelo verwelkomt de koersnota Mobiliteit, maar vindt een vervolg om uitvoering te geven aan de visie (de titel van 6.5) hoogstnoodzakelijk. Het is zaak, dat de nieuwe raad zich ten spoedigste inspant om conflicten inzake het verkeer te benoemen en tevens projecten gaat specificeren naar omvang, looptijd, betrokkenen en financiering. En uiteraard staat onze afdeling open voor elk overleg. Bedenk goed: elk ongeluk is er een te veel, elk ongeluk heeft zijn herkomst. Het verkeer kan stukken veiliger, en ik ben benieuwd welke aandacht er zal zijn in de programma's van de verschillende politieke partijen voor de nieuwe raad over verkeersveiligheid. Let wel: dat is en blijft een zaak van iedereen.

Hans van Dam, voorzitter VVN Hengelo.